

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1961

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Altid med i billedet...

Fru Larsen er en hyppig gæst i Handelsbanken. Hun har opdaget, at hun er velkommen, både når hun sætter penge ind først på måneden, og når hun efterhånden hæver, hvad hun skal bruge til husholdningen.

Hos fru Larsen er det aldrig »sidst på måneden«, fordi en del af pengene naturligvis får lov til at blive stående.

Lille Lotte følger gerne glad og stolt med mor for at indsætte sine spareskillinger. Hun forstår allerede, at den moderne bank altid hører med i billedet.

121 afdelinger og filialer over hele landet — heraf 23 i SØNDERJYLLAND

HANDELSBANKEN

Den moderne bank med de gode traditioner

Danskernes Historie Online
www.danskerneshistorie.dk

Sprogforeningens
ALMANAK 1961

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphövener

68. ÅRGANG

HEJMDALS BOGTRYKKERI . AABENRAA

Formørkelser i året 1961

1. *Total solformørkelse* den 15. februar, synlig i Danmark, som partiel formørkelse. Formørkelsen begynder i København kl. 7,53 og slutter kl. 10,05. Den er på sit højeste kl. 8,57 og omfatter da 87/100 af solens diameter. Formørkelsen ses i Europa undtagen i Island og Grønland. Endvidere ses den i Afrika nord for ækvator og i Asien undtagen de østlige og sydlige dele. Formørkelsen bliver total i et bælte fra Frankrigs atlantehavskyst ved Bordeaux, tværs over Frankrig til Rivieraen og over Italien ved Firenze. Bæltet går videre gennem Jugoslavien, Bulgarien og Rumænien, over Krim og videre op gennem Rusland og Sibirien.

2. *Partiel måneformørkelse* den 2. marts, usynlig i Danmark.

3. *Ringformet solformørkelse* den 11. august, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den østligste del af Brasilien, det sydlige Atlanterhav, Sydafrika, den sydvestlige del af det Indiske Ocean og i en mindre del af Antarktis. Den bliver ringformet i et bælte i det sydlige Atlanterhav.

4. *Partiel måneformørkelse* den 26 august, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 2,35 og er på sit højeste kl. 4,08, den omfatter da 99/100 af månens diameter. Formørkelsen slutter kl. 5,41; dette er efter månens nedgang i København.

Planeterne i året 1961

Merkur er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 6. februar, 1. juni og 28. september er den længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 2 timer og $\frac{1}{4}$ time efter denne. Den 20 marts, 19. juli og 7. november er Merkur længst vest for solen og står omkring disse dage i København op henholdsvis $\frac{1}{2}$ time, $1\frac{1}{2}$ time og 2 timer før solen.

Venus er den 11. april i nedre konjunktion med solen. Den 29. januar er planeten længst øst for solen og går da i København ned $4\frac{3}{4}$ time efter denne; den 20. juni er den længst vest for solen og står da op $1\frac{3}{4}$ time før denne. Venus lyser stærkest den 5. marts og 16. maj.

Mars står ved årets begyndelse i Tvillingerne, sidst i april går den ind i Krebsen, først i juni i Løven og først i august i Jomfruen. Midt i oktober går Mars videre til Vægten, i november går den gennem Skorpionen til Slangeholderen, og fra midt i december til årets udgang står den i Skytten. Planeten kommer ikke i opposition til solen i 1961. Den står i syd: ved årets begyndelse ved midnat, først i april kl. 18,30, sidst i juni kl. 16, sidst i september kl. 13,30 og ved årets udgang kl. 12.

Jupiter står ved årets begyndelse i Skytten og ved dets udgang i Stenbukken. Grænsen mellem de to stjernebilleder overskrides tre gange i årets løb: midt i marts, mod slutningen af august og mod slutningen af oktober. Planeten er i opposition til solen den 25. juli og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 12,30, sidst i marts kl. 8, først i juli kl. 2, sidst i september kl. 19,30 og ved årets udgang kl. 14,30.

Saturn står ved årets begyndelse i Skytten og ved dets udgang i Stenbukken. Den opholder sig det meste af året tæt ved grænsen mellem de to stjernebilleder, som overskrides tre gange i årets løb. Saturn står hele året tæt ved Jupiter; den 18. februar er distancen mellem dem kun 0°,2. Planeten er i opposition til solen den 19. juli, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 13, først i april kl. 7,30, først i juli kl. 1,30, først i oktober kl. 19 og ved årets udgang kl. 13,30.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øje, opholder sig hele året i Løven. Den er i opposition til solen den 12. februar og står da omkring midnat i syd 48½° over Københavns horisont.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rønmø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Odden/Rønmø (Padborg) lægge	+ 10 min.	til
	Højer sluse	» + 40	» »
	Koldby	» + 30	» »
	Ballum sluse	» + 15	» »
	Rejsby sluse	» + 30	» »
	Vester Vedsted	» + 20	» »
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	» + 35	» »
	Esbjerg	» + 30	» »
	Sønderho, Fanø	trække ÷ 10	» fra
Sydslesvig:	Dagebøl	» ÷ 7	» »
	(forbindelsen til Før)		
	Bongsiel	» ÷ 27	» »
	(forbind. til Halligerne)		
	Husum	» ÷ 37	» »
	(forb. til Pelvorm m.m.)		
	Frederiksstad	» ÷ 13	» »
	Tønning trække	÷ 1 time og 7	» »
	St. Peter trække	÷ 1 time og 46	» »
	Wyk trække	÷ 26	» »
	Westerland trække	÷ 1 time og 41	» »
	Willy Buch.		

Januar 1961 O.C.N. Glugmåned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

1. uge. Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5—13.

		ned		
S.	1	Nytår	7 37	2.02 14.22
M.	2	Abel	16 51	☉ f. m. 0. 6' Jorden nærmest solen
Ti.	3	Enoch	17 49	
O.	4	Methusalem	18 50	Sol. op 8. 40', n. 15. 49' Tusmørket varer 52'
To.	5	Simeon	19 55	
F.	6	Hellig 3 konger	21 1	4.52 17.19
L.	7	Knud hertug	22 8	5.26 17.55

2. uge. Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden.
2' række, Mark. 10, 13—16.

S.	8	1. s. e. h. 3 k.	23 17	Erhardt	6.00 18.32
M.	9	Julianus	—		6.34 19.11
Ti.	10	Paul eremit	0 28	☾ s. kv. 4. 2'	7.15 19.56
O.	11	Hyginus	1 42	Sol. op 8. 36', n. 16. 0' Tusmørket varer 51'	8.06 20.54
To.	12	Reinhold	2 58		9.17 22.07
F.	13	Hilarius	4 15		10.39 23.21
L.	14	Felix	5 30		11.56 —

3. uge. Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1—11. 2' række, Luk. 19, 1—10.

S.	15	2. s. e. h. 3 k.	6 40	Maurus	0.31 13.04
		ned			
M.	16	Marcellus	16 3	☉ n. m. 22. 30'	1.30 14.01
Ti.	17	Antonius	17 22	☾ nærmest jorden	2.23 14.54
O.	18	Prisca	18 46	Sol. op 8. 28', n. 16. 13' Tusmørket varer 49'	3.14 15.43
To.	19	Pontianus	20 10		4.00 16.32
F.	20	Fab. og Sebast.	21 33		4.45 17.20
L.	21	Agnes	22 52		5.31 18.09

4. uge. Høvedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1—13.
2' række, Luk. 17, 5—10.

S.	22	3. s. e. h. 3 k.	—	Vincentius	6.17 18.55
M.	23	Emerentius	0 8	☽ f. kv. 17. 13'	7.04 19.44
Ti.	24	Timotheus	1 21		7.52 20.36
O.	25	Pauli omvend.	2 31	Sol. op 8. 18', n. 16. 27' Tusmørket varer 48'	8.46 21.40
To.	26	Polycarpus	3 37		10.01 22.52
F.	27	Chrysostomus	4 38		11.17 23.58
L.	28	Fred. 6. føds.	5 33	Carolus Magnus	— 12.22

5. uge. Arbejderne i vingården, Matth. 20, 1—16.
2' række, Matth. 25, 14—30.

S.	29	Septuagesima	6 21	Chr. 7. føds. Valerius Venus størst østl. elong.	0.54 13.18
M.	30	Adelgunde	7 2		
			op		
Ti.	31	Vigilius	16 42	☉ f. m. 19. 46'	2.26 14.43

Januar 1961

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Februar 1961		O. C. N.	Blidemåned	28 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
O.	1	Brigida	17 45	op { Sol. op 8. 6', n. 16. 41' Tusmørket varer 46'	3.01	15.20
To.	2	Kyndelmisse	18 51		3.33	15.54
F.	3	Blasius	19 58		4.03	16.26
L.	4	Veronica	21 7		4.33	16.58
6. uge. De fire slags sædejord, Luk. 8, 4—15. 2' række, Mark. 4, 26—32.						
S.	5	Sexagesima	22 17	Agathe	5.02	17.29
M.	6	Dorothea	23 28	Merkur størst østlig elong.	5.32	18.01
Ti.	7	Richard	—	☾ s. kv. 17. 49'	6.04	18.35
O.	8	Corintha	0 41	Sol. op 7. 52', n. 16. 57'	6.40	19.14
To.	9	Apollonia	1 54	Tusmørket varer 45'	7.27	20.09
F.	10	Scholastica	3 8		8.33	21.23
L.	11	Euphrosyne	4 18		10.06	22.53
7. uge. Jesu dåb, Matth. 3, 13 til enden. 2' række, Luk. 18, 31 til enden.						
S.	12	Fastelavn	5 22	Quinquagesima. Esto mihi Eulalia	11.39	—
M.	13	Benignus	6 16		Uranus i opp. til solen	0.12
Ti.	14	Hvide tirsdag	7 0	Valentinus	1.18	13.53
		ned		☾ nærmest jorden		
O.	15	Aske onsdag	17 36	Faustinus. Solformørkelse	2.12	14.42
To.	16	Juliane	19 1	☉ n. m. 9. 10'	3.00	15.31
F.	17	Findanus	20 25	Sol. op 7. 37'. n. 17. 12'	3.45	16.16
L.	18	Concordia	21 45	Tusmørket varer 44'	4.30	17.02
8. uge. Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1—11. 2' række, Luk. 22, 24—32.						
S.	19	1. s. i fasten	23 2	Quadragesima. Invocavit Ammon	5.13	17.45
M.	20	Eucharis	—		Peters stol	5.52
Ti.	21	Samuel	0 15	☾ f. kv. 9. 34'	6.30	19.05
O.	22	Tamperdag	1 24	Sol. op 7. 20', n. 17. 27'	7.09	19.46
To.	23	Papias	2 28	Tusmørket varer 43'	7.57	20.41
F.	24	Matthias	3 26		9.05	21.56
L.	25	Victorinus	4 17	Pluto i opp. til solen	10.37	23.20
9. uge. Den kananæiske kvinde, Matth. 15, 21—28. 2' række, Mark. 9, 17—29.						
S.	26	2. s. i fasten	5 1	Reminiscere. Inger ☾ fjernest jorden	11.56	—
M.	27	Leander	5 38		0.28	12.56
Ti.	28	Øllegaard	6 9		1.22	13.44

Februar 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1961		O. C. N.	Tordmåned	31 dage	So ann. J. s. Højvande	
O.	1	Albinus	ned 6 35 op	{ Sol. op 7. 3', n. 17. 42' Tusmørket varer 42'	2.06	14.23
To.	2	Simplicius	17 49	☉ f. m. 14. 34'	2.40	14.57
F.	3	Kunigunde	18 57		3.11	15.30
L.	4	Adrianus	20 7		3.41	16.03
10. uge. Jesus uddriver en uren ånd, Luk. 11, 14—28. 2' række, Joh. 8, 42—51.						
S.	5	3. s. i fasten	21 18	{ Oculi. Theophilus Venus lyser stærkest	4.10	16.34
M.	6	Gotfred	22 31		4.39	17.04
Ti.	7	Perpetua	23 44		5.10	17.34
O.	8	Beata	—	{ Sol. op 6. 46', n. 17. 56' Tusmørket varer 42'	5.42	18.05
To.	9	40 riddere	0 56		6.15	18.45
F.	10	Ædel	2 6	☾ s. kv. 3. 57'	7.04	19.38
L.	11	Fred. 9. føds.	3 10	Thala	8.13	20.56
11. uge. Jesus bespiser 5000, Joh. 6, 1—15. 2' række, Joh. 6, 35—51.						
S.	12	Midfaste	4 6	Lætare. Gregorius	9.54	22.32
M.	13	Macedonius	4 52		11.28	23.59
Ti.	14	Eutychius	5 31	☾ nærmest jorden	—	12.42
O.	15	Zacharias	6 2 ned	{ Sol. op 6. 28', n. 18. 11' Tusmørket varer 42'	1.06	13.41
To.	16	Gudmund	17 53	☉ n. m. 19. 50'	2.00	14.31
F.	17	Gertrud	19 15		2.46	15.17
L.	18	Fred. 3. føds.	20 36	Alexander	3.29	15.58
12. uge. Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26—38. 2' række, Luk. 1, 46—56.						
S.	19	5. s. i fasten	21 53	Judica. Joseph	4.09	16.38
M.	20	Gordius	23 6	{ Jævn døgn Merkur størst vestl. elong	4.48	17.17
Ti.	21	Benedictus	—		5.25	17.53
O.	22	Paulus	0 14	{ Sol. op 6. 9', n. 18. 25' Tusmørket varer 42'	6.01	18.25
To.	23	Fidelis	1 16		6.38	19.01
F.	24	Ulrica	2 11	☽ f. kv. 3. 48'	7.21	19.47
L.	25	Mariæ bebudelse	2 58		8.21	20.56
13. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9. 2' række, Mark. 14, 3—9.						
S.	26	Palmesøndag	3 37	Gabriel. ☾ fjernest jorden	9.47	22.27
M.	27	Kastor	4 10		11.18	23.53
Ti.	28	Dronning Ingrid	4 38	Eustachius	—	12.26
O.	29	Jonas	5 3	{ Sol. op 5. 51', n. 18. 39' Tusmørket varer 43'	0.51	13.16
To.	30	Skærtorsdag	5 25	Quirinus	1.37	13.56
F.	31	Langfredag	5 45	Fred. 5. føds. Balbina	2.12	14.30

Marts 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

April 1961

O. C. N.

Føremåned

30 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

		op		
L.	1 Hugo	19 6	☉ f. m. 6. 43'	2.45 15.03
14. uge. Kristi opstandelse, Mark. 16, 1—7. 2' række, Matth. 28, 1—8.				
S.	2 Påskedag	20 19	Theodosius	3.16 15.35
M.	3 2. påskedag	21 34	Nicetas	3.47 16.07
Ti.	4 Ambrosius	22 48	Sol. op 5. 33', n. 18. 53' Tusmørket varer 44'	4.29 16.39
O.	5 Irene	23 59		4.53 17.13
To.	6 Sixtus	—		5.29 17.48
F.	7 Egesippus	1 5		6.07 18.31
L.	8 Chr. 9. føds.	2 3	Janus. ☾ s. kv. 11. 16'	7.01 19.27
15. uge. Den tvivlende Thomas, Joh. 20, 19 til enden. 2' række, Joh. 21, 15—19.				
S.	9 1. s. e. påske	2 51	Quasimodo. Procopius	8.12 20.43
M.	10 Ezechiel	3 30		9.47 22.19
Ti.	11 Leo	4 3	☾ nærmest jorden	11.18 23.43
O.	12 Chr. 4. føds.	4 31	Julius	— 12.29
To.	13 Justinus	4 55	Sol. op 5. 15', n. 19. 7'	0.49 13.27
F.	14 Tiburtius	5 18	Tusmørket varer 45'	1.42 14.13
L.	15 Chr. 5. føds.	19 28	Olympia. ☉ n. m. 6. 37'	2.27 14.55
16. uge. Den gode hyrde, Joh. 10, 11—16. 2' række, Joh. 10, 22—30.				
S.	16 2. s. e. påske	20 44	Misericordia Domini	3.09 15.34
M.	17 Anicetus	21 56	Prsæ Margrethe. Mariane	3.47 16.12
Ti.	18 Flyttedag	23 3		4.24 16.48
O.	19 Daniel	—	Eleutherius	5.00 17.20
To.	20 Supicius	0 2	Sol. op 4. 58', n. 19. 21'	5.35 17.53
F.	21 Florentius	0 53	Tusmørket varer 46'	6.11 18.27
L.	22 Cajus	1 36	☾ f. kv. 22. 49'	6.58 19.11
17. uge. Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16—22. 2' række, Joh. 14, 1—11.				
S.	23 3. s. e. påske	2 11	Jubilate. Georgius	7.49 20.07
M.	24 Albertus	2 41	☾ fjernest jorden	9.00 21.24
Ti.	25 Mark. evangelist	3 7	Sol. op 4. 41', n. 19. 35' Tusmørket varer 48'	10.27 22.57
O.	26 Cletus	3 29		11.41 —
To.	27 Charl. Amalie	3 50	Ananias	0.06 12.34
F.	28 Bededag	4 10	Vitalis	0.54 13.18
L.	29 Peter martyr	4 30		1.34 13.58
18. uge. Sandhedens ånd, Joh. 16, 5—15. 2' række, Joh. 8, 28—36.				
S.	30 4. s. e. påske	19 17	op Cantate. Severus ☉ f. m. 19. 40' Neptun i opp. t. solen	2.12 14.33

April 1961

1
2
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18
19
20
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30

Maj 1961		O.C.N.	Majmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande
M.	1	Philip og Jacob	20 33	Voldermisse	2.48 15.09
Ti.	2	Athanasius	21 48	Sol. op 4. 25', n. 19. 49'	3.24 15.45
O.	3	Korsmisse	22 58		
To.	4	Florian	—	Tusmørket varer 51'	4.02 16.21
F.	5	Danm. befrielse	0 0	Gothard	4.42 16.59
L.	6	Joh. ante portam	0 52	De lyse nætter begynder	5.23 17.41
				☾ nærmest jorden	6.12 18.28
19. uge. Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23—28. 2' række, Joh. 17, 1—11.					
S.	7	5. s. e. påske	1 34	Rogate. Flavia	7.06 19.25
M.	8	Stanislaus	2 8	☾ s. kv. 16. 57'	8.18 20.37
Ti.	9	Caspar	2 36	Sol. op 4. 11', n. 20. 3'	9.42 22.03
O.	10	Gordianus	3 0		
To.	11	Kristi himmelf.	3 23	Mamertus	— 12.13
F.	12	Pancratius	3 45		0.28 13.05
L.	13	Ingenius	4 8		1.21 13.51
20. uge. Åndens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4. 2' række, Joh. 17, 20 til enden.					
S.	14	6. s. e. påske	19 38	Exaudi. Kristian	2.06 14.33
M.	15	Sophie	20 47	☼ n. m. 17. 54'	
Ti.	16	Sara	21 51	Venus lyser stærkest	3.27 15.51
O.	17	Bruno	22 46	Sol. op 3. 58', n. 20. 15'	4.05 16.26
To.	18	Erik	23 33	Tusmørket varer 57'	4.41 16.57
F.	19	Potentialia	—		5.16 17.28
L.	20	Angelica	0 12		5.54 18.04
21. uge. Helligåndens komme, Joh. 14, 23 til enden. 2' række, Joh. 14, 15—21.					
S.	21	Pinsedag	0 44	Helene	6.35 18.46
				☾ fjernest jorden	
M.	22	2. pinsedag	1 11	Castus	7.26 19.36
Ti.	23	Desiderius	1 34	☽ f. kv. 17. 18'	8.24 20.37
O.	24	Tamperdag	1 55	Esther	
To.	25	Urbanus	2 14	Sol. op 3. 47', n. 20. 27'	9.30 21.47
F.	26	Beda	2 34	Tusmørket varer 61'	10.39 23.02
L.	27	Lucian	2 55		11.42 —
					0.02 12.32
22. uge. Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1—15. 2' række, Matth. 28, 18 til enden.					
S.	28	Trinitatis	3 18	Vilhelm	0.51 13.18
M.	29	Maximinus	3 46		1.38 14.01
Ti.	30	Vigand	20 43	☽ f. m. 5. 37'	2.23 14.43
O.	31	Petronella	21 51	Sol. op 3. 38', n. 20. 38'	3.07 15.25
				Tusmørket varer 64'	

Maj 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Juni 1961		O.C.N.	Skærsommer	30 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
To.	1	Nikomedes	22 49	Merkur størst østl. elong.	3.50	16.08
F.	2	Marcellinus	23 35	☿ nærmest jorden	4.34	16.52
L.	3	Fred. 8. føds.	—	Erasmus	5.23	17.37
23. uge. Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden. 2' række, Luk. 12, 13—21.						
S.	4	1. s. e. trin.	0 12	Optatus	6.13	18.26
M.	5	Grundlovsdag	0 42	Kong Hans' fødsel	7.08	19.22
Ti.	6	Norbertus	1 8	Bonifacius	8.11	20.25
O.	7	Jeremias	1 30	☿ s. kv. 22. 18'	9.23	21.38
To.	8	Medardus	1 52	Sol. op 3. 31', n. 20. 46'	10.36	22.55
F.	9	Primus	2 14	Tusmørket varer 67'	11.44	—
L.	10	Onuphrius	2 38		0.01	12.38
24. uge. Den store nadver, Luk. 14, 16—24. 2' række, Luk. 14, 25 til enden.						
S.	11	2. s. e. trin.	3 4	Barnabas apostel	0.57	13.26
M.	12	Basilius	3 35		1.45	14.13
Ti.	13	Cyrillus	20 38	☉ n. m. 6. 16'	2.30	14.56
O.	14	Rufinus	21 29	Sol. op 3. 28', n. 20. 52'	3.13	15.30
To.	15	Valdemarsdag	22 11	Tusmørket varer 69'	3.50	16.03
F.	16	Tycho	22 46	Vitus	4.24	16.36
L.	17	Botolphus*	23 15	☿ fjernest jorden	4.59	17.09
25. uge. Det tabte får, Luk. 15, 1—10. 2' række, Luk. 15, 11 til enden.						
S.	18	3. s. e. trin.	23 39	Leontius	5.38	17.45
M.	19	Gervasius	—		6.18	18.25
Ti.	20	Sylvester	0 1	Venus størst vestlig elong.	7.00	19.09
O.	21	Albanus	0 20	☽ f. kv. 10. 1'	7.46	19.54
To.	22	10.000 martyrer	0 39	Sol. op 3. 28', n. 20. 55'	8.36	20.47
F.	23	Paulinus	0 59	Tusmørket varer 70'	9.36	21.50
L.	24	St. Hansdag	1 20	Solhverv, længste dag	10.41	23.04
26. uge. Vær barmhjertige, Luk. 6, 36—42. 2' række, Matth. 5, 43 til enden.						
S.	25	4. s. e. trin.	1 45	Prosper	11.45	—
M.	26	Pelagius	2 15		0.07	12.40
Ti.	27	Syvsoverdag	2 53	Eleonora	1.07	13.34
O.	28	Caroline Amalie	20 36	☉ f. m. 13. 37'	2.01	14.24
To.	29	Petrus Paulus	21 39	Sol. op 3. 30', n. 20. 55'	2.52	15.11
F.	30	Lucina	22 12	Tusmørket varer 69'	3.39	15.57
				☿ nærmest jorden		

(* »Tag der deutschen Einheit«)

Juni 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

L.	1	Chr. 2. føds.	^{op} 22 46	Fred. 2. føds. Theobaldus	4.28	16.43
27. uge. Peters fiskedræt, Luk. 5, 1—11. 2' række, Matth. 16, 13—26.						
S.	2	5. s. e. trin.	23 14	Mariæ besøg.	5.19	17.31
M.	3	Cornelius	23 38		6.10	18.20
Ti.	4	Ulricus	—	☾ s. kv. 4. 32' Sol. op 3. 36', n. 20. 52' Tusmørket varer 67' Jorden fjernest solen	7.01	19.10
O.	5	Anshelmus	0 0		7.55	20.02
To.	6	Dion	0 21		8.55	21.04
F.	7	Villebaldus	0 44		10.02	22.17
L.	8	Kjeld	1 9		11.09	23.29

28. uge. Kristi nye lov, Matth. 5, 20—26. 2' række, Matth. 19, 16—26.						
S.	9	6. s. e. trin.	1 38	Sostrata	—	12.10
M.	10	Knud konge	2 13		0.30	13.04
Ti.	11	Josva	2 53		1.26	13.53
			ned	☉ n. m. 20. 11' Sol. op 3. 44', n. 20. 45' Tusmørket varer 64'		
O.	12	Henrik	20 10		2.14	14.38
To.	13	Margarethe	20 48		2.58	15.14
F.	14	Bonaventura	21 19		3.35	15.49
L.	15	Apost. deling	21 45	☾ fjernest jorden	4.09	16.21

29. uge. Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1—9.
2' række, Matth. 10, 24—31.

S.	16	7. s. e. trin.	22 7	Susanne	4.42	16.52
M.	17	Alexius	22 27		5.16	17.25
Ti.	18	Arnolphus	22 46	Sol. op 3. 54', n. 20. 36' Tusmørket varer 60' Merkur størst vestl. elong. Saturn i opp. til solen	5.51	17.58
O.	19	Justa	23 5		6.27	18.33
To.	20	Elias	23 25		7.04	19.08
F.	21	Evenus	23 47		☽ f. kv. 0. 13'	7.44
L.	22	Maria Magdalene	—		8.34	20.52

30. uge. De falske profeter, Matth. 7, 15—21.
2' række, Matth. 7, 22 til enden.

S.	23	8. s. e. trin	0 13	Apollinaris Hundredagene begynder	9.41	22.09
M.	24	Christina	0 46		10.57	23.30
Ti.	25	Jacobus	1 28	Jupiter i opp. til solen	—	12.10
O.	26	Anna	2 23	Sol. op 4. 6', n. 20. 25' Tusmørket varer 57'	0.43	13.12
			op			
To.	27	Martha	20 4	☉ f. m. 20. 50'	1.44	14.07
F.	28	Aurelius	20 43	☾ nærmest jorden	2.38	14.56
L.	29	Oluf	21 14		3.28	15.44

31. uge. Den utro husholder, Luk. 16, 1—9. 2' række, Luk. 12, 32—48.

S.	30	9. s. e. trin.	21 41		4.16	16.31
M.	31	Germanus	22 5	Abdon	5.04	17.15

Juli 1961

1

.....

2

.....

3

.....

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

.....

31

.....

August 1961			0 ☾ N.	Høstmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
Ti.	1	Peters fængsel	^{op} 22 27	{	Sol. op 4. 18', n. 20. 12' Tusmørket varer 54'	5.51	17.58
O.	2	Hannibal	22 50				
To.	3	Nikodemus	23 15	{	☾ s. kv. 12. 47'	7.25	19.32
F.	4	Dominicus	23 42				
L.	5	Osvaldus	—			9.16	21.35
32. uge. Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden. 2' række, Matth. 11, 16—24.							
S.	6	10. s. e. trin.	0 15		Kristi forkl.	10.27	22.54
M.	7	Donatus	0 53		De lyse nætter ender	11.38	—
Ti.	8	Ruth	1 38	{	Sol. op 4. 31', n. 19. 58' Tusmørket varer 50'	0.05	12.40
O.	9	Romanus	2 30				
To.	10	Laurentius	3 27			1.57	14.19
F.	11	Herman	19 49	{	☉ n. m. 11. 36' ☾ fjernest jorden	2.38	14.55
L.	12	Chr. 3. føds.	20 13				
33. uge. Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9—14. 2' række, Luk. 7, 36 til enden.							
S.	13	11. s. e. trin.	20 34		Hippolytus	3.48	15.59
M.	14	Eusebius	20 53			4.19	16.29
Ti.	15	Mariæ himmelf.	21 11	{	Sol. op 4. 45', n. 19. 42' Tusmørket varer 48'	4.51	16.58
O.	16	Rochus	21 31				
To.	17	Anastatius	21 51			5.54	17.59
F.	18	Agapetus	22 15			6.23	18.29
L.	19	Sebaldus	22 44		☽ f. kv. 11. 51'	6.58	19.11
34. uge. Jesus helbreder en døvstum, Mark. 7, 31 til enden. 2' række, Matth. 12, 31—42.							
S.	20	12. s. e. trin.	23 21		Bernhard	7.48	20.10
M.	21	Salomon	—			8.54	21.31
Ti.	22	Symphorian	0 7	{	Sol. op 4. 58', n. 19. 25' Tusmørket varer 46'	10.15	23.05
O.	23	Zakæus	1 6				
To.	24	Bartholomæus	2 18		Hundredagene ender	0.26	12.51
F.	25	Ludvig	3 39		☾ nærmest jorden	1.29	13.49
L.	26	Irenæus	5 6	{	☉ f. m. 4. 13' Måneformørkelse	2.20	14.38
35. uge. Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23—37. 2' række, Matth. 20, 20—28.							
S.	27	13. s. e. trin.	^{op} 20 5		Gebhardus	3.09	15.25
M.	28	Lovise	20 29		Augustinus	3.56	16.11
Ti.	29	Joh. halshugg.	20 53	{	Sol. op 5. 12', n. 19. 8' Tusmørket varer 45'	4.41	16.54
O.	30	Benjamin	21 17				
To.	31	Bertha	21 44			6.10	18.16

August 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

September 1961 O.C.N. Fiskemåned 30 dage Højvande
Se anm. 3. s.

F.	1	Ægidius	op 22 16		6.53	18.57
L.	2	Elisa	22 52	☾ s. kv. 0. 5'	7.31	19.46

36. uge. De ti spedalske, Luk. 17, 11—19. 2' række, Joh. 5, 1—15.

S.	3	14. s. e. trin.	23 35	Scraphia	8.24	20.50
M.	4	Juliane Marie	—	Theodosia	9.37	22.17
Ti.	5	Regina	0 25	Sol. op 5. 25', n. 18. 50' Tusmørket varer 44'	11.02	23.36
O.	6	Magnus	1 21		—	12.13
To.	7	Louise	2 21	Robert	0.41	13.09
F.	8	Mariæ føds.	3 25	☾ fjernest jorden	1.34	13.55
L.	9	Gorgonius	4 30		2.16	14.33

37. uge. Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.
2' række, Luk. 10, 38 til enden.

S.	10	15. s. e. trin.	ned 18 59	Burchhardt	2.50	15.02
M.	11	Hillebert	19 18	☉ n. m. 3. 49'	3.20	15.31
Ti.	12	Guido	19 37	Sol. op 5. 39', n. 18. 31' Tusmørket varer 43'	3.50	16.01
O.	13	Cyprianus	19 57		4.21	16.31
To.	14	† ophøjelse	20 19		4.51	16.58
F.	15	Eskild	20 46		5.20	17.26
L.	16	Euphemia	21 19		5.47	17.59

38. uge. Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11—17. 2' række, Joh. 11, 19—45.

S.	17	16. s. e. trin.	22 0	Lambertus	6.24	18.43
M.	18	Chr. 8. føds.	22 52	☾ f. kv. 21. 23'	7.14	19.46
Ti.	19	Constantia	23 56	Titus	8.18	21.11
O.	20	Tamperdag	—	Tobias	9.49	22.46
To.	21	Matthæus	1 11	Sol. op 5. 52', n. 18. 13' Tusmørket varer 42'	11.21	—
F.	22	Mauritius	2 33	Jævnøgn	0.11	12.33
L.	23	Linus	3 59	☾ nærmest jorden	1.11	13.30

39. uge. Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1—11.
2' række, Mark. 2, 14—22.

S.	24	17. s. e. trin.	op 18 28	Tecla	2.05	14.17
M.	25	Cleophas	18 52	☉ f. m. 12. 33'	2.51	15.03
Ti.	26	Chr. 10. føds.	19 16	Adolph	3.34	15.46
O.	27	Cosmus	19 43	Sol. op 6. 6', n. 17. 55' Tusmørket varer 42'	4.15	16.26
To.	28	Venceslaus	20 13	Merkur størst østl. elong.	4.55	17.07
F.	29	St. Michael	20 48		5.34	17.47
L.	30	Hieronymus	21 30		6.11	18.27

September 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Oktober 1961

O.C.N.

Sædemåned

31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande40. uge. Det store bud, Matth. 22, 34 til enden.
2' række, Joh. 15, 1—11.

		op				
S.	1	18. s. e. trin.	22 18	Remigius. ☿ s. kv. 15. 10'	6.48	19.11
M.	2	Ditlev	23 12		7.34	20.07
Ti.	3	Mette	—		8.38	21.27
O.	4	Franciscus	0 11	{ Sol. op 6. 19', n. 17. 36' Tusmørket varer 42'	10.10	22.58
To.	5	Placidus	1 14	☿ fjernest jorden	11.33	—
F.	6	Fred. 7. føds.	2 19	Broderus	0.08	12.36
L.	7	Fred. 1. føds.	3 26	Amalie	1.02	13.24

41. uge. Den værkbrudne, Matth. 9, 1—8.
2' række, Joh. 1, 35 til enden.

S.	8	19. s. e. trin.	4 33	Ingeborg	1.43	14.00
M.	9	Dionysius	17 43	☉ n. m. 19. 52'	2.17	14.27
Ti.	10	Gereon	18 2		2.48	14.58
O.	11	Fred. 4. føds.	18 24	{ Sol. op 6. 33', n. 17. 19' Tusmørket varer 42'	3.18	15.31
To.	12	Maximilian	18 49		3.50	16.04
F.	13	Angelus	19 20		4.22	16.37
L.	14	Calixtus	19 58		4.54	17.07

42. uge. Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1—14.
2' række, Matth. 21, 28—44.

S.	15	20. s. e. trin.	20 46	Hedevig	5.24	17.46
M.	16	Gallus	21 45		6.04	18.35
Ti.	17	Flyttedag	22 54	Florentinus. ☽ f. kv. 5. 34'	6.55	19.38
O.	18	Lukas evangelist	—	{ Sol. op 6. 48', n. 17. 1' Tusmørket varer 42'	8.01	21.01
To.	19	Balthasar	0 11		9.28	22.34
F.	20	Felicianus	1 33		11.01	23.51
L.	21	11.000 jomfruer	2 57	☿ nærmest jorden	—	12.11

43. uge. Den kongelige embedsmand, Joh. 4, 46—53.
2' række, Joh. 4, 34—42.

S.	22	21. s. e. trin.	4 21	Cordula	0.52	13.08
M.	23	Søren	17 15	☽ f. m. 22. 30'	1.43	13.56
Ti.	24	FN's dag	17 40	Proclus	2.26	14.39
O.	25	Crispinus	18 9	{ Sol. op 7. 2', n. 16. 45' Tusmørket varer 43'	3.08	15.21
To.	26	Amandus	18 42		3.48	16.02
F.	27	Sem	19 21		4.27	16.42
L.	28	Marie Soph. Fr.	20 7	Simon og Judas	5.03	17.19

44. uge. Den gældbundne tjener, Matth. 18, 23 til enden.
2' række, Matth. 18, 1—14.

S.	29	22. s. e. trin.	21 0	Narcissus	5.37	17.57
M.	30	Absalon	21 58	{ Reformationens beg. ☿ s. kv. 9. 58'	6.14	18.42
Ti.	31	Louise	23 0		6.56	19.34

Oktober 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

November 1961

O. C. N.

Slagtemåned

30 dage

So anm. 3. s.
Højvande

		op				
O.	1	Alle helgen	—	{ Sol. op 7. 17', n. 16. 29' Tusmørket varer 45' ☾ fjernest jorden	7.49	20.42
To.	2	Alle sjæle	0 5		9.03	22.06
F.	3	Hubertus	1 11		10.35	23.21
L.	4	Otto	2 18		11.48	—

45. uge. Saligprisningerne, Matth. 5, 1—12.
2' række, Matth. 5, 13—16.

S.	5	23. s. e. trin.	3 27	Malachias	0.17	12.38
M.	6	Leonhardus	4 37		1.02	13.20
Ti.	7	Engelbrecht	5 49	Merkur størst vestl. elong. ned ☉ n. m. 10. 58'	1.39	13.54
O.	8	Claudius	16 51		Sol. op 7. 32', n. 16. 14'	2.14
To.	9	Theodor	17 20	Tusmørket varer 46'	2.48	15.02
F.	10	Luther	17 56		3.22	15.38
L.	11	Morten bisp	18 41		3.57	16.15

46. uge. Jairi datter, Matth. 9, 18—26. 2' række, Joh. 5, 17—29.

S.	12	24. s. e. trin.	19 37	Torkild	4.33	16.56
M.	13	Arcadius	20 43		5.11	17.41
Ti.	14	Frederik	21 58	☽ f. kv. 13. 12' Sol. op 7. 46', n. 16. 2'	5.55	18.32
O.	15	Leopold	23 17		Tusmørket varer 47'	6.46
To.	16	Othenius	—	☾ nærmest jorden	7.49	20.51
F.	17	Anianus	0 38		9.08	22.13
L.	18	Hesychius	2 0		10.33	23.24

47. uge. Ødelæggelsens vederstyggelighed, Matth. 24, 15—28.
2' række, Luk. 17, 20—33.

S.	19	25. s. e. trin.	3 22	Elisabeth	11.45	—
M.	20	Volkmarus	4 44		0.27	12.43
Ti.	21	Mariæ øfring	6 4		1.18	13.35
O.	22	Cecilia*	16 37	☉ f. m. 10. 43' Sol. op 8. 0', n. 15. 51'	2.03	14.18
To.	23	Clemens	17 12		Tusmørket varer 49'	2.45
F.	24	Chrysogonus	17 55		3.25	15.42
L.	25	Catharina	18 46		4.02	16.22

48. uge. Kom hid til mig, Matth. 11, 25 til enden.
2' række, Matth. 25, 31 til enden.

S.	26	26. s. e. trin.**	19 43	Conradus	4.38	16.58
M.	27	Facundus	20 44		5.10	17.37
Ti.	28	Sophie Magd.	21 49	Sol. op 8. 13', n. 15. 42' Tusmørket varer 50' ☾ fjernest jorden	5.46	18.18
O.	29	Saturninus	22 54		Andreas	6.26
To.	30	Chr. 6. føds.	—	☾ s. kv. 7. 18'	7.12	20.00

* Store Bededag i Slesvig-Holsten. ** »Totensonntag«.

November 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

December 1961		O.C.N.	Kristmåned	31 dage	Se anm. 3. s. Højvande	
			op			
F.	1	Arnold	0 1		8.06	21.02
L.	2	Bibiana	1 9		9.15	22.14
49. uge. Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16—30. 1' række, Matth. 21, 1—9.						
S.	3	1. s. i advent	2 18	Svend	10.27	23.18
M.	4	Charlotte Fred.	3 28	Barbara	11.39	—
Ti.	5	Sabina	4 4i	Sol. op 8. 24', n. 15. 37' Tusmørket varer 52'	0.13	12.32
O.	6	Nikolaus	5 55		0.56	13.17
To.	7	Agathon	7 10	ned	1.38	14.01
F.	8	Mariæ undf.	16 33	⊕ n. m. 0. 51'	2.21	14.43
L.	9	Rudolph	17 26		3.03	15.24
50. uge. De 10 brudejomfruer, Matth. 25, 1—13. 1' række, Luk. 21,26—36.						
S.	10	2. s. i advent	18 30	Judith	3.44	16.07
M.	11	Damasus	19 44		4.24	16.51
Ti.	12	Epimachus	21 4	⊕ nærmest jorden	5.06	17.38
O.	13	Lucia	22 26	Sol. op 8. 33', n. 15. 34' Tusmørket varer 53'	5.50	18.31
To.	14	Crispus	23 47		☽ f. kv. 21. 5'	6.40
F.	15	Nikatius	—		7.37	20.33
L.	16	Lazarus	1 8		8.46	21.46
51. uge. Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden. 1' række, Matth. 11, 2—10.						
S.	17	3. s. i advent	2 28	Albina	10.02	22.59
M.	18	Lovise	3 47		11.16	23.58
Ti.	19	Nemesius	5 4	Abraham	—	12.18
O.	20	Tamperdag	6 17	Sol. op 8. 39', n. 15. 35'	0.56	13.13
To.	21	Thomas	7 25	Tusmørket varer 53'	1.43	14.02
F.	22	Japetus	16 34	⊕ f. m. 1. 42' Solhverv, korteste dag	2.28	14.47
L.	23	Torlacus	17 29		3.10	15.28
52. uge. Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden. 1' række, Joh. 1, 19—28.						
S.	24	4. s. i advent	18 29	Alexandrine	3.46	16.07
M.	25	Juledag	19 33	Adam	4.18	16.42
Ti.	26	St. Stephan	20 38	Sol. op 8. 42', n. 15. 40' Tusmørket varer 53'	4.51	17.18
O.	27	Johannes evang.	21 45		5.26	17.56
To.	28	Børnedag	22 52	⊕ fjernest jorden	6.02	18.35
F.	29	Noah	23 59		6.40	19.20
L.	30	David	—	⊕ s. kv. 4. 57'	7.22	20.07
53. uge. Simeons lovsang, Luk. 2, 25—32. 1' række, Luk. 2, 33—40.						
S.	31	S. im. jul og n.	1 8	Sylvester	8.14	21.01

December 1961

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX*, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofía Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1. Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Ellsabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders søster: *Dagmar Louise Ellsabeth*, født 23. maj 1890, gift 23. november 1922 med hofjægermester, kammerjunker *Jørgen Carl Gustav Castenskiold* til Kongstedlund, født 30. november 1893.

Faders søskendes børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, formælet 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, formælet 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar*, født 12. december 1914, formælet 22. januar 1937 med greve *Luitpold Alfred Friedrich Karl* til Castell-Castell, født 14. november 1904, død 6. november 1941. d) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1910.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med *Margaretha Sofía Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, formælet 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor) 3) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, formælet 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter *Eleanor Margaret*, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Januar 1962

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1962

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Marts 1962

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

April 1962

1
2
3
4	
5	
6	
7	
8	
9
10
11
12	
13	
14	
15
16
17
18
19
20
21	
22
23
24	
25
26
27
28
29
30	

Vi bø'en å e ga'e —

Vi bø'en å e ga'e, vi haj et no glandt,
vi lejt o hujet o tant it å andt.
Di vovsen gik fo'bi o res'st å des boj'j,
— sin øjt 'vi egjen, helle gajt o gloj'j!

Fo it te vi ves'st
det va gro'end te o res'st,
o te væ haj sit,
som do fik dii,
o æ fik mit.

E bø'en å e ga'e kinde en' knappst egjen,
en' ka'it se, hvæn de lighne, helle hvu di hø' ben.
Føst blyvve en' kjøv, men sin gæ det øvve,
fo det æ jo no sondt, te e ti den strøvve,
o sondt ve det gå
fo sto'e o små
te di hvæ fe sit,
som do hæ dii
o æ hæ mit.

Inge Margrabe. (11)

strange

(A)

Friheden er en sikker havn

Af *Jens Lampe*

Den lange nat var til ende. Morgensolens gløder fik stråtagene til at dryppe og spurvene til at kvindre i den lille færgeby Kappel ved Slien. Et nyt og stille, skært lys smøg sig blidt over kirkens tegl, blev dæmpet siet af de små glasruder i østsiden og kastede guld på byens skytshelgen, Set. Kristoffer, som hang til venstre for det enkle alter inde i den lille, lave munkestenskirke. De smalle stræder og de blege, klinede husvægge sugede lyset og varmen til sig, og de første sarte vintergækker præsenterede deres hvide klokker under en røn på kirkegårdsdiget, hvor et par silkehaler gjorde sig til gode med de sidste rester af de rustrøde frugter.

Sognepræsten, hr. Joachim Zwergius, som lige var vågnet og nelop kiggede ud gennem sovekammerets grumsede hornruder, troede først, at det var hærpopper og blev ilde til mode, men hans hustru, som også var blevet de farvede fugle var, forsikrede dog, at hærpoppernes top og næb var meget større. Næppe havde hr. Joachim fået klæder og sko på, før det bankede på yderdøren. Det var de hovpligtige borgeres talsmand, Mikkell Nielsen, som bad om at måtte tale med »vor fatter«. — Jeg kommer i et vigtigt ærinde, hr. pastor! Præsten, der kendte Mikkell som en redelig sandemand og flittig altergæst, der kunne mere end sit fadervor, bød ham en sivstol og bad ham frit komme frem med, hvad han havde på hjerte. Mikkell tog plads. Han var høj og stærk, og havde kraftige og smidige lemmer. Der var styrke og stolthed i hans øjne. Han talte det nedertyske lige så godt

som det danske angelbomål og kunne, i modsætning til de fleste i byen, både læse og skrive. Ja, han havde endog læst den lærde magister Johan Arndts »Das wahre Christenthum«. Skammeligt også at en sådan mand skulle trælde på en hovmark!

— Som vor fatter ved, er Detlef Rumohr nys kommet hjem fra det tyrkiske og har overtaget herregården *Røst* efter sin fader Hinrich. Og nu i går aftes har han kaldt alle borgere og bønder fra Kappel, Melby, Grummark, Grimsnæs, Studebøl, Kappelskov og Sandbæk op til sig og forlangt, at vi skal aflægge undersåtsed som livegne. Men det har vi naturligvis nægtet. Vi vil ikke bindes mere, end vi er i forvejen. Som fatter vel ved, er *Røst* oprindelig kron-gods. Siden kom det i familien Abildgaards besiddelse, men for nogle århundreder siden trængte de holstenske riddere ind i vor landsdel og blandt dem de gridske Limbekker, som med vold tilrev sig *Røst*. Hverken Limbekkerne eller Rumohrerne sidder på vor jord med rette. Den ene bondegård efter den anden lægger de under sig, skønt vore forfædre har breve på deres arveret til gårdene, som er tinglyst som fæstegårde under kronen. Retten er vor, og vi har allerede bøjjet os for meget. Nu må det være slut med at sige ja til mere trældom. Vi vil ikke være livegne som stjertdanskerne på Svansø, der er blevet sløve som trækokser. Ovre i Sjælland og på øerne, hvor vi ofte kommer med vore skuder, har kongen alt for mange år siden afskaffet vornedskabet, men her i det slesvigske lader vi blot holstenerne og deres slæng råde uden at sætte os til modværge. Dagværket bliver ideligt længere og pligterne flere. Herremændene ejer vore vogne og skuder, vore huse og redskaber, og nu vil de også eje vore kroppe og sjæle.

Mikkel havde talt sig varm, mens præsten lyttede. Han hød sandemanden et stob brændevin og tog selv en slurk, thi selv om solen skinnede, var det endnu koldt, og røgen

fra det åbne ildsted ville ikke finde vej ud gennem lyren og sved grumt i øjnene. Hr. Joachim skuttede sig i sin pelsforede frakke og tog snustobak op i den skarpe høgenæse med en lille benske. Så spyttede han på stengulvet og udbrød:

— Og nu begærer I min hjælp til at fremme jeres sag? Mikkell! Du vedst jo, hvad den hellige skrift siger om vort forhold til øvrigheden, og du vedst, hvordan det fjerde budord skal udlægges. Jeg kan som kirkens og Rumohrs tjener ikke støtte jer, hvor gerne jeg end ville. —

— Det gør mig ondt og skuffer mig såre, at vor fatter straks tager sagen på den måde. I måtte fra jeres besøg hos de gamle og syge vide alt for godt, hvor usle vore kår er, og I ved også, hvor ukristeligt hr. Detlef har behandlet os. I har vel også hørt, at han for år tilbage, før I kom, lod Anna Stigsdatter og Ellen Lassen uskyldigt brænde som hekse for at sætte skræk i sine undersåtter, og at drik og alskens usædelighed har huseret på Røst!

— Mikkell, tro mig, jeg godkender aldeles ikke alt, hvad de høje herrer foretager sig. Men de har magten, og det må vi erkende, enten det lyster os eller ej. Det tilkommer ikke os at dømme dem. Det vil gud selv gøre i sin visdom. Kun vor himmelske fader kan bestemme, hvem han vil hjem søge og hvornår. Men du husker jo nok, Mikkell, hvorledes Han straffede folkets synder, da svenskerne plyndrede i otte dage her på Angel i 1644, og hvorledes Wrangels tropper fortsatte vederstyggelighederne året efter. Eller tænk på de svare lidelser, vi havde, da de sachsiske og polske tropper for få år siden gæstede os og den uhyggelige blodgang, som fulgte efter. Hvem ved, hvad det næste bliver?

— Det var nu ikke herremændene, der led mest i disse dage. De skal nok vide at skøtte sig og komme let om ved det. De er altid hævet over os andre, også i kirken, hvor de har deres pulpitur. Når præsten kan forlange åbenlyst

Mikkel havde talt sig varm . . .

skrifte af os borgere og bønder, når vi forsynder os, tykkes mig, at det også ville være rimeligt, at det blev forlangt af de adelige. Men de slipper. Og når de dør, bliver de balsamerede og lagt under selve kirkegulvet, så nær ved alteret som muligt, medens vi almene må ligge ude på kirkegården og de uægte børn i en skummel krog på nordsiden. Jeg synes ikke, det kan have sin rimelighed. Ej heller, at herremændene skal have lov til at pine os både på legeme og sjæl.

— Jeg ved kun altfor godt, hvordan det er fat. Mine forgængere i embedet har også måttet føle herremændenes voldsomhed og ubarmhjertighed. Fra min liber daticus ved jeg, hvor egenmægtigt hr. Rochus blev afsat og mishandlet, og Rumohr forbød alle sognebørn under trusel på liv og

gods at huse præstefamilien, som måtte flygte. Efterfølgeren hr. Andreas blev efter kun et halvt års tjeneste myrdet af en af Rumohrs tjenere. Men det tilkommer ikke os at træde op med brask og bram. Vi bør være ydmyge, og vi tvinges til at være forsigtige for at kunne blive på vor post som sjælehyrder. Jeg har kun ordets sværd at slå med, men må fare med lempe. Desværre falder ordet oftest på klippegrund. Du ved, Mikkel, at når herskabet på Røst indfinder sig i kirken, lyder ordet lige så stærkt som ellers.

— Ja, jeg ved nok, at vor fatter sidder som en lus mellem to negle og ofte er ilde stedt, men alligevel bestræber sig på at øve ret, og det er også derfor, jeg er kommet for at få et råd.

— Jeg kan kun råde jer til at gå til kongen i København. Så vidt jeg ved, agter Sibbe Tamsen sig til hovedstaden just i morgen med en ladning røgede pølser og skinker. Tag du med ham, Mikkel, og stil en stedfortræder til hovarbejdet. Men inden I opsøger kongelige majestæten, så tal først med Københavns borgmester, Hans Nansen, som er flensborger og har hjertet på det rette sted, og han nyder stor gunst ved hoffet. Den gamle degn har fortalt mig, at da salig Christian den Fjerde var konge, klagedes der også over de hårde kår, som blev budt kaplingerne, og da idømte kongen Hinrich Rumohr en straf på 4000 rigsdaler samt fratog ham for en tid hals- og håndsretten. Majestæten forbød ham strengeligen al vold og overgreb. Jeg vil også tro, at kong Frederik vil høre nådigt på eders klager.

. . . Over himlen i øst bredte sig langsomt et skær som af luende kobber. Slien lå som et glat spejl og lod sig ikke bevæge af den lette brise, der gled ind fra Østersøen gennem det snævre Sliminde. I skovene på begge sider af Rabølsund kurrede duerne ivrigt til hinanden og de første måger var lettet for at bjerge sild til davre.

Ind gennem Sliminde stævnede jagten *Certus*. Den havde

længe ligget til ankers ud for gabet og ventet på gunstig vind, men først med morgensolen gav det brise nok til at kunne komme videre. Sibbe Tamsen og sandemanden Mikkel Nielsen stod i stævnen, mens bedstemanden Træls passede kolderstokken og sejlene. Certus var et smækkert fartøj, som var skibsbyggeren Olaf i Grimsnæs og sejl-mageren Las i Kappel til megen ære. Det havde også vakt opsigt i København ved sin nymodens sejlføring, og Sibbe var blevet bestormet med mange spørgsmål og enkelte spydigheder, men da man så jagtens manøvredygtighed ved af-sejlingen, afløstes den megen snak af beundrende måben.

Da Certus lagde til ved skibbroen i Kappel, var der allerede samlet en halv snes oldinge, som på grund af svagelighed og brøst var fritaget for hoveri. De ventede spændt på nyt fra kongens by. Blandt de ventende var også hr. Joachim: — Der er indkaldt til sognegrande i aften i kirkens kornlade! hviskede han til Mikkel, — så I må hellere vente med at kundgøre noget til da.

Det var tusmørketid, og de første pråse blev tændt rundt om i husene. I de smalle stræder, hvor ænder og gæs endnu søgte efter spiseligt i rendestenene, sås den aften mange mænd på færde. Hurtigt var det rygtedes, at Certus var kommet med godt budskab fra kongen, og i kirkens kornlade blev der snart trangt med plads. Et par tranlygter var hængt op under bjælkerne. Den forventningsfulde floks summen stilnede af, da Mikkel steg op på en omvendt tønde og slog til lyd.

— Som I alle ved, har Sibbe Tamsen og jeg nådigst fået lov til at forelægge kongen vor sag, og jeg kan meddele jer, at majestæten og hans regering denne gang vil handle hurtigt. En kurér er alt på vej til hertugen og amtmanden, og kongen vil sørge for, at vi ikke bliver livegne og at Rumohrs mishandlinger hører op. Han må ikke besvære os uden ret og rimelighed, og der vil blive øvet tilsyn med ham. Vi må

Mere fik Mikkel ikke sagt . . .

nu afvente rettens stadfæstelse og holde ud og holde sammen så længe. Hvad angår . . . Mere fik Mikkel ikke sagt, thi pludselig dundrede det stærkt på den svære egetræsdør. Der lød hestetramp og klirren af våben ude på kirkegården. De, der lukkede op, genkendte i tranlygtens skær fire af Rumohrs ryttere. Anføreren, en lavstammelig holstener ved navn Walther Bartram, sad på en flot hannoveranerhoppe og gav hals, så det gjaldede mod kirkemuren: — Herut med jer allesammen, Ihr Hundsfötter! I skal straks forføje jer hjem! Mikkel og Sibbe følger med op på Røst! Herren har

vist en høne at plukke med jer. Rytterne var bevæbnet med kårder og luntepistoler, og kaplingerne var klar over, at der ville blive gjort brug af dem uden tøven, hvis ikke de parerede ordre. Hurtigt opløstes forsamlingen, mens Mikkel og Sibbe lænkedes for at føres op til Røst, hvor de straks kom i fangehullet.

Hvordan herren til Røst havde fået nys om Sibbes og Mikkels togt til København og mødet i tiendeladen, blev aldrig opklaret. Mange blev mistænkt, men ingen afsløret, og hvorom alt var, så sad nu skippernes oldermænd og den ældste sandemand uden rettergang i hundehullet på Røst. Den stolte Rumohr, som havde haft sine snushaner ude, talte ingen nedværdigende ydmygelser. Han ville ikke give efter og forhandle med de stædige kaplinger. Disse dovne og dvaske grøddædere, der talte et uforståeligt ravnekrogssprog skulle han nok få opdraget til tjenstvillige og flittige arbejdere, som skulle få landet til at blomstre og afgrøden til at øges. Ved landretten i Flensborg samme år i november kaldte han dem utaknemlige stympere, og da de i stedet for de fangne valgte nye talsmænd, kastede han også disse ned i hundehullet. Ganske vist kom Sibbe og Mikkel atter ud, men det var kun fordi han skulle bruge dem som skippere til at fragte sit korn til København og Helsingør. Han regnede vel også med, at så længe de var på farten, kunne de ikke ægge til opsætsighed. I København havde de held til at overvære festlighederne i anledning af ægteskabet mellem Frederik den Tredies datter Frederikke Amalie og hertug Christian Albrecht, som iøvrigt medvirkede til at skabe en bedre forståelse mellem kongehuset og gottorperne. Takket være Hans Nansens medvirken fik de foretræde for den unge hertug, som gjorde et sympatisk indtryk. På vejen hjem modnedes en plan hos Mikkel. Under arbejdet i skovene og på Røst talte han i stilhed med sine fæller om det, men kun med dem, han stolede på og altid på tomands-

hånd. Senere blev det drøftet i små klynger, når de samledes uden for kirken efter gudstjenesten og præsten var gået. I begyndelsen var det vel kun blevet nævnt som en mulig udvej, men efterhånden var det blevet en fast beslutning hos mange. De ville forlade Kappel og drage til et andet sted, hvor de kunne leve som frie mennesker uden at være prisgivet en tyrans luner og vilkårlige indfald. Ved et sognegrande i færgegården i Ellebjerg på Svansøside blev de nærmere enkeltheder drøftet. Denne gang tog man sig bedre i vare. To unge mænd holdt vagt ved færgelejet og to andre ved vejen, der førte til Gerreby. Ved mødet blev der sagt mange drøje ord om de holstenske herremænd, som havde slæbt livegenskabet længere og længere mod nord. En foreslog, at man skulle lave væbnet modstand og brænde Røst af samt hænge herremanden, men de besindige var dog i flertal. Alle var enige om at ville bryde op og opsige herremanden huldskab og troskab. Let ville det ikke blive, thi trods alt var de fleste bundet til Kappel med stærke bånd. Her var de født og opvokset. De kendte hver sti og hver krog, hvert sildegærde og hver humlegård. Her havde de deres hjem og tarvelige udkomme. Deres forældre og hele slægt hvilede på kirkegården. Men hellere forlade hjemstavnen end fortsat at finde sig i uret og undertrykkelse. Allerede dagen efter sendtes en deputation med et bønsskrift til Gottorp. Man bad Christian Albrecht om at overlade dem øen *Arnæs*, som var underlagt domkapitlet i Slesvig og dermed hertugens overhøjhed. Over hundrede familier havde ved mødet i Ellebjerg færgegård givet tilsagn om, at de ville forlade Kappel og herremanden. Arnæs var oprindeligt en halvø forbundet med Angel ved en smal tange, men da Erik af Pommern anlagde en af sine Sli-fæstninger her, lod han landtangen bryde igennem, så Arnæs blev en ø. Herfra kunne der udmærket drives fiskeri og bygges skibe. Da Detlef Rumohr

fornam, hvad der var i gære, blev han vred og brutal. Han truede kaplingerne med alskens ulykker og optrådte værre end en ægyptisk slavefoged. Man gjorde vel i at vogte sig for hvert uovervejede ord. Sagde man f. eks., at man var tvunget til at gøre mere hoveriarbejde end lovligt, hed det straks, at man førte oprørske tale og kom op at ride på æselet, der både var blindt og døvt for lidelser og skrig. Adskillige blev bange og fortrød deres tilsagn om udvandring. Kort før jul meddelte Rumohr, at de, der ville fly, skulle kvitte deres gæld og afgifter inden 14 dage samt efterlade deres hus helt og holdent uden skade inden for samme frist. Det blev en sørgelig helg. Ingen leg og dans og ingen juleglæde. Kun dyrene fik deres givt og spurvene deres neg. Der lå en tung angst over Kappel. Mændene samledes af og til efter gudstjenesten og var nu noget mere afdæmpede, og kvinderne holdt sig mest inde i husene og græd i smug. Mikkell måtte sætte mod i mange og minde dem om, at friheden var den sikreste og tryggeste havn; den var nok store ofre værd. — I har det vel ikke som hine israelittere, der ikke kunne glemme Ægyptens kødgryder, da trængslerne i ørkenen begyndte?

Takket være Mikkells indsats fik hertugen dog afværget Rumohrs trusel, og Christian Albrecht gav kaplingerne lov til at blive boende til Valborgsdag 1667.

I den følgende tid forsøgte Rumohr at overtale de svage og vankelmødige med løfter om bedre kår og flere friheder, og der vankede både flæskesider og pølser, brændevin og mjøddunke med hjem, når man lod sig mærke med, at man nok var til sinds at blive. »Flæskeæderne« blev disse kaldt af de andre, og de mødte kun en kold skulder hos deres fæller. Men overfor dem, der fastholdt deres beslutning var han hård og studs og lagde ikke skjul på sit sande væsen. Med ærgrelse måtte Mikkell dog sande, at da man i februar ved nymåne holdt grande i færggården, var flokken skrum-

pet ind. — Selv om vi er blevet færre, har vi dog valgt det rette, sagde han. — Lad blot dem, der har fået flæsk i bugen og krumme rygge af at slikke spyt, blive hos herremanden og køre hans møg ud. Lad de forrædere, som har svigtet deres løfter og os for fagre ord og fedt flæsk blot fortsætte trælleriet. De fortjener ej bedre. Men de, som foretrækker friheden og selvstændigheden og vil stå ved deres ord, rækker en hånd i vejret!

Der var dødsstillehed, mens Mikkel talte. 64 hænder blev det til. Hans Bøssebager foreslog, at de, der havde slået om sig med store ord, men som nu havde fået kolde fødder, skulle betale en bod på 100 rigsdaler og efter tur stilles i gabestokken ved degnetofte, og det blev vedtaget med høje ja-råb. Men da eksekutionen den næste dag begyndte, blev sandemændene og oldermændene hentet og lagt i jern på Røst. Først tre uger efter slap de ud igen, efter at hertugen havde taget dem under sin beskyttelse.

Aldrig havde udvandrerne længtes sådan efter våren som det år. Endnu i april kom der nattefrost og haglbyger, men med vestenvinden kom den lune luft og den sagte regn, og siden fik den livgivende sol magten og lægte mange sjælens sår. De hvide og blå anemoner littede op rundt omkring i skovene og kodriverne smilede fra alle grøfter og diger. Den 11. maj hørtes gøgen for første gang i Hyholt og det blev taget som et godt varsel for opbruddet, som var blevet udsat til denne dag.

I det tidlige forår havde mændene haft travlt med at gøre forberedelser på Arnæs. Der var blevet fældet træer og ryddet, gravet ler og hentet sand og kalk, veje var blevet afstukket og grunde opmålt, og skipperne havde været i idelig fart med at transportere materiale og flyttegods. I den første tid skulle man bo dels om bord på skibene og dels i telte, lavet af skibssejl, eller i foreløbige hytter. Hertugen havde givet de nye borgere en række privilegier. De første fire år

De voksne samledes ved et bål . . .

skulle de således være fri for afgifter, og derefter skulle de for beboelseshusene årlig betale 1 mark lybsk for hvert »fag« huset var stort. Desuden skulle beboerne ikke betale noget for at bo på øen eller yde tjenester til nogen. De skulle heller ikke have militær indkvartering, medmindre Sliens eller egnens sikkerhed krævede dette. Beboerne kunne få lån til at bygge deres huse for. De skulle selv vælge en foged, som måtte dømme i mindre sager. Der måtte bygges en kirke og vælges en præst. De fik lov til at bygge en bro ud i Slien samt uhindret at fiske i fjorden.

Ved solopgang den 11. maj samledes de 64 familier ved skibbroen for at sejle til deres nye boplads. Ingen af de til-

bageværende var mødt for at sige farvel, men rundt om i husene skottedes der gennem ruder og sprækker for at se udvandrerne drage af sted. Heller ikke præsten var mødt for at tage afsked med sine sognebørn.

— Han tør vel sagtens ikke! sagde Hans Bøsse­mager. Han er bange for sin kjole og krave. — Der var vind­stille, så de tre jagter måtte tages på slæb af robåde, og det gik kun lang­somt fremad til trods for, at roerne halede ud af alle kræfter. I den stille morgenstund sad de bortdragende og lyttede til fuglenes jublende ottesange i skovene på begge bredder, indtil et spædbarn gav sig til at vræle højt og skingrende. Det faldt først til ro, da moderen lindede trøjen og lod det få trøst og mættelse. En havørn fløj op, da flok­ken gik i land på Arnæs og kredsede længe nysgerrigt over de formastelige, der nu tog dens enemærker i besiddelse. Mikk­el trådte op på en egestub og bød sine fæller velkom­men til øen. — Lad os takke Gud for, at vi nu omsider har nået frihedens sikre havn og bede om hans nåde og velsig­nelse. Mændene tog deres huer af, og alle knælede i det dugvåde græs, mens Mikk­el stille fremsagde bøn­nen.

I de følgende uger strømmede al vårens forjættende liv gennem de nyankomne. De følte håbet og livsmodet i sig og om sig. Bopladsen på den lille ø lød hver dag af økse­hug og hammerslag, af sang og glad latter. En egen duft af varm tjære, nysavet træ, havluft og forårsskov kildrede deres næsebor og indgik siden som et stærkt indslag i de glade minder, man fik fra de første slidfulde, men dejlige dage.

Efter dagens møje plejede de voksne at samles ved gløderne af det bål, man brugte til at koge tjære ved og gjorde sig til gode med stegte ål eller andet mundgodt, og de sluttede gerne med at synge et vers af en salme, som Susanne Knapmagers havde lært af sin morbroder, degnen i Ravnkær. Det lød:

*For alle verdens magter
ej frygter Guds de små,
alt, hvad de eftertragter,
de sikkert skal opnå:
Guds hjælp i alskens nød,
Guds trøst i al den kvide,
de friste må og lide,
Guds fred i liv og død.*

Efter at man havde skudt to vildsvin på øen, sås disse dyr aldrig der mere, og også ørnene forsvandt. Snart var de første huse rejst, og der blev holdt indflyttergilde, hvor der blev serveret røget vildsvinekød og suramsuppe samt Brunsvigermumme, som Sibbe havde hentet på en af sine farter til Lybæk. Ved gildet blev der skålet meget for Mikkel, som havde holdt modet oppe hos dem, da det så værst ud, og alle priste sig lykkelige over, at de nu ikke længere skulle køre møg for herremanden eller stå med huen i hånden for ridefogeden. De kunne nu bygge en ny og tryk tilværelse op på egen grund. De kunne bruge tiden og deres hænder som de ville og til eget eller fælles vel. Enhver var sin egen mand.

Lykkelige gik man hjem i den lyse sommernat. Vild-roserne duftede og en flok rådyr salte i spring ind i skoven på Grødersbysiden. De hørte græshopperne file og kilden klukke nede på Pølsmaj og det sagte bølgeslag mod de lave brinke ud mod Slien. De så op mod stjernehimlens hærskarer og syntes, at de havde haft hjemne her i lang, lang tid.

En dag i juli da sommeren var på sit højeste skete der en begivenhed ud over det sædvanlige. Sibbes hustru, Mette, fødte en kraftig og lyslokket dreng, som snart blev hele bo-pladsens kæledægge. Ikke blot fordi han var kær, som små-børn plejer at være, men fordi han jo var den første ind-

fødte Arnæsborger. Forældrene var da også enige om, at gutten skulle opkaldes efter Danmarks konge, Frederik, som havde stået dem bi i nøden og svækket deres undertrykkes magt.

Når alle principper kastes over bord, når hverken Gud eller kongen anerkendes, går et land sin undergang i møde.

Madame de Pompadour.

Når man stadig er på rejse, bliver hjertet tilsidst koldt.

David Livingstone.

Det er med penge som med gødning; hvis man vil have nytte af dem, må man sprede dem grundigt.

Francis Bacon.

Jeg vil helst, som kakkelloven, varme uden at bemærkes.

Pehr Henrik Ling.

JOMFRU STINNE

*Marens moster, Jomfru Stinne,
var nok novve åv en klovn,
men hun sult sig sjel et minde
urren lig' i månne sogn',
for det mått folk engang lud' hind,
om di risted' o e hoej,
te hun ho sin egen mening
og te hun kunn' fo en soej.*

*Ja, hun ladt folk fo sin tanke
fri for pynt og urren smink',
smækked' dem e sånd, som ingen
i e øjn' forurn å blink'.
Høj og lav og rig og fatte —
det foråndred' itt en døjl.
Hvad der fåldt hind ind, må't sæjes
klart og tydle, frit og højt.*

*Da Jøn Jeppes søn skuld gyvtes —
han var jenne baen og rig —
soj hun itt: Til lykk! men bare:
Do hærr itt fortjend e pig'! —
Det var uer nok og ramt' ham
som en pil lig' i e plet.
Men desvær' — sjel folk, det hurmed',
mått gi Jomfru Stinne ret.*

*Hun gik rundt til folk, og kam hun
i en boendgård, hvor di bagt',
kunn' hun gummel o en kringel,
som det var en kost, hun vragt',
mumled' så: Ved fatte Maren
ho min gløj vætt møje størr',
men en boendkagg er for simpel,
hven en itt kån smag' e smørr. —*

*Var der folk, der klynked', klavved'
øv'r e tid og ålt herhjemm,
kunn' hun godt find o å sæj dem:
Kåld kun itt e ti'e slemm,*

nej, det er jer sjæl, der bare
itt forstæer e tid, og hven
folk vild hånd'l e lidt fornuft,
vild e tid blyv goej egenn. —

Og engang e præsi ho prerke'
om vor' fejl og fåld med synd,
og han spur' hind om hinds mening,
svar' hun strass: E supp var tynd!
Do er itt åv dem, en skikke
ædde suppkru' i .et bej,
for der groer ingen sell'ri,
hvor så klunted' førre træj. —

Skikked' han en sjæl til himre,
rigte en ugud'le krop,
kunn' en hør' midt ynd'r e prerkning:
Tøv no lidt, herr pas'e, stop!
Hven do vil hå ham til himre,
hvor skal så di ånder havn',
som hæ tjend Vorherr i stilhed
og gør' møje mier gavn? —

Til en månd i bil, der havned'
i e grøvt en åvten sild
med et krafte: Døvlen tæj næ!
fæk hun soej: Ja, gid han vild!
Øg e farl, min ven, og strøv dig,
ingen døsen ved e rat,
for e tid er itt til listen,
vil do til e døvl e nat! —

Og da Jep fandt o å drill' hind,
spur' hvorfor hun itl var gyvt?
svar' hun: Skaf næ så et mandfolk,
der kån hævd sig i sin skyvt!
Do og åll' di mænd, æ kinde,
er grinavte i sig sjæl,
og de' var lidt trist å gyvt sig
for å grin' sig hielt ihjel.

Såndt kunn' en blyv ved, men ålting
må jo hå en ævend engang.

*Sjel om Jomfru Stinne kån vel
og' en snak blyv lidt for lang.
Men di så, der hærr en mening
og vil ligg døt hoej i blød
for å sæj en, er det sålt, som
kryr're davle fedt og brød.*

Martin N. Hansen.

Hos »Dansker-Johannes« i Tømmerhytten

Af C. Nørrelykke-Christensen.

Sneen sang under tømmer-slædens meder, og hestenes ånde hang som en hvid rimtåge i luften. Vi var på vej ind i en ensom dalslugt i Härjedalen, henved 600 km nordvest for Stockholm, med det formål at besøge en skovhuggerlejr og en efter sigende meget mærkelig dansker, som havde boet her i det meste af en menneskealder. Selvom vi var kommet et godt stykke over Helligtrekonger, var dagens timer korte, og da vi i det fjerne øjnede skovhuggerlejren var tussmørket så småt ved at sænke sig over egnen.

Turen til den ensomme dal skyldtes en tilfældighed, eller rettere sagt en henkastet bemærkning fra en ung skovejer, der i en omtale af dalen, skoven og menneskene her havde bragt »Dansker-Johannes'« navn på tale. Han havde ganske vist ikke lagt skjul på, at samme Johannes var en mærkelig fyr, temmelig indesluttet, ej heller at slædeturen på de fem-seks svenske mil meget vel kunne blive resultatløs, men skulle »Dansker-Johannes« ikke ville tage imod en landsmand, så ville der stå en lun seng til min rådighed i skovhuggerlejren.

»Dansker-Johannes'« hytte virkede lav og beskeden, som den lå der klemt op mellem nogle høje graner og en stejl fjeldvæg. Inden døre var der da heller ikke ret megen plads, men på den anden side både varmt og hyggeligt. I det åbne ildsted buldrede birkeknuderne, og en hvæsende karbidlampe sørgede for belysningen. Hytten var gjort af solide tømmerstokke, der gennem årene var blevet brune af røgen fra ildstedet. Et solidt fyrretræsbord, en briks og et par klodsede stole var sammen med et brunmalet hjørneskab nok til at fylde rummet.

Selv var »Dansker-Johannes« høj af skikkelse og trods sine mere end 80 år endnu rank. Et gråhvidt skæg og et langt hvidt hår under den flade kasket gav ham sit særlige præg. Hans hånd-

tryk og velkomst var fast omend præget af et vist forbehold, og den første halve time blev der ikke sagt ret meget. Han bød mig sæde på briksen ved ildstedet. Satte brød, smør og ost frem, og først da kaffen var lavet, tog snakken sin begyndelse. Jeg sagde ham, hvem jeg var, sagde også lidt om vinterkulden og ensomheden i den fjerne dalslugt. Spurgte forsigtigt om hvorlænge han havde boet her og om, hvad en sådan tilværelse fordrer af sin mand i en så høj alder.

Hans svar indskrænkede sig stort set til små grynt. Men så rejste han sig. Kastede et par birkeknuder på ilden, dukkede ind i hjørneskabet og fandt en gammel salmebog frem. Da han påny satte sig på stolen overfor mig og vendte ansigtet mod ildstedet, var der over hans skikkelse kommet et beslutsomhedens præg. En stund vedblev tavsheden, så sagde han:

— Jeg er en gammel mand nu. I henved 40 år har jeg ikke talt med en landsmand, og det bliver vel for den sags skyld også

sidste gang, jeg får lejlighed til det. Man kalder mig her »Dansk-Johannes«, og det er jeg ikke ked af. For jeg er dansker, men jeg er mere end det, nemlig slesviger. Min bedstefar var præst og officer og var med i slaget ved Isted den 25. juli 1850. Min far var også præst og officer. Han var med i kampene på Dybbøl i 1864. Han blev såret, ramt af en kanonkugle eller ihvertfald en splint af den. Han lå på lazaret i Augustenborg og førtes herfra til herregården »Gammelgaard« et stykke vej derfra. Efter krigen og fredslutningen blev han præst et sted på midtlandet. Men han var hård i sine ord og skarp i sine domme. Jeg husker ham kun i små og korte glimt — og kun som en slagen mand. Hans skarpe meninger førte nemlig med sig, at han måtte opgive sin præstegerning, men hans stædighed forbød ham at rejse nord på over Kongeaaen. Han var ven med Nicolaj Ahlmann og H. A. Kryger, som stod faddere ved min dåb. Det var i de år, hvor så mange unge rejste nord på over Kongeaaen for at undgå tysk militærtjeneste. Far så — såvidt jeg har forstået — faren heri på et meget tidligt tidspunkt. Og han kom vist nok i miskredit ved at sige det klart. Jeg husker svagt en hidsig samtale mellem far og nogle andre sønderjyder om spørgsmålet. Hvad de sagde er gledet ud, udover at far rejste sig i sin stol, pegede op på nogle ord, som hang på væggen og sagde: »Din fader var du lydige, ihvor du var foragtet« — sådan siges der om Jesus, sådan skal det også kunne siges om os.

Jeg var kun en halv snes år, da far lukkede sine øjne, men hans sidste ord inden det skete var disse: »Drengen skal blive«.

I årene efter fars død boede mor og jeg i Haderslev og Aabenraa.

Fars gamle venner vedblev at komme hos os. De var ikke enige om alt, og den kreds, som holdt på, at det var ydmygende at trække i en tysk soldateruniform, fik størst indflydelse på mig. Jeg kom til at hade tyskerne, og jeg kunne vågne om natten badet i sved, fordi jeg mente mig iklædt en tysk uniform. Jeg fortalte dette til en ung mand ved navn H. P. Hanssen. Han søgte at trøste mig, forklarede mig også, at nogle måtte blive, hvis Slesvig påny skulle komme hjem til Danmark. Det trøstede mig lidt, også fordi ordene fra fars studereværelse hang over chatollet og hver dag bød mig at være lydige: »Din fader var du lydige, ihvor du var foragtet«. Min mor sagde ikke ret meget om dette spørgsmål. Til gengæld fortalte hun igen og igen om

bedstefars heltemodige indsats i slaget ved Isted og om fars kamp sammen med andre landsmænd på Dybbøl Banke. Og vi stod til stadighed i forbindelse med landsmænd nord for Kongeaaen.

Så stod jeg overfor at skulle møde på sessionen. Jeg frygtede dagen og dens udfald, men sagde ikke noget hverken til mor eller andre. En nat vågnede jeg på ny badet i sved. Jeg var vågen et par timer, og traf så den beslutning at flygte over Kongeaaen til Danmark. Jeg sagde ikke noget om beslutningen til mor. Jeg passede mit arbejde om dagen, og den næste nat, da tårnuret på Nikolajkirke faldt i slag, listede jeg ud af porten og begav mig på vandring nord på. Et par dage efter nåede jeg op imod Foldingbro. Her havde jeg en onkel boende, og hos ham tog jeg ind. Jeg bad ham forklare mor min handling, hvad han dog ikke ville love mig. — Det er, sagde han, bedst at så få som muligt ved så lidt som muligt om det, som du vil foretage dig.

En mørk nat lykkedes det mig at komme over grænsen. Jeg blev ganske vist råbt an af en gendarm, der blev også skudt efter mig, men over kom jeg altså. Jeg havde ingen egentlige planer for min videre færd og heller ingen penge af betydning. En af fars bekendte var præsten Bartholdy i Seest ved Kolding. Ham søgte jeg hen til. Han forstod mine bevæggrunde, men kendte også fars ordre om at blive. Jeg blev i Seest præstegård nogle dage, besøgte derefter en kort tid en anden af fars præstevenner, Carl Moe, i noget, der hed Skanderup.

Her faldt jeg lidt til ro. Jeg fik også lært at bede. Til at begynde med var det mest tanken om mor, der nagede mig. Hverken Bartholdy eller Moe ville nemlig love mig at sende bud til mor, og selv turde jeg af en eller anden grund ikke skrive. Senere var det min svigten m. h. t. fars sidste ordre, der nagede sindet. Men jeg skulle jo have noget at lave, og i min søgen opstod den tanke, at jeg vel som så mange andre af mine landsmænd kunne skabe mig en fremtid i Amerika. Og sådan blev det. Jeg drømte så småt om at blive noget stort og lovede mig selv straks efter ankomsten til Amerika at skrive til mor. Men jeg fik aldrig lejlighed til det. Dagen før jeg skulle rejse fra København fik jeg ad omveje meddelelse om, at min mor var død — og begravet.

Jeg græd meget, fordi jeg følte, at jeg havde en andel i hendes død. Og sådan føler jeg det den dag i dag. Men til Amerika kom

jeg da. Jeg huttede mig gennem de første år, men var så heldig at støde på en landsmand. Han havde store skove, og her fandt jeg mig selv, omend jeg fortsat havde søvnløse nætter.

Det eneste, jeg havde haft med hjemmefra, var min fars gamle salmebog. Den havde været med under kampene på Dybbøl i 1864, og den havde også været med, da min bedstefar kæmpede ved Isted. Den bladede jeg ofte i, og af en eller anden mærkelig grund standsede jeg altid op ved det afsnit i en salme, som omhandlede Jesu lidelseshistorie. I dette afsnit var også salmen »O, du Guds lam uskyldig«, hvori min far havde fundet verslinierne »Din fader var du lydig, ihvor du var foragtet«. Og i salmerne fandt jeg trøst. Jeg forstod, at hver af os som Jesus har et kors at bære, men at ingen hyrde kunne være tungere end hans.

Tanken om Slesvig og min hjemstavns skæbne lå mig dog fortsat på sinde. Ofte følte jeg stor lyst til at rejse hjem, men min handling og flugt havde jo gjort noget sådant umuligt. Hadet mod tyskerne luede vedblivende i mit sind, mere vel fordi min dårlige samvittighed tvang mig til at beskæftige mig med noget, som kunne være en vis forklaring. Fra min slægt hørte jeg aldrig noget. Min morbror var død, og af venner havde jeg ingen, som jeg følte trang til at skrive til. Men med mellemrum nåede alligevel et og andet frem om åget, som blev tungere, og om troen, som blev stærkere. Min landsmand fik »Hejmdal« med referatet af det berømte årsmøde i Haderslev, hvor H. P. Hanssen — min gamle ven fra barndomstiden — talte.

»Dansker-Johannes« tav en stund. Han lagde flere birkeknuder på ilden, famlede lidt med den gamle, slidte salmebog og fortsatte så:

— Det blev mig dengang klart, at jeg skulle og burde have fulgt min fars ordre, været ham lydig omend jeg skulle ydmyge mig i en tysk uniform. Men jeg havde jo valgt. Jeg havde været amerikansk soldat, og da det trak op til amerikansk indgriben i den store europæiske krig, meldte jeg mig som frivillig. Intet bandt mig til noget, og jeg mente gennem min frivillighed at gøre noget godt af det, som jeg undlod at gøre i rette øjeblik. Jeg ville kort og godt slås med tyskerne, hævnne den uret, som dette folk havde øvet mod min hjemstavns og mine landsmænd.

Igen tier gamlingen. Han letter kasketten og tørrer sveden af

panden. Hans sind er i synligt oprør, og ordene snubler over hinanden, da han fortsætter:

— Jeg kom også til Frankrig, og jeg var indstillet på at få ram på den første den bedste tysker, jeg traf. Jeg meldte mig til frivillig vagttjeneste i den yderste skyttegravskæde. Pludselig fik jeg øje på en vagtpost et stykke borte. Det var helt stille. Jeg spændte hanen på mit gevær, lagde an og tog omhyggeligt sigte. Jeg ramte, ved Gud i himlen, jeg ramte, men da krudtrøgen og ekkoet havde lagt sig hørte jeg et menneske klage sig på mit barndomssprog: »Åh, Gud, hjælp mig, mor«. Jeg stivnede. Jeg var lige ved at rette bøssen mod mig selv. Men i stedet for sprang jeg op af skyttegravnen, mavede mig de 45-50 meter ind i ingenmandsland, sprang ned i den fjendtlige skyttegrav, hev min hårdtsårede landsmand op og mavede mig tilbage. Mit forehavende var blevet observeret af tyskerne. Kuglerne hvinede, jeg følte en sviende smerte i min ene arm og snart efter også i det ene ben. Men denne gang ville jeg ikke give op. Jeg anspændte mig til det yderste, nåede kanten af min egen skyttegrav, lod min landsmand falde ned og faldt selv efter. Jeg var så hårdt medtaget, at jeg først kom til bevidsthed nogle dage senere. Jeg spurgte efter ham, jeg havde skudt og søgt at redde, men fik at vide, at han ikke var mere. Så mistede jeg påny bevidstheden. Siden, da jeg var blevet overført til et lazaret i England, blev det mig fortalt, at jeg af kompagnichefen var blevet berømmet for mit mod, omend han advarede mod at gøre som jeg. Han kunne jo heller ikke vide, at min handling ikke var dikteret af ønsket om at redde en hårdtsåret fjende, men en landsmand, som jeg selv havde skudt, og som på mit modersmål kaldte på sin mor og sin Gud.

Gamlingen tier påny en stund. Hans kraftige hænder knuger den gamle salmebog, så knoerne bliver helt hvide. Han rejser sig og går en vending omkring i det lille rum. Men hans beretning er endnu ikke færdig. Han fortsætter:

— Jeg blev overført til Amerika først på sommeren 1918, men først et halvt år efter fredsslutningen kunne jeg forlade hospitalet. Jeg gjorde det uden synderlig glæde, livet havde tabt sin tillokkelse, og det endnu tungere kors, jeg havde fået lagt på mine skuldre, var ved at knuge mig til jorden. Jeg søgte påny ud til min landsmand, hvor jeg fik at vide, at nu ville Sønderjylland eller ihvertfald en del af denne min hjemstavn vende tilbage

til moderlandet. Igen fik længslen tag i mig, og jeg besluttede at rejse hjem.

Det skete hen på foråret 1920. Og jeg glædede mig usigeligt. Jeg rejste med et norsk skib, som skulle anløbe Bergen for at landsætte nogle nordmænd. Den sidste aften før vi nåede Bergen stod jeg og talte med trediestyrmanden. Vi talte sammen på engelsk, men under samtalens løb afslørede han, at han var fra Rømø og nu var på vej hjem for at opleve den store dag. Et eller andet fik mig til ikke at give mig tilkende, og det blev min skæbne. Han talte om dem, der kæmpede og faldt i en fremmed uniform og for en sag, som ikke var deres, og om den løn denne kamp indebar i form af en tilbagevending til moderlandet.

Da jeg kom ned i min kahyt lagde jeg mig på min køje forstenet og slået ud. Hans ord fortalte mig, at jeg havde svigtet først ved at løbe bort fra min hjemstavn, dernæst ved at dræbe en landsmand, og nu ved at ville rejse hjem. Næste dag gik jeg i land på norsk jord og begav mig nogle dage senere på vandring østover. Da mine penge var brugt, søgte jeg arbejde på gårdene, men kun for kortere tid ad gangen. Jeg var godt på vej til at blive en vagabond og var vel også blevet det, hvis jeg ikke en dag hen på foråret 1921 havde reddet en ung svensker fra at blive lemlæstet eller dræbt under tømmerflådning. Det kostede mig et halvt års ophold på et sygehus, men gav mig en ven for livet.

Han havde også svigtet. Ganske vist ikke sit land og sin hjemstavn, men sin slægt. Og han bar på dette kors akkurat som jeg på mit. Da jeg blev udskrevet fra hospitalet, tog han mig med til en af sine ejendomme heroppe i Härjedalen, og efterhånden blev jeg hans betroede mand. Jeg kendte jo en del til træ og skovbrug fra mine år i Amerika, og i skovenes dybe ensomhed fandt jeg en vis fred.

De første år boede jeg kun herude om vinteren, men efter hans død for femten år siden har jeg boet herude hele året rundt. Jeg er naturligvis hørt op med at svinge skovøksten, men overflødig er jeg endnu ikke. Den unge skov ejer, en søn af min gamle ven, spørger mig jævnligt til råds. Han har også gjort sit for at få mig til at flytte til nærmere beboede steder. Men jeg befinder mig nu bedst her . . .

Vi sidder stille en stund. Stilheden er fuldkommen. Der er så meget, som jeg gerne ville spørge gamlingen om, men jeg tør

ikke. Pludseligt retter han de klare øjne, der nu har fået et næsten afklaret skær, mod mig og siger så:

— Du vil vel spørge, om jeg ikke længes tilbage til Sønderjylland. Men det gør jeg ikke. Jeg har intet mere tilbage og venter kun på, at min herre og mester skal udstede sin ordre. Og jeg føler, at det sker snart. Men jeg er beredt. Jeg valgte tidligt, og jeg valgte forkert. Jeg søgte senere at gøre mit forkerte valg godt igen, men det gjorde kun ondt værre. Jeg bebrejder ikke nogen eller beklager min skæbne og har forlængst forsonet mig med denne verden . . .

»Dansker-Johannes« havde ikke mere at sige til mig. Da jeg rejste mig for at søge over til tømmerhuggerlejren, hvor jeg skulle overnatte, sagde han farvel på en måde, som var jeg en ham ganske uvedkommende person. Da jeg vendte mig for at lukke døren i, var det sidste jeg så af ham, en ludende skikkelse i færd med at rode op i ildstedets aske.

Æren består i at gøre sin pligt.

Madame de Pompadour.

Lad modstandere bare skrig! Jeg går min vej fremad endda. Har jeg uret, går sagen under, har jeg ret, går sagen fremad trods deres skrigen.

Pehr Henrik Ling.

Alle, som har levet tilstrækkeligt længe mellem negre, glemmer, at de er sorte og ser blot, at de er ens medmennesker.

David Livingstone.

Rødgyldent rav

Af Heine Jensen.

Kender du Vemmingbund? Jeg mener, kender du Vemmingbund fra dengang, det var sig selv endnu? Før den første lysmast rev en flænge i de rolige, harmoniske linier? Har du prøvet en stille sommermorgen i båden langsomt at glide hen over den blanke flade, når vandet er så klart, at du kan se ål og krabber, torsk og fladfisk glide langsomt af sted mellem blæretang-bevoksede stene langt nede? Og husker du fiskernes sang derude på bugten, når de i de lyse sommernætter spillede voddet ind? Og tyskeren i hjørnet, kan du huske, når han kom hjem og var fuld, og konen havde fået de klø, der tilkom hende. Kan du så huske, hvor han sad på bænken udenfor huset og spillede sin vrede væk på harmonikaen, så man i solnedgangsskæret ligefrem kunne se tonerne slå smut og triller hen over vandfladen?

Men så ved du også, hvor kønt det kunne være om vinteren dernede, når bølgerne sang deres vekslende vise fra stille, tilfreds barnepludren til løvens mægtige brøl, så mågen havde svært ved at skære igennem med sit ængstelige skrig. Så kunne det ske, at havet blev lumsk og gik til angreb på husene. Men først fyldte det engene og moserne bagved og slog så til fra to sider. Så var det kun om at flygte, mens der endnu var en strime land tilbage. Og ikke altid lykkedes det.

Efter sådanne storme var der ungt folk på stranden. Og hvor var det spændende! Nu skulle der bjærges det, som bølgerne havde båret i land. Der var bud ude fra den store verden. Løst gods, som havet havde skyllet over bord fra skibene, fandt tit vej ind i bugten. Men også det, som den rige sømand derude på de store have af sin overflod kastede fra sig, kunne have stor værdi for en fattig dreng. Og det kunne jo ske, at man kun-

ne forøge sin samling af smukke svovlstikæsker. Vil du forestille dig en sådan samling, så må du ikke bare tænke dig, at du ser den. Det er så fladt. Nej, du må stikke næsen ned i den og lugte til den. Så kommer tankerne først i de rigtige saltede svingninger. Så først begynder du at ane, hvor ubetalelig en sådan samling er. Hvis du da — — — Nå ja. Men lykkeligst af alle var vel nok den, der fandt et fint stykke rav. Rav er jo da en slags guld, det kunne enhver da se.

Jens Hansen, han, der senere gik ned med et fuldskib fra Hamborg, var efter stormfloden nytårsaften 1904 så heldig at finde en ravklump, der var lige så stor, som hans egen næve. I den ene ende var der en del luftbobler, men den anden ende var smuk og klar, og så sad der en flue inden i den. Alle var vi klare over, at et så fint stykke måtte hos guldsmeden blive betalt med et lige så stort stykke guld, og alle var vi da også med til byen for at overvåge, at handelen gik rigtig til. Guldsmeden ville sikkert blive henrykt over, at man havde udset netop ham til at blive ejer af en sådan sjælden skat.

Og mange planer blev der lagt om, hvad Jens skulle have med hjem fra byen for pengene, han fik. Øverst på ønskelisten stod en »snakmaskine«, sådan en, der kunne trækkes op, og når den så var trukket op, så var der en sort valse, der gik rundt og rundt, og så var der en masse snak og musik og larm, der masede sig baglæns ud af en stor, broget bliktragt. Der fandtes folk, der var overbevist om, at der var en del hekseri med i spillet. Det var noget, som ethvert tænkende menneske kunne sige sig selv, at det måtte der da være.

Der var tavshed blandt drengene, da Jens lagde sin fangst på guldsmedens disk. Guldsmeden så lidt på det, greb så ned i kassen og smed en femgroschen på bordet. Drengene stod med åben mund, og fra en kom der et gisp: »It meeje?« »Men hos Jens trak det underligt om munden. Der lå den halve mark på bordet, flad, farveløs og mat ved siden af hans store stykke rav, der skinnede med et gyldent skær. Jens følte sig som en forræ-

der, om han byttede sit rav væk for en slidt 50-penning. Han greb sit rav og styrtede ud af butikken uden at høre efter, hvad det var, guldsmeden råbte efter ham. »Nå beholde æ mit bæensten!« sagde han, »det ska den jøe it ha å gøe i stygge.« Og Jens beholdt sit rav. Han bar det altid hos sig i lommen, og når han var alene, tog han det tit frem og så på det.

Den sommer blev Jens, som det var almindeligt med småfolks børn dengang, lejet af en bonde til at passe kvæget. Og således kom det, at han en varm dag sad i et hegn på en af bankerne efter Smøl til. Luften var fuld af insekternes summen og fuglenes sang, og fra hegnet udsendte kaprifolen sin døvende duft. Foran lå moserne og engene, hvor et par arrige viber med skærende kvivit fløj frem og tilbage for at tugte en stork, der var kommet for nær til deres rede. Det var et sært syn, for den værdige langeben havde slet ingen værdighed mere. Hver gang de vilde fugle fløj hen over den, gjorde den sig så flad som muligt ved at bøje hals og ben samtidig med at den åbnede næb og brystfjer.

Senere kom Jens til at mindes denne lille tildragelse. Det var i 1918, da han som marinesoldat i Kiel så de stolte, tyske officerer snige sig langs gaderne, berøvet skulderstropper og kokarder.

På den anden side af moserne bredte den lille by sig langs med vandet, der var mere blå end noget andet vand. Til venstre for bugten lå Dybbøl banker med møllen knejsende på toppen, og til højre lå Dynt bjerge med Gammelmark og Gratelund højest oppe og Dynt mølle længere inde. Lige for til venstre lå Sønderskoven, og længere ude Kegnæs. Mellem Kegnæs og Gelting på Angel var der frit vand. Det var den vej, Jens så. Han ville ud i den vide verden, han ville være sømand.

Kørerne og kvierne lå roligt i den saftige kløver og tyggede drøv. Så længe de ikke havde fået færten af roemarken, var de lette at styre, så Jens kunne foreløbig tage sig livet let. Han lænede sig tilbage i hegnet, tog sit ravstykke op af lommen og så på det.

Ved siden af Jens sad en gammel mand . . .

Der er noget venligt ved rav. Du kan godt se på en sten, eller en klump guld, hvis du har en, vær så god, se bare. Men tro ikke, at der er nogen, der byder dig indenfor. Anderledes med rav. Der standses øjnene ikke af en kold overflade, men du får lov til at se indenfor, næsten helt ind til midten. Det er der mystik i, næsten religion. Det lader os ane mere, end man kan se. Læreren havde fortalt, at fluen i ravet var 40 millioner år gammel. Hvad havde den ikke alt oplevet efter sin død. På grund af luftboblerne kunne ravet svømme. Jens havde prøvet

det. Hvor længe mon det har svømmet rundt i Østersøen, siden det blev taget af havet derovre ved Samland? For der stammede det fra, havde læreren sagt. Det har måske svømmet rundt i havet i tusinder af år, måske titusinder. Tænk, om det kunne tale! Det har måske været inde i hver havn, før det landede i Vemmingbund: i Bottenhavet, i Finske bugten, i Riga bugten og alle andre steder. Måske har det set vikingerne kæmpe ved Rygen. Men derovre ved Gelting, der må det være kommet ind, ude ved fyrskibet. Måske det — — —. Hvad gør mor der ved dragkisten?

Jens rettede hovedet op med et ryk. Ikke falde i søvn, det gik ikke. Men det var så varmt. Han så igen på sit rav. Tænk, om det kunne tale! Måske ville det så vise sig, at meget af det, vi har lært i skolen, er helt forkert. Solen skinnede i ravet, og lærkerne fyldte luften med sang. Køerne tyggede drøv, rundt og rundt.

Ved siden af Jens i hegnet sad en gammel mand. Hans hår og skæg var langt og hvidt som en oldings, men hans øjne var klare og blå som et barns. Jens blev slet ikke overrasket. Det var, som om han havde siddet der længe, og som om det var ganske naturligt, at han sad der.

Alligevel spurgte Jens: »Hvem er du?« »Jeg er den jeg er.« Det svar syntes Jens, at han havde hørt før. »Du er da ikke — —.« »Nej, jeg er ikke, jeg er kun et spor af Vor Herres finger.« »Hvor kommer du fra nu da?« spurgte Jens. »Jeg kommer ikke, jeg har altid været her, helt fra tidernes morgen. Men der er ikke mange, der kan se mig. De kloge er ikke vise nok, og de mægtige levnes der ikke tid for deres jagt efter penge og magt. Men de, der kan undre sig, de, der kan fordybe sig i det, der ikke bare er menneskers flitter og stads, de møder mig tit. Og børn kunne lære at se mig, hvis de blev ledet dertil på rette vis. Jeg er dit hjemlands historie.« »Så må du være meget gammel.« »Jeg er meget gammel, men jeg er stadig ung. Hvis du opnår at blive gammel, så er jeg barn endnu.« Jens sad og

tænkte og så på sit rav. »Jeg har her et stykke rav. Det fandt jeg i vinter nede ved stranden. Min lærer siger, at det er fyrrer millioner år gammelt, og fluen, der sidder her, må jo være lige så gammel. Det måtte være dejligt at vide alt, hvad der er sket her i den lange tid. Ved du alt det?« »Det ved jeg«, sagde den gamle, »og jeg så dig før, da du sad og så ud over din skønne hjemstavn, og jeg så, at kærligheden var tændt i dine øjne. Og nu skal jeg vise dig mere, end du har bedt om.«

Så tog den gamle mand Jens ved hånden, og der skete noget mærkeligt. Ligesom Peter Schlemihl mistede sin skygge, således tabte Jens al sin vægt, og han svævede sammen med den gamle frit ud i rummet. Under dem var der et land med høje bjerge, besat med spidse takker og tinder. Mod vest var der et stort hav, hvori der lå mange øer, både store og små. Mod nord var der også hav, men det var meget koldt, så koldt, at det helt ude var blevet til bare is. Havet mod syd derimod var både varmt og lunt, men det var jo også nærmere ved solen.

»Hvor har du ført mig hen?« spurgte Jens. Han spurgte, skønt han godt vidste, hvor han var, og hvad der var sket med ham. Det var for ham lige så selvfølgelig som det, at han hver dag gik i skole, eller at han hver dag, når han var hjemme, skulle hjælpe at fiske og røgte garnene. Men hvis nogen ville spørge ham, hvorfra han vidste det, så ville han først undre sig over, at nogen kunne spørge så dumt. Men så ville han undre sig over, at han slet ikke kunne besvare spørgsmålet. Og sådan var det nu også med alt, hvad den gamle fortalte ham og viste ham. Han ligesom vidste det hele i forvejen. Det var, som om al denne viden udgik fra den gamle mand, og det var helt overflødigt, at han formede den i ord.

»Ser du, Jens, vi er nu ved verdens skabelse. Men du forstår jo nok, at det, at skabe en hel verden, er et stort arbejde for Vor Herre. Der skal meget fint arbejde til, men også meget groft arbejde. Og derfor tog Vor Herre St. Peder med til at hjælpe sig med alt det grovere arbejde. I begyndelsen gik det jo ikke

helt godt altid, og Vor Herre måtte se St. Peder på fingrene, at han ikke sjuskede for meget med det. For selv det grove arbejde skal gøres fint, hvis man skal have glæde af det. Og efterhånden blev St. Peder da også ret snild på fingrene, og Vor Herre kunne overlade ham en del af det mere fine arbejde. Og du kan tro, han er stolt nu, for det sidste her har han fået lov til at lave helt alene. Det er Skandinavien, du ser her. Kan du se, hvor han pudser de blanke tinder, så solen ordentlig kan spejle sig i dem? Nu børster han sig af og går ind til Vor Herre for at melde, at han er færdig med det sidste af jorden.

Vor Herre sidder inde i sit telt og er fordybet i at føre bog med arbejdet. Da St. Peder kommer ind, lægger Han pennen på skrivebordet og ser venligt op på ham. St. Peder er glad, det er tydeligt at se. Du ved jo nok, at i St. Peder var der altid noget af en stor dreng. Og så var han også lidt ilter. Du husker jo nok den gang i Gethsemane have, da han slog øret af soldaten, så Vor Herre havde ekstra arbejde med at sætte det på igen. Da han skulle være med til at skabe, var han vildt begejstret.

Men gå sådan hver dag og skabe og ikke lave andet end jord og bjerge, is og sne og floder og have, det blev ham lige godt lidt ensformigt i længden. Nu længtes han efter at blive færdig med alt dette og komme i gang med at smykke jorden med de store træer og palmer og buske, og de små røde og hvide og gule og blå blomster. Og så dyrene, fra de store elefanter og løver helt ned til de små mariehøns. Og så fiskene i havet, navnlig fiskene, det var noget, han gerne ville have lov til at skabe, for dem, mente han, at han nok forstod sig en tak bedre på, end Vor Herre selv gjorde. Vor Herre kan jo være god nok og klog nok til sit brug, men — — — han er nu ikke fisker.

Nu rejser Vor Herre sig og går med ud for at se på det arbejde, St. Peder har lavet. Og St. Peder viser stolt ud over den skandinaviske halvø og ser derefter spændt på Vor Herre for at høre Hans bifald. Men Vor Herre ser mod syd. Og Han står længe og ser mod syd. St. Peder står og tripper og ser snart på Vor Herre

og snart mod syd for at finde ud af, hvad der skulle være mærkeligt.

Omsider siger så Vor Herre, idet Han løfter sin hånd og peger: »Der i havet skal jordens skønneste land beredes. Jeg havde tænkt, at jeg selv ville skabe det fra grunden af. Men nu ser jeg jo, at du efterhånden er blevet så flink med dine fingre, at jeg ikke alene vil betro dig at lægge fundamentet, men du må også få lov til at forme det i enkeltheder, så kan det være, at jeg kan nøjes med at foretage den sidste afpudsning.« St. Peder, der troede, at han var færdig med skaberiet i denne omgang, blev lidt lang i ansigtet. Men så rettedes munden atter og øjnene lo: »Det kan ikke lade sig gøre, for jeg har ikke mere at skabe af. Alt, hvad du gav mig, er brugt. Resten gik til her ved Skandinavien. Og jeg synes da heller ikke, at det er så galt med den smule hav dernede. Vi har da skabt have, der var langt større.« »Det er rigtigt nok,« siger Vor Herre, »men vi har nu sådan bestemt det fra begyndelsen af. Og med hensyn til materialet, kære St. Peder, må jeg sige dig, at du har været lidt rundhåndet med alle dine spidse takker her. Dem kan ordentlige folk jo gå hen og rive deres søndagsbukser på. Og så er bjergene her alt for høje. Det var noget helt andet, da vi var i syden. Der er der varme. Men når bjergene her kommer så højt til vejrs, så fryser de om næsen. Det kan være koldt nok endda for dem. Du kommer til at knække de toppe af og slibe fjeldene lidt runde, ellers kommer de kolde nordenvinde alt for tit hertil for at opføre fløjtekoncert. Og de afknækkede toppe kommer du i en kværn, og alt det, ser du, er mere end nok til at skabe Danmark af.«

St. Peder så nu nok, at der var ingen vej udenom. Men han syntes dog, at han skulle gøre nogle indvendinger endnu: »Ja, men jeg har jo ingen vogn og ingen heste.« »Nu skal jeg kalde på nordenvinden. Den spænder du så foran isploven og isvognen, og så skal du se, at det går meget lettere, end du tror. Men du kommer nok til at køre en tre, fire gange, før du har det hele på plads.« Nu var det altså bare at komme i gang med arbejdet.

Og det må man sige til St. Peders ros, at var han først kommet i gang med et arbejde, så var der ingen surhed mere. Så gik det. Og - - hu - hej, hvor det gik! Vinde kom fra nord og øst og opførte en hel orgelkoncert. Det var jo sidste gang, de kunne få lov til at bruge de spidse takker som orgelpiber. Men der var også dybe og alvorlige toner ind imellem. Det er altid en alvorlig sag at gå fra en tilværelse ind til en anden.

Så rykkede isploven langsomt, men sikkert frem. Bjergspidserne knækkede, som var de sukkertoppe og kom i kværnen, hvor de blev malet fint til sand og ler. Og da den store isvogn var læsset, sprang St. Peder op på bukken, svang sin pisk over nordenvindene, så det ordentlig fløjtede i rummet. Og de vældige heste fo'r af sted mod syd. Nogle trak og andre skubbende, og kæmpevognen rullede langsomt af sted.

Da det første læs var bragt på plads, spændte St. Peder nordenvindene fra og bød dem gå hen og lægge sig. Så kaldte han på søndenvindene og gav dem ordre til at læsse af og bringe vognen tilbage mod nord.

Nu må man ikke tro, at det er så let en sag at skubbe en tung vogn med plov og det hele op ad bakke. Det er derfor ikke så underligt, at søndenvindene først fo'r lidt omkring, for at se på forestillingen. »Det går ikke, St. Peder, det går ikke! Det går ikke, uden at vognen går i stykker.« »Så må I smelte den om!« sagde St. Peder, »så må vi lave en ny til det næste læs!«

Se, det var et sprog, som søndenvinden kunne forstå. Den strøg hen over isen med sin varme ånde, og det varede ikke længe, før det begyndte at klukke og pible i alle revner og sprækker. Mod søndenvinden kan ingen klare sig, det vidste isen, og den begyndte at græde, så vandet løb ned ad den i stride strømme. Og det rumlede i maven på den, og vandet brød huller mod vest og fossede ud, så det skar dybe render i det nyskabte land. Isen følte sig gammel nu. Den var fuld af rynker og vidste, at den snart skulle dø, men den vidste også, at den skulle opstå igen, bare i en anden skikkelse.

Øerne lå så hyggeligt . . .

Da søndenvindene var færdige med deres del af arbejdet, kaldte St. Peder nordenvindene ud af deres hule, hvor de nu var godt udhvilede. De var også klar til at tage fat på det næste læs, og således måtte St. Peder køre en tre, fire gange, før Danmark og de omliggende lande var på plads.

Alle bakker og dale lå, hvor de skulle ligge, og øerne lå så hyggeligt strøet omkring hver med sin særlige form. Vor Herre førte selv opsynet. Fjordene skar sig smalle og slanke ind i landet, og søndenvinden havde taget solen med, så den ret kunne spejle sig i deres blanke flader. Flensborg fjord krummede sig nydeligt ud mellem Holnæs og Brunsnæs forbi Kegnæs ud i det baltiske hav.

Men en ting havde St. Peder glemt, da Vor Herre et øjeblik var nordpå for at glatte lidt på Jyllands vestkyst: Vemmingbund var der ikke! Og der var ingen banker ved Dybbøl og ved Gammelmark. Det hele var fladt land. Da Vor Herre kom tilbage og så dette, bød han søndenvinden at lægge sig. Og han kaldte på østenvinden, at den skulle komme med isploven en gang til. Og Vor Herre ledede selv ploven, da han formede Vemmingbund og landet omkring bugten. Han lod ploven skære dybt ned for at få jord nok til at forme det dejlige landskab på alle sider af bugten. Mens han arbejdede med dette sagde han til St. Peder: »Du skal ikke være ked af, at du glemte det, St. Peder, for dette her havde jeg alligevel bestemt, at jeg ville lave selv. Det skal være den skønneste plet på jorden.« Imens fo'r ploven videre og blev siddende ovre i Hostrup sø. Undervejs tabte den store stykker af de nordiske fjelde, som ikke var blevet ordentlig formalet i kværnen. En fandt man senere på Dybbøl og en ude ved Sønder Hostrup.

Og markerne grønnedes, og skoven voksede. Og dyrene befolkede skov og mark. Og solen stod op af havet ude bag ved Kegnæs. Da den så det skønne land, blev den helt rød i hovedet af glæde. Og den strakte sine stråler for at kæle for bugt og bakker og mose og eng, så fiskene blev helt ellevilde og slog flikflak i vandfladen, og mosekonen standsede sit bryg.

Og mennesket kom. Og han kaldte landet, der går ud til det smalle sund, *Sundeved*, fordi der var så mange skove, og landet, der ved den smalle jordbro er forbundet med Sundeved, kaldte han *Broved* eller *Broue*, fordi det var dækket med store ege-

skove. Da fremmede kom hertil, kaldte de landet for Broager eller Broacker. De har ikke i slægten sanset de store skove, der var her engang.

»Ja,« sagde den gamle til Jens, »yndigt er landet, og meget blod har det drukket, fordi fremmede har bejlet til dets gunst. Og mere vil det drikke, indtil de mægtige på jorden bliver så kloge, at de indser, at det største bud, budet om kærligheden, er stærkere end nordens fjelde og ikke lader sig omforme og afslibe efter en lille mands tilfældige griskhed. Thi enhver nok så lille ændring af det store bud er en afbøjning mod jorden, mod mammon og en hindring på vejen frem til menneskets oprindelige bestemmelse: At blive Guds billede! Mennesket fik ikke spist af livets træ, men Gud sendte sin søn til jorden for at — — — — —

En sort sky og et dommedagsbrøl fyldte luften. Den gamle mand var væk. Foran Jens stod bonden og ruskede ham i skuldrene. Alle køer og kvier var inde i roemarken.

Sent om aftenen den samme dag gik en lille dreng langs med hegnet. Han ledte efter et stykke rav med en flue i.

Den medborger, der er kold for sine fædres minder og som tvivler på muligheden af at genrejse sin nations ære, han står allerede på halvvejen til i farens slund at forråde sit fædreland.

Pehr Henrik Ling.

Livet spreder, livet samler, stundom spreder det netop ved at samle.

Troels Lund.

BREVET

Af *Martin N. Hansen*

Kære børn! Forleden dag kom jeg til at le så hjerteligt ved tanken om, at I er mine, for hvor er I dog forskellige både af sind og skind. Jeg tænker dagligt på jer, og I har stadig den store plads i mit hjerte, der har holdt til så meget. Nogle af jer vil vel nok smile, når I læser denne linje i mit brev. —

Men jeg går ikke mere så hurtigt som før og må nu og da sætte mig på en sten ved stranden eller på et dige, når hjertet slår for hårdt. Jeg har derfor besluttet at skrive dette brev til jer, mens jeg endnu kan, og fortælle jer lidt om det, jeg så ofte har villet forklare jer, når I som børn og unge så spørgende på mig. Hvor forskellige I er, så er jeg dog jeres mor.

Jeg har endelig fået tid til at tænke over mit liv og i tankerne genopleve både det ene og det andet. Det er nogle af disse tanker, jeg vil prøve at skrive ned, så godt jeg kan.

Lad mig da først svare på, hvad flere af jer har spurgt mig om og halvvejs behrejdet mig: Hvorfor jeg ville tilbage til min hjemegn og være ensom? Men der er så meget, man dårligt kan forklare, og jeg kan somme tider heller ikke selv forstå det. Men her har jeg oplevet min lykkeligste og min smerteligste tid, fået mine første kys på markstien under de høje hegn — og her er mosen, hvor jeg sad en aften med min lille Jesper og ønskede, at vi kunne gemme os i dens mørke vand og aldrig, aldrig mere skulle frygte en ny dag. Men så smilede du til mig — og jeg bar dig hjem. Og der skulle ske meget, inden den første verdenskrig var til ende.

Du smilede til mig . . .

Her gled jeg bort og må vende tilbage til dette senere. —

Nej, der er noget ved at træde på den hjemlige jord, som ikke kan forklares. Det gør godt i fødderne og breder sig som velvære i hele kroppen.

Det er rigtigt, at jeg ikke ville finde mange af mine gamle venner. Skulle man så ikke være ensom, når ens nærmeste er spredt så vidt over jorden? Jeg tænker, de fleste ville synes det, men jeg føler mig ikke ensom, for jeg har minder nok at leve på. Rigelig med minder vil I måske mene.

Jeg har til læst i jeres øjne, skønt I var hensynsfulde nok til at tie: Hvor kunne du, mor? Men det har jeg aldrig haft tid til at tænke over før nu, og livet har bekræftet for mig, at det kan man altså. Jeg har været gift fire gange eller næsten fire gange, og jeg fortryder ingen af dem, selv om det ikke altid var lige nemt. Og når jeg nu går mine ture på de kendte steder, er jeg stadig mig selv og kan smile ved at tænke både på det ene og andet.

Så meget ville jeg gerne sige til jer alle. Men hvad jeg nu skriver, gælder især dig, kære Jesper!

Du har aldrig kendt din far, og når jeg skal være helt ærlig, må jeg sige, at selv om jeg troede at kende ham, så har jeg senere erfaret, at det blev vort samliv for kort til. Jeg var så glad for ham og så ung, kun atten år, da vi blev gift, og kun tyve år, da krigen tog ham. Og da du blev større, og jeg gerne ville have fortalt dig et og andet, da havde du en anden — en fremmed far. Så det er egentlig først gennem dig, jeg langsomt har lært ham at kende. Lad mig sige dig, at jeg er stolt af ham i dig.

Han faldt i Præsteskovene nede i Frankrig — det har jeg fortalt dig. Da jeg fik denne meddelelse, syntes jeg ikke, jeg kunne leve uden ham, og så var det, jeg gik ned i mosen med dig. Men tak fordi du smilede til mig. Jeg ville så gerne betale dette ene smil tilbage med tusind smil, når du har det hårdt, og livet går dig imod.

Kanada er så langt borte, at mine smil næppe kan nå dig, men det kan være, min dreng, at der kommer en dag også for dig, da du længes tilbage til en kær plet.

Så kommer vi til det næste. Måske er du så gammel nu, at du forstår det. Al gråd tørrer ind og den største sorg slukkes, for livet må leves.

Da din far var borte, mine forældre døde, og jeg sad alene med det lille landsted, jeg nu har købt tilbage, var der ingen

hjælp at få — kun de russiske krigsfanger, og en dag kom Boris — og blev.

Ja, Boris blev. Jeg kom til at holde af denne fremmede mand, som jeg kun kunne tale få ord med. Han trængte så meget til pleje og kærlighed efter alt det, han havde oplevet i krigen og fangenskabets. Det sidste havde taget hårdt på ham. Han beholdt min hånd en dag, jeg rakte ham en af din fars skjorter, Jesper, og jeg trængte også til, at en mand tog mine hænder i sine. Men vi kunne jo ikke gifte os, vi kunne ikke engang bo sammen, for han måtte hver aften tilbage til lejren, og jeg lå tit om natten og længtes.

Jeg troede, vi kunne skjule vor kærlighed, til krigen var forbi, men det lod sig ikke gøre. I en lille landsby kan intet skjules, og jeg kunne heller ikke skjule, at jeg skulle have et barn.

Man skulle synes, at folk havde haft nok i deres eget, for hvor var det hjem, der ikke havde sorg og bekymring, hvor de ikke gik i angst for en mand eller søn ved fronten eller en savnet, de ikke havde hørt fra i lange tider. Bare det at se posten komme fik folk til at glemme arbejdet, og kom han en dag, tavs og med gru i øjnene — ja, så gik det hele i stå, og der gik vel ikke en time, før hele landsbyen vidste, hvad der var sket.

Men ind imellem triste budskaber måtte tankerne afledes, man kunne jo ikke tænke på krigen hele tiden, og så greb man begærligt efter andet — ja, og så kom dette med mig. Jeg har ofte gyst, når jeg tænkte på den tid. Men jeg har også tænkt på, at ondt gør mennesker onde, og i deres elendighed morede de sig over mit uheld — mit uheld med en mand, jeg elskede, ja elskede af hele mit hjerte.

Mon du forstår, Jesper, at noget af dette gamle nag har været med til at drive mig hjem. Jeg ville gå rank, hvor jeg engang måtte dukke mig. Det lyder vist dumt, når jeg nu vil forklare det — og jeg fortryder halvt, at jeg fik skrevet

det, og netop til dig, du som kun har set på mig med spørgende øjne og givet mig så mange glæder. Tak, Jesper, men først og sidst tak for dit smil — et smil du ikke aner noget om, men som jeg aldrig glemmer.

Kære Boris!

Ja, kære Boris! Der er gået fjorten dage, siden jeg skrev overskriften. Tankerne tog mig, og jeg kunne ikke komme videre, selv om jeg syntes, jeg havde gennemtænkt det hele. Men du er kommet så langt bort fra mig. Det er år siden, jeg hørte fra dig, og du får måske aldrig dette brev. Hverken dine eller mine breve når vel frem.

Du er ung og klarer dig nok, men hvordan har din far det? Lever han endnu?

Vi var så lykkelige en halv snes år, til den store hjemlængsel helt betog ham. Han kunne trods alt ikke falde til i befolkningen her, og da vi blev enige om at rejse til Ukraine forpagtede vi først stedet ud, og så fulgte jeg ham og dig helt til Budapest. Der blev jeg bange og skjulte mig, for det slog pludseligt ned i mig, at han ikke bare længtes hjem, men måske også efter én — efter én, der ventede på ham. Da jeg siden besluttede mig til at følge med og søgte jer på banegården — flere dage i træk — var I rejst.

Mon du husker mig endnu, Boris? — din mor?

Hvis det ikke er for sent — måske også for dig — hvis din far lever, er ene og trænger til hjælp, så sig, at han gerne må komme tilbage til mig nu, så skal jeg være god ved ham, så længe jeg kan, for jeg holdt så meget, meget af ham . . .

Kære Helene!

Du har været trofast til at skrive til mig, mere trofast end jeg til at svare. Men det skyldes din flakken om i verden, og jeg har mærket, at en del af mine breve til dig må være tabt. Du falder vel engang til ro, og jeg håber inderligt, at

Du var kun syv år . . .

dette må finde dig før eller senere — og at du må finde dig selv.

Jeg har en smuk erindring om din far, som jeg længe har tænkt at ville dele med dig. Helst ville jeg have fortalt dig den en stille aften som hjemme på Hallig Hooge, når stormen suste om vort hus, og vi sad og hyggede os ved lampen.

Du var kun syv år, da han døde, og har vel ikke mange erindringer om ham. Men når jeg minder dig om det, husker du måske, at når vi sad om bordet sådan en vinteraften, kunne han falde bort i tanker, sukke og stønne, til jeg rømmede mig, og han med bange øjne pludselig greb vore hænder og knugede dem længe, længe fast i sine — og siden smilte, først til dig og så til mig.

Disse aftner vil jeg aldrig glemme.

Jeg traf ham i Bremen som en svækket og syg veteran, og jeg vidste at hans liv blev kort, men han tog mig med hjem til den ensomme ø, og jeg har aldrig fortrudt, at jeg fulgte ham.

Den sidste vinter han lå i sengen og dårligt kunne røre sig var han så taknemlig for min pleje, og det sidste ord, han hviskede til mig: Et trofast hjerte er det bedste guld — har nu og da brændt mig dybt i hjertet.

Jeg ser endnu for mig, da hans øjne sidste gang søgte dig, og derfor vil jeg nu blot hviske hans ord til dig, barn.

Ja, så kom de triste år, hvor vi sad ene tilbage. Da gik mine tanker ofte til den hjemlige lune egn ved skov og hav, men jeg kunne ikke beslutte mig til at forlade hans hus og give afkald på at skøtte om hans grav.

Og så formede livet sig alligevel for os som et lykkeligt eventyr — måske mest for dig. Men det kender du jo, så det behøver jeg ikke at fortælle dig . . .

Kære lille Tom!

Jeg må have lov til at kalde dig lille endnu, selv om du ikke bryder dig om det. Men det betyder jo bare, at jeg holder af dig.

Ja, vist er du stor nu, for du var jo myndig, da jeg rejste fra dig. Det kunne ikke være andet. Efter din fars død, nej, allerede under hans sygdom, bestemte jeg, at jeg ville bort, når du kunne overtage hans store forretning, og når jeg sagde, at jeg længtes tilbage, så er det ikke helt rigtigt, men jeg kom til det i alle de år, jeg følte mig ensom blandt mennesker, jeg kun med besvær kunne tale med, og som var indstillet på et helt andet liv, end jeg var opdraget og vant til. Ja, hvor ofte har jeg ikke følt mig tilovers og udenfor. Du var altid så hensynsfuld, det var du, men ville du kunne blive ved med at være det, når du fik dit eget hjem?

Nej, min dreng, det er bedst sådan for os begge to.

Jeg tænker så ofte på din far. Han var en ensom mand, trods de mange, der søgte ham og kom i hans store hus. Vi traf hinanden her, og jeg kendte ham af navn fra jeg var barn, men havde aldrig drømt om at møde ham, og da slet ikke om at følge ham til Californien og blive hans hustru. Det kom så tilfældigt, og jeg kan ikke forklare det. Vi var hjemme på besøg begge to, jeg og Helene, og var sammen med ham hos min moster.

Der er et gammelt ord, der siger, at går der ild i gamle huse så er der intet at stille op. Men sandt at sige, vidste jeg ikke, hvad jeg gik ind til, hverken i den ene eller anden retning. Jeg tænkte på Helene og mente, der måske kunne blive en større fremtid for hende. Ok, ja, et barn lever sig hurtigt ind i andre forhold — og hun fik en uddannelse, som jeg alene aldrig kunne have givet hende.

Hun var så glad for sin lille bror, og du for hende. Glem det ikke, Tom. Nu synger hun sig ind i alle hjerter, men jeg er bange for, at hun en dag bliver meget ensom. Så må du hjælpe hende. Når jeg er borte. Vil du ikke nok?

Her må jeg slutte mit brev. Jeg sender det til dig, Tom, og når du har læst det, så send det videre til Helene — Boris får det næppe — og sidst til Jesper, der som den ældste vel har lettest ved at forstå, hvor uransagelige livets veje er.

Jeg har vandret dem med godt mod og vil også vandre det sidste stykke med et glad og taknemmeligt hjerte, for jeg er ikke ene. Selv om I er langt borte, er I altid hos mig, og mit hjerte har plads til jer alle — både døde og levende — og dem, der står jer nær, som jeg ikke kender . . .

Det er alle store mænds lod at blive tilsmudset, mens de lever, og beundret, når de er døde.

Madame de Pompadour.

Løgn er også en videnskab

Af H. V. Gregersen

Der er ofte talt og skrevet om det skel, der sattes med begivenhederne i 1848 og den derpå følgende slesvigske treårskrig. Selv en mand som *B. S. Ingemann*, der havde nået 60-års alderen, da oprøret var en kendsgerning, lod sig påvirke og præge af uroen i grænselandet.

Betegnende for Ingemanns standpunkt i det krigeriske opgør mellem danske og tyske er et brev, som han i maj 1848 sendte *H. C. Andersen*, der netop havde meddelt ham, at han havde travlt med at skrive romanen »De to Baronesser«. At eventyrdigteren kunne finde ro »til fredelig Digtning midt i denne Kamp- og Oprørstid, medens Øieblikkets Spænding strammer alle Nerver og spidser alle Tanker til Bajonetter og Spyd«, fatter Ingemann ikke, og han udbryder derefter:

»Jeg er vel ogsaa af Naturen en Fredens Mand; men den himmelraabende Uret, der har draget Løgnens og Forræderiets Edderkoppespind over Tyskland og trukket Danmark som en uheldig Sommerfugl ind deri, er mig et saa oprørende Fænomen, at jeg med personlig Lidenskab kun længes efter at se Augustenborgerne ramte af den Nemesis, der sikkert venter dem«.

Ud fra denne indstilling giver Ingemann sig da krigens år i kast med en hverdagsskildring, der i 1852 kunne udsendes under navnet »Landsbybørnene«. Denne store roman i fire dele hører ikke på nogen måde til den danske litteraturs ypperste, men en af de historiske kulisser, som forfatteren benytter, har betydning for forståelsen af hans syn på det nationalpolitiske spørgsmål. Den findes i begyndelsen af 3. del, hvor der skildres et ophold i Kiel.

B. S. Ingemann

»Det var en af de smukkeste Efteraarsdage 1844. Solen var ikke langt fra sin nedgang. Ved Indkjørselen til Skoven Düsternbrook, der glimrede i de herligste Farver, holdt der en Mængde Wienervogne og Jagtvogne. Der foer mange sirlige Herrer til Hest hen ad den deilige Vei ved Kielerfjord. Fra en Del Lyststeder ved Veien hørtes der Musik og høirøstet selskabelig Tummel. Af og til kom der en Flok Studenter med deres Cigarer i Munden, med deres korte Knævamser og de smaa, flade Burschhuer på tre Haar. De svingede deres Ziegenhainerstokke, medens de sang eller disputerede med heftige og ivrige Miner.«

Alt ånder tilsyneladende idyl. Man føler sig hensat til den fredfyldte og ganske upolitiske Biedermeier-tid. Og det ville for så

vidt passe udmærket til den milde og rare Ingemann, de historiske romaners forfatter, de kristelige morgen- og aftensanges digter. Hvad han hidtil havde skildret af kampe og ufred lå så langt tilbage, i den romantiske middelalder, i tider, hvor fædrelandsksindede, kristne mænd genrejste vort land af dets dybeste fornedrelse.

Men med 1848 havde tidsånden også grebet digteren i det fredelige Sorø. »Landsbybørnene« var — som undertitlen lød — en »Nytids-Roman«, og det lod sig nu ikke længere gøre at skildre et besøg i slesvigholstenismens højborg — selv om det henlagdes til året 1844 — uden at også den nationalpolitiske spænding kom til orde.

Vore to landsmænd, der i det citerede stykke af romanen nyder naturen omkring Düsternbrook, hører således af og til i forbifarten »Spotord mod de Danske«; alligevel virker alt så hjemligt, ja kunne næsten minde om en vandring langs Øresunds-kysten.

»Solen glødede nu i sin Nedgang paa Skovens Kroner. Fjorden blev mørkere og brusede stærkere, medens den dog endnu hist og her modtog Glandsen fra den vestlige Himmel, og der vare Bølgerne ildrøde. »Se! hvor smukt!« — sagde Sundby — »selv naar Mørket drager seirende frem gjennem Ildstrømme! Hvad synes dig om det her? Anton!«

»Her er overmaade smukt!« — svarede Anton — »her er vist ogsaa mange fortræffelige Mennesker; men« —

Ja, der var netop »ein aber dabei«, thi inden længe ser de to danskere sig »hilset og tiltalt paa Tydsk af en bekjendt Advokat, med et Slags literairt Navn«.

»Hr. Sundby! ikke sandt? — den ærede Opponent mod mit Skrift om vore Landsrettigheder?«

Sundby gjengjældte Hilsen og Tiltale noget koldt. — —

»Saa begavet en Modstander er det mig altid kjær at møde« — vedblev Advokaten. — »Jeg saae Dem i Auditoriet i Gaar hos vor berømte Statsrets-Docent. Jeg haaber nu vist, De er bleven omstemt og giver os Ret«. Han udbrød nu i en ivrig Lovtale over det høie Standpunkt, hvorpaa Statsvidenskaben og Rets-Filosofien efter hans Paastand stod netop paa det Kieler-Univer-

sitet i de sidste Aar, og kunde ikke noksom fremhæve den mangeløse Grundighed og Skarpsindighed, hvormed man her gik Løsningen af Tidens største politiske Spørgsmaal i Møde.

»Jeg er Dansk!« — afbrød Sundby ham med ufordulgt Harm: — »De maa have mig undskyldt, naar jeg finder den Grundighed og Skarpsindighed, De vil anprise mig, i høieste Grad oprørende og statsopløsende.«

»Men De kjender og skatter dog den høiere Aand og Intelligents, det store Tydskland har forud for det lille, ubctydelige Danmark!« — sagde Advokaten med en uforskammet Mine.

»Jeg bøier mig kun for Storheden, når den følges med Sandheden« — svarede Sundby nu med rolig Kulde, og der spillede et sarkastisk Smil om hans strenge, alvorlige Mund. — »Det glæder mig, at det lille Danmark endnu ikke er kommet paa saa høit et Standpunkt. Vor Almue siger med Rette: Alting er en Videnskab! — Jeg tænker paa et tilkommende dansk Ordsprog efter gammelt Snit, men det vilde neppe klinge behageligt i Deres Øren« —

»Hvorledes skulde saa den tilkommende danske Folkevisdom klinge?« — spurgte Advocaten med et skarpt, stikkende Blik.

»Ganske simpelt, Hr. Advocat!« — var Sundby's Svar — »jeg vilde foreslaae den korte Sentens:

Løgn er en Videnskab! — sagde Fanden, han hørte Forelæsninger i Kiel.»

»Ah, ja saa! men gjør De Dem saa ikke selv til Hans diaboliske Majestæt? min Hr. Satyricus! — det var ikke så ganske heldigt — Adieu!« Han dreiede sig nu hastig om paa Hælen med en skjødesløs Hilsen og et skarpt, lynende Blik.« — —

Ingemann har stort set fået alle de ingredienser med, der efter tidens opfattelse behøvedes for at fabrikere en rigtig slesvig-holstener. Han er en af de frygtede advokater, der råber op om »die Landesrechte«, han foragter det lille Danmark, men lovpriser tysk intelligens og er stolt over undervisningen i statsret ved Kiels universitet. Men for Ingemann var det at vende løgn til sandhed, således som det klart fremgår af hans ovenfor citerede brev til H. C. Andersen.

Ud fra denne stemning er det da, at han former det »bevingede« ord: »Løgn er en Videnskab! — sagde Fanden, han

hørte Forelæsninger i Kiel«, og han tilkendegiver, at han som udgangspunkt har benyttet et gængs mundheld »*Alting er en videnskab*«. At han selv er mesteren, ses også af, at det findes optaget blandt hans »Ordsprog og Sententser« i en lidt ændret skikkelse:

»Al Ting er en Videnskab!« sagde Fanden, han hørte forelæsninger i Kiel.

Man kan derefter anse den anførte sentens for Ingemanns personlige bidrag til den stridslitteratur, der skød frem som følgesvend til tidens væbnede opgør. Sætningen er ikke »vormärzlich« (d. e. fra tiden før opstanden i marts 1848), som Th. O. Achelis har villet mene i sin bog »Geschichte des Corps Holstatia in Kiel«, og det er helt ubegrundet, når M. O. Røder vil hævde, at N. F. S. Grundtvig har været ophavsmanden (Flensborg Avis 1950 26/11.). Her findes den tilmed citeret i en ny form, vel sagtens under påvirkning af den A. D. Jørgensenske historieforsknings syn på »Kieler Universitets fordærlige Virksomhed for Sønderjyllands Danskhed«. Vendingen er denne:

»Løgn er ogsaa en Videnskab, han studerede Historie i Kiel.

Ingemanns »bevingede« ord har tilsyneladende fået en vid udbredelse i løbet af ganske få år, thi allerede fra 1860 findes der i »Slesvigske Provindsialefterretninger« optegnet en variant, nemlig:

»Løgn er ogsaa Latin, sagde Fanden, han hørte Forelæsninger ved Kieleruniversitetet.

Fra mund til mund er vendingen nået helt op til vor tid, men som regel synes man — i hvert fald uden for ældre kredse i Sønderjylland — at have glemt sentensens oprindelige nationalpolitiske sigte. I forkortet form nøjes man nu gerne med at sige:

»Løgn er ogsaa en videnskab.

Sangen om Knud Lavard

Af August F. Schmidt.

Et af de store navne i Danmarks middelalderhistorie er *Knud Lavard's*, og en rig litteratur findes om ham. I det følgende skal dog kun dvæles ved det digt: »Magnus og Knud Lavard«, som *Carsten Hauch* skrev i 1841, men for at forstå dets indhold til fulde, skal der indledningsvis fremsættes nogle få oplysninger om Knud Lavards levned. Han blev født o. 1096, var søn af kong Erik Ejegod og blev o. 1116 gift med Ingeborg af Rusland. 1115 opnåede Knud hos sin farbroder kong Niels det sønderjydske jarledømme. Med største kraft tog Knud fat på sin opgave som grænsevogter. Han ville sikre ejendom og landefred og forfulgte skånselsløst de mange tyve og røvere, som ville udnytte den almindelige uorden. Ry vandt han som krigs; han drev fjenderne tilbage over grænsen og sikrede handelen på Slesvig by ved opførelse af faste tårne ved Slien. Knuds dygtighed førte til, at man ærede ham som landets redningsmand, og man gav ham det angelsachsiske tilnavn Lavard (husbond). Han kom efterhånden til at indtage en mægtig stilling i sit fædreland.

Som grænsevogter havde han styrelsen af Sønderjylland, men forestod også ellers landets forsvar og satte sin broder Erik Emmune til at værne de sydlige øer mod vendiske vikinger. Den svage konge, Niels, kunne ikke gøre sig gældende ved siden af sin brodersøn, og hele Knuds magtstilling vakte avind især hos Niels' søn Magnus, hvis udsigter til tronen under disse forhold blev højst tvivlsomme, samt hos fætteren Henrik Skadelår. Det var især Henrik, der var ildesindet mod Knud og ønskede at komme ham til livs. Knuds dobbeltstilling som dansk hertug og tysk lensmand kunne nok have sine mislige sider, og ikke altid optrådte han med tilbørlig forsigtighed. Det lykkedes med tiden Henrik Skadelår at få dannet en sammensværgelse mod Knud Lavard; Hans fæller var især kong Niels' søn

Carsten Hauch

Magnus, Niels' svigersøn Ubbe og dennes søn Håkon Skåning samt i førstningen også Knuds egen svoger Håkon Jyde.

Mordplanen fremskyndedes, da Knud mod sin hustru Ingeborgs råd modtog Niels' indbydelse til julegilde i Roskilde 1130. I selve juledagene frembød der sig ingen lejlighed til at myrde Knud, og Magnus foregav da at agte sig på pilgrimsfærd og bad Knud om et forhandlingsmøde under fire øjne i den anledning. Knud opholdt sig nogle dage på Ringsted-egnen, sidst i Haraldsted hos sin frænke Cæcilia og hendes mand Erik Jarl. Her blev han om morgenen den 7. januar 1131 hentet af den tyske sanger Sigvard til møde med Magnus. Det fortælles i overleveringen, at sangeren advarede Knud Lavard. Da der er meget kort afstand mellem Haraldsted og den plads, hvor Knud mødte Magnus til hest, kan turen kun have taget ca. fem minutter, — har der ikke været tid for Sigvard at komme med mange advarsler. Og kan Knud virkelig have syntes, at skoven en vintermorgen var et passende mødested for en vigtig sam-

tale! Overleveringen om Knuds færd til skoven ved Haraldsted er sikkert optegnet måske endda temmelig længe efter 7. januar 1131, og så har den fået et indhold, der svarede til, hvad folket følte og som det helst så, begivenhederne havde udviklet sig hin skæbnesvangre morgen 1131 i en af Midtsjællands skove. Vi har ingen muligheder for at kunne give en rigtig fremstilling af, hvorledes det hele har udviklet sig, men i den Knud Lavard venligtsindede overlevering oplyses det, at i Haraldsted skov ventede Magnus tilsyneladende enc. Efter et kort ordskifte drog han sit sværd, og hans mænd brød frem fra deres skjul i krattet omkring pladsen. Knud lagde hånden på sit sværd, men Magnus greb ham i kapphætten og kløvede hans hoved, hvorpå Henrik Skadelår og de andre jog deres spyd i ham. Knuds mord blev indledningen til blodige tronkampe, der først endte med hans søn Valdemars enkonedømme 1157. Otte dage efter Knuds drab fødtes sønnen Valdemar, der senere fik tilnavnet: den Store.

Medlidenheden med den myrdede og dertil hans hævnernes velberegnete politik gjorde snart den ridderlige verdensmand til en kirkelig martyr. Man så jertegn ved hans grav, en kilde sprang frem i nærheden af drabsstedet og ved kilden rejstes et kapel. Sønnen Valdemar fik sin fader kanoniseret i 1169 og højtidelig skrinlagt i Ringsted 1170. Her udarbejdedes ved denne tid en levnedsskildring af helgenen.

Som banebryder for højere kultur peger Knud Lavard ud over sin snæversynede samtid.

★

Mordet på Knud Lavard har alle dage været betragtet — og med rette — som en særlig skændig handling, og da Carsten Hauch i 1841 i sit sørgespil: »Svend Grathe« fandt anledning til at digte om ugeringen, lykkedes det ham i vers af gribende skønhed at underbygge den almene følelse om det drab, der kom til at sætte skel i vort lands historie. I »Svend Grathe« indlagde Hauch sin romance på 10 tolinjede vers: »Magnus og Knud Lavard«, og heri skildres i digterisk kortform forudsætningerne for selve drabet på Knud i Haraldsted skov dagen efter Hellig tre Konger 1131. I vers, der erindrer om folkevisen, skildrer Hauch det tragiske sammenstød mellem to naturer: den rænkefulde, hævnerrige Magnus — og Knud: den retlinede, uden svig. Et hauchsk problem, kendt fra hans romaner og

skuespillet »Valdemar Atterdag«. Den uhyggelige stemning, der præger det fuldkomne digt, anslås straks i det første vers:

*Herr Magnus han stirrer i vinternatten ud:
»Christ give jeg må svale
min hævn på hertug Knud«.*

Og så skrider den onde handling videre:

*Et lønbrev han skriver så tankefuld med sned:
»Du møde mig i Harrested,
der vil vi tales ved«.*

Efter at brevet er sendt af sted, drager Magnus ud på sin uhyggelige færd:

*Herr Magnus han spænder sit glavind ved lænd,
»ham følge Danmarks piger,
mig følge Danmarks mænd«.*

*Herr Magnus han rider med kæmper ved sin side,
»nu vil vi bede Hjorten og see,
hvor den mon lide«.*

»Bede« betyder: »jage«, et gammelt ord, optaget af romantikerne. Meningen med linjen er, at Herr Magnus og hans mænd vil jage hjorten og se, hvorledes den vil befinde sig derved.

Mødet mellem de to kongeætlinge i Haraldsted skov ved Ringsted er virkningsfuldt skildret i to linjer, hvor modsætningen mellem fuglene og de lumske krigere overfor den intetanende Knud er sat skarpt op:

*Og da de kom til Harrested, vor skovens fugle boe,
da møder dem Knud Hertug,
så listelig de loe.*

Og som i en handlingsbevæget folkevise, således er der ej heller i Hauchs romance tid til omsvøbs-snak. Magnus siger straks, hvad der er meningen med sammenkomsten i skoven:

*»Nu skrifte du, min frænde, hvad ej du skrifted før,
hvor guldkronen fanger,
når dannerkongen dør.*

*»Og hør, min unge frænde, du synes mig så bleg,
nu vil vi skifte riget
ved sværdenes leg«.*

Ord fulgtes af barbarisk handling:

*De jernklædte kæmper opløfted deres sværd,
Så vog de den herre
ved fuldmånens skiær.*

En ugerning, der ingensinde er blevet glemt . . .

Om Knud Lavards hellige kilde digter Hauch i verset, der følger efter de billedrige linjer om mordet:

*Da sprang der frem en kilde, den sank igen i hav.
Det var de danskes tårer,
der flød ved heltens grav.*

Og så kommer slutningsverset med dets Holger Danske-ideal:

*O, Danmark, på rænker du aldrig dig forstod,
det har du tit betalt
med dit reneste blod.*

Det lille digt er fuldkomment i sin korthed og enkelthed, gennemtrængt af en skærende sorg over den fagre helts død, og i sidste linje giver Carsten Hauch udtryk for en sørgmodig livsbetragtning, den, man så ofte møder i hans forfatterskab, som på så mange måder er farvet af hans eget, af tragiske begivenheder prægede levnedsløb.

*

Digtet om Magnus og Knud Lavard har Carsten Hauch skrevet under påvirkning af et gammelt og godt digt i vor litteratur, Refsnæs-præsten *Laurids Kock's* vise om Valdemar den Unge, digtet i 1680'erne under indtrykkene af den righoldige folkeoverlevering på Refsnæs, som Laurids Kock dér blev fortrolig med. Valdemar den Unge omkom ved et vådeskud på Refsnæs 2. november 1231, just et århundrede efter mordet på Knud Lavard, begge dødsfald af ulykkessvanger betydning for vort fædreland.

Carsten Hauch er ikke alene påvirket af versemålet i Laurids Kocks vise, der er også ord-overensstemmelse mellem de to digte. Vers 26 hos Kock lyder:

*O, Danmark, om du din skade forstod,
da måtte du græde det bare blod.*

Man ser umiddelbart det nære slægtskab mellem dette vers og Hauchs linjer:

*O, Danmark, på rænker du aldrig dig forstod,
det har du til betalt med dit reneste blod.*

Hauch har, da han skrev sine dramaer om middelalderdanske emner, naturligvis også læst Stevns-præsten *Peder Syv's* gamle værk: »Et Hundrede udvalgte danske Viser« (1695), hvori er optaget bl. a. Laurids Kocks sørgedigt over Valdemar den Unges tragiske endeligt under jagten på Refsnæs. Kocks lange og værdifulde folkeviseefterligning har gjort indtryk på Hauch, han har her fundet et litterært motiv at gå ud fra, og resultatet af hans tilegnelse af Kocks digt blev så hans egen romance, sørgedigtet om mordet på Knud Lavard. Da Hauch var større digter end Laurids Kock, har han også formået at få et større kunstværk ud af sine digteriske bestræbelser, de ti små vers, der nu tilhører Danmark alle dage.

Den friske luft er alt levendes helsebrønd.

Pehr Henrik Ling.

Hustruen er den unge mands elskerinde, den midaldrendes ledsagerske, og den gamles plejerske. I alle aldre har en mand således gode grunde til at gifte sig. Alligevel har man prist den for hans visdom, der gav følgende svar på spørgsmålet, om en mand burde gifte sig: »En ung mand ikke endnu — en ældre mand ikke på vilkår«.

Francis Bacon.

E ledt biffelhistorie

Af Inger Margrethe.

Se, en hæ jo slet it behov o væ præst, fo o fostå sæ å e biffel. De hæ æ da dawe op no ettehaend. De e for resten da o en fejt interessant bogh o lø'es, ven en føst reghte fæ begynt.

Den dæ historie om Maria o Martha, den gi æ no galt gjærn vedøwe, o jo me'e æ løss en, des glante blywe den.

Bethania va jo en lild landsby, de lå noveledes en 3 km fra Jerusalem. Æ stelle mæ fo, te di dæ tre søsken Lazarus o Martha o Maria, di hæ haj dem et stej i samling i Bethania sovn. Et statshusmandsstej hæ de vel it javn væt, men sondt nowe lighens.

Lazarus hæ nok væt et galt rolle minnesk, fo de e da it jett jennest stej i e biffel, te de stæ o løs, te han seje nowe. De kan jo wæ, te han ha haj temle møje o gøe me e bedrøwt for de fø'est — o fo det and't så hæe e pighe vel snakke så møje, så de kund væ sva'et fo ham o kom'm te.

Martha hæ vest væt en fejt dyghte pigh — bore ind o u'e. Oldt hæ oldtins ha'nde for hind, o ven de gø de, så blywe en jo sekke — bore i e arbe o i e mund.

Maria hæ måske it haj et så læt. De kan jo wæ, te Martha hæ væt så dyghte, te hon oldti kund gøe old ting bæst sjæl — o så kan det væ sva'et fo en lildsøster o læ sæ op. Maria va vest o e ledt me'e rolle i et, men æ stelle mæ fo, te de va hind, de gø et kø'ent i e hjenmind me blomme o sondt.

Ja, de e da vest ingen minneske å e hele jo'e, de kan væ så foskelle som søskind.

Jesus ken'd dem. O han gast li dem. Han gast li dem old tre. Han besøght dem et gang emeld, næ han drow te Jerusalem, helle næ han haj væt dæ o eligodt haj sin vej dæ fobi.

Så kom Jesus da en daw egjen o stoj i dæs dø. Det kan jo

godt væ, te han haj væt i Jerusalem. Men dæ op'p haj di da no slet it fostanden, va de va, han vild' dem. Så va han drown dæfra, o no va han sin i Bethanien egjen.

Martha o Maria soj »godaw« o »vælkommen« o »kom innen fo« — o sin så di måske, te Jesus så fofædle tret u'e. Martha strøwe sæ o gik u o køkse, for hun vest vel lisom old vi ande, te de oldti hjælpe e ledt o få nowe o spis, ven en e treet. — O de hø sæ da o te o sæt't nowe å e bo'e, ven dæ kømme fremme'.

Maria kegh å o Jesus, o hon kund jo da å nok se, te han va treet. Hun tænt bare helt andlonds som Martha. Fo Maria vesst, te ven en e treet helle kjøv, så kan de somtins væ, te de jennest, de kan hjæl'p, de e o fo snakke om de hele. Så hon satt sæ rolle nend ve Jesu førre, så hon lisom kund væ te ha'nds, ven han tott, te de kund væ glant o snak'k e ledt.

Sin begynt Jesus da å fotæl'd. Oldt de, som e jø're i Jerusalem bløw gall øve o høe, de satt han no o fotold fo Maria, o hon bare sught de hele i sæ, så hind sjæl vejst og vejst ve et. O Jesus bløw glaj egjen, lav han mærket, te de da va nowe, de haj øre o hø'e me.

Sin kom Martha ind i e dørnsk o stoj o kegh å dem. Hon haj ha'j så traffildt e hele ganske ti, lav di bare haj sodden dæ o snakket. — O sjel om en pigh e galt dyghte, så kan hon jo o ha en skidt dav. Æ tro'e, te Martha hæ haj et sondt den dav, te jovn fo de te hon vild strøv sæ reghte, så va det it en bedt, de han'de fo hind. O Jesus kund grow ha behov o få nowe o spis sna't, tott hon. Ven de sin barestens haj væt Jesus, men de fu'el jo så manne me ham. Ue i e gårdsplads o å e grønplet satt old e lærdreng, o de va bore stowe o skjern a e spaseren å e skasé fra Jerusalem o kjøw o kredtle, fo de te de jo slet it så u'e te o gå med Jesus, som de no haj stælt sæ fo, te de skuld. Martha vesst jo godt, te di va vann te o kla'e dem sjel me e køksen o oldten ting, men hun vild da no så fejt gjæn bye dem o nowe, ven di no va kommen.

Sin kom Martha ind i e dørnsk . . .

— O sin satt Maria bare dæ'e o gø'c it nowe!

Enle kan æ no så godt fostå, te Martha klawe Maria an fo Jesus. De va da reghte minskle. Men de va jo foke't eligodt, o Martha fæ da o orndle å e næff a Jesus. Somtinds hæ æ tott, te de kund jo it ha kost' nowe, om Jesus haj soj te Martha, te de va fejt nett av hind o tænk å e spisen. Men e baghette hæ æ sin tænt, te de vesst Martha jo godt nok sjel — o de va vel sowl o dæfo, te Jesus alde soj en bedt om de.

Eligodt kan æ it la væ o tænk å, va Jesus vild ha soj, ven

de no i et stej haj væt Maria, de haj kredelt øve Martha. Ven hon no haj soj sondt: »Ve do hva, Jesus, de er så glandt o sett hæ tesammels me dæ, men de e no kjøwt, te Martha lawe sondt radaw. Kan do da it sej te hind, te hon ska kom'm hæ ind o sælt sæ rolle nend?»

— De kan æ jo natulevis alde ve'e en bedt om, men æ tro'e, te Jesus vild sva'e sondt: »Ve do hva, Maria, æ tøs's, te de vild væ møje hæ, om do vild gå ue o hjælp Martha, om ven I sin e færre, så kan I kom'm hæind beghe to!« — — Men sondt gik de jo it fo sæ de gang, o de gø de vest helle it e dav.

Di mest av vos ska nok sørre fo o få e arbe gø'e. De e it i e vej me de. De e de ingen, som hæ behov o sej nowe om. De e nov helt andt, ven de dreje sæ om o sedt stell o tæj sin biffel helle gå i kjerck synda fomerra.

No kan de jo moløe sæ, te en it gis li den facon e præst hæ o preræk å, men e kjerke leghe jo så tæt, så en kan jo bare drej et andt stej hen, hvo e flip it sedde i e vej.

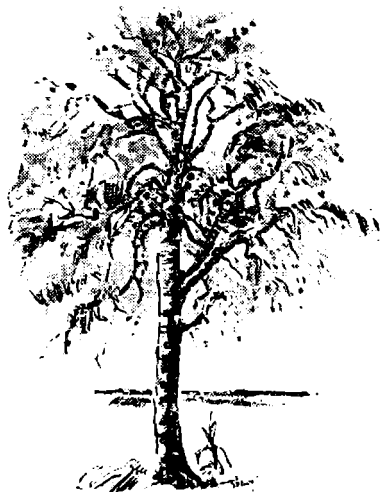
En kund jo o begynd o tænk å, vondt di gammel ba sæ av me o få en valgmenigher, så kund de væ, te en kund få en gujstjennest egjen urren cirkus o maskerade — Men de kan jo væ'e, te folk no te dags hæ bløwen me'e tolle helle lighgylle — de ve æ it.

Æ ve bare, te hvondt de no essen stæ te me vos oldsammels, så kighe Jesus elighen ligh egemmel vos o seje: »Do skuld vest helle tej o kom'm o sætt dæ nend e ledte vette o høe e ledt å mæ, fo et minnesk kan it løw oldjen a brø, de løwe o a hvæ jennest o'e, de kømme direkt fra Vo'herr!«

— — —

Se, de va den histori om Martha og Maria. O no hæ æ fotold akkuratens, hvondt æ hæ fostown en. Så stæ de jo hvæ o jen frit fo o se ette i e biffel, om det er ret.

(10)

BIRKEN

Vi plantet dig, vi værnet dig,
men du blev alt for stor.
Med tåreblanke øjne
jeg så dig langsomt segne
mod havens frosne jord.
Du faldt, da du var stærk og smuk,
Vi andre langsomt ældes.
Vi ved ej år, ej dag, ej stund,
kun ved vi, vi skal fældes.
Men før vi går, vi takker dig
for glæderne de mange,
i sommeraftnens gyldne skær,
i vinterdage trange
med sne og rim på gren og kvist,
du allerskønnest var forvist,
med dine iskrystaller.

*Du solskinsminder gav vor dreng
i barndomshjemmets have,
hvor græs og blomster redte seng,
hvor ny dag var en gave.
Du voksed' fra ham,
i din top, der stræbte højt mod hamlen op,
du sangerskaren huste,
og storme dig ombruste.
Nu er din kraft for stedste brudt,
din hvide bark på plænen lyser.
Måske, måske vi har fortrudt
og lidt for dommen gyser.
En trøst vi har — det ved er guld
du når engang til ære.
Når vi forlængst er lagt i muld
da vil en skat du være.
Måske bli'r du et skab, en stol,
en hylde fin, en blank reol,
hvor bøger står i stimer,
hvor søndagssolen flimrer ind
og spiller i de gyldne bind
mens klokker festligt kimer.*

Christine Møller.

*Et folk, som vil kende sig selv, må også kende sine fædre, og
det folk, som foragter dem, foragter sit land og har kun et
skridt til slaveri.*

Pehr Henrik Ling.

*Hvorfor legede jeg ikke mere med mine børn, da jeg havde
dem hos mig? Hvorfor havde jeg så travlt, at jeg aldrig havde
tid til at give mig af med dem? Nu har jeg ingen at lege med . . .*

David Livingstone.

I kirken i Enge

Af Nic. C. Nielsen

Aldrig har jeg set noget kirkerum så smukt afstemt med farven som i landsbykirken i Enge, beliggende på Slesvigs vestkyst mellem flækkerne Læk og Bredsted. Overalt, hvorhen man vender øjet i dette ærværdige gamle gudshus, møder man stærke farver. Korpartiets bagvæg udfyldes næsten helt af alterets brede fløje, og hvor der endnu bliver en stump væg tilbage, dækkes den af et epitafium. Den sydlige vægs piller mellem vinduerne er enten udfyldte med den skønt udskårne prækestol eller med epitafier over afdøde præster. Den nordlige vægs lange pulpitur har 32 felter, alle forsynede med allegoriske billeder. Og den hvide væg under pulpituret er aldeles skjult af de brogede ligkranse, der her endnu opbevares i kirken i snese-, jeg gad sige i hundredvis. Så bliver kun vestenden tilbage. Her står orgelet, hvis pulpiturs forside er smykket med tre billeder fra herrens barndomshistorie. Og endelig det helt enestående: Loftet, det helt flade bræddeloft, er bedækket med et prospekt af kirkebyen Enge, malet med så kraftige farver, at de, skønt de er over 130 år gamle, står så friske, som om de stammede fra igår.

Jeg vil bede læserne sætte sig med mig ned på en af de lave kvinde-bænke, der her endnu er uden ryglæn¹⁾. Vi vil dvæle lidt ved et par træk af Enge kirkes historie, foranlediget dertil ved ting, der hører til kirkerummets udstyr.

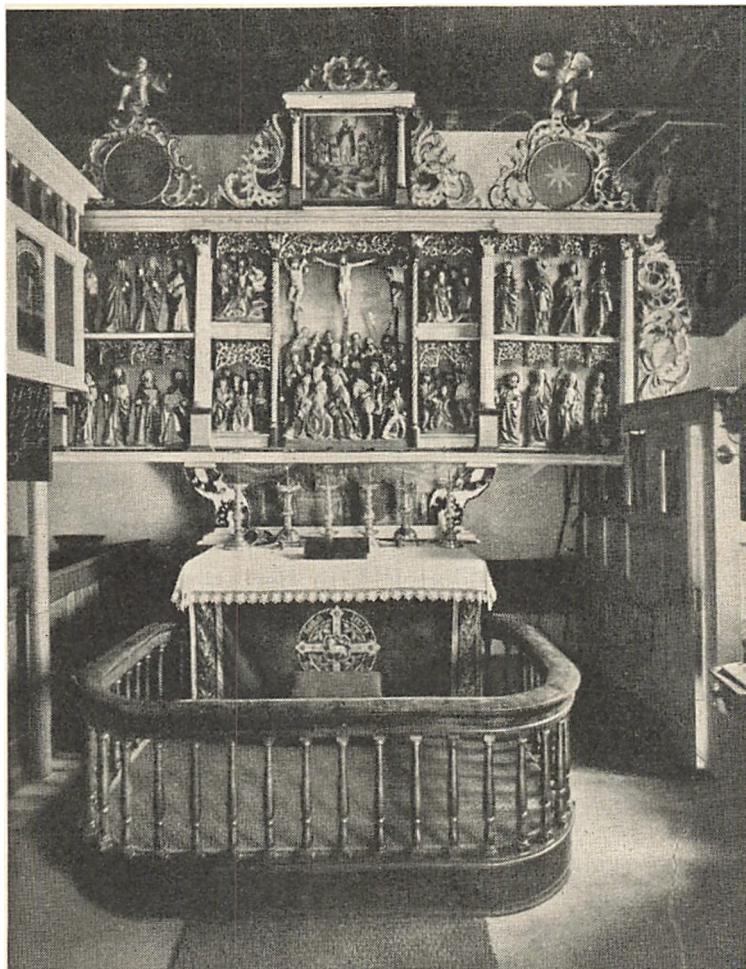
Buret, den lukkede stol ved enden af loftet lige over alteret, skal hidrøre fra den tid, da herskabet på Fresenhagen søgte til kirke i Enge. Således fortæller man i det

mindste i Enge sogn. Historien ved ellers ikke noget om en sådan forbindelse mellem Fresenhagen og kirken i Enge²). Har denne fundet sted, så må det vel have været dengang, da ungarenen Andreas Knisener var præst i Enge, fra 1585 til 1645. 26 år gammel var han 1576 kommen til Fresenhagen for at undervise herremanden Wulf v. d. Wisch's fem sønner. To år forblev han der, så blev han andenpræst i Læk og var det i ti år. 1588 fik han embedet i nabosognet Enge og har været her indtil sin død 1645, i alt i 57 år. I hans tid kan herremanden Wulf v. d. Wisch og efter hans død — 1604 — sønnen, den af Knisener underviste Hans v. d. Wisch, have søgt kirken i Enge.

Det var tider, da en herremand kunne tillade sig noget. Navnlige er Wulf v. d. Wisch berygtet for sin uretfærdighed, selvtægt og brutalitet³).

På nabogodset Boversted i Ladelund sogn sad familien von Andersen. Dem gjorde han livet surt. Han ville tilrane sig deres lovlige ejendom, særlig engen Birkenge i Agdrup kommune, skønt ni bosiddende mænd og selvejere i Agdrup og Bølsbøl kommune ville bekræfte med ed, hånd og segl, at engen tilhørte og i mere end hundrede år havde tilhørt familien v. Andersen. Til trods derfor lod Wulf v. d. Wisch uden videre høet føre bort fra engen. En anden gang — endog efter, at der var falden dom i sagen — lod han bortføre fra en af de boversteder undersåtteres marker halvsytlende læs hø og tretten læs rug, og fra en anden nitten læs hø. Og da hertug Adolf af Gottorp på enkefru Andersens klage sendte den tyvagtige herremand en stævning, lod han hertugens bud, da denne indfandt sig på gården, prygle af sine folk, ja tilråbte dem, at de kun skulle slå manden helt ihjel. Desuden fratog de ham hans våben: Bøsse og partisan og en del af hans klæder.

Og hvordan sprang man så om med sådan en fyr af en herremand?

Den smukke altertavle i Enge kirke

Både kongen — Kristian den Fjerde — og hertugen af Gottorp — Adolf — bliver ved kun at formane og true eller citere ugerningsmanden og titulerer ham endog i deres skrivelser stadig som deres »ehrenfester, lieber unde ge-

treuer«, ja i een skrivelse forbliver hertugen ham endog for resten »mit gnaden wohl gewogen«.

Har Wulf v. d. Wisch søgt kirke i Enge, så frygter jeg for, at ordet fra præstestolen næppe har været som »hammer« eller som »sværd«, det er ikke blevet som bogen i Johannes Åbenbaring (10,10), der fremkaldte smerte i livet, da den var nedsvælget. —

Kirkens ejendommelige udmaling, som jeg alt har berørt, stammer fra slutningen af det attende århundrede. I året 1779 har en rådmand i Tønder Paul Porsten — antagelig født i Enge sogn — ladet kirken male, som det jo stadig hedder: »Til Guds ære og til pryd for kirken«. Som alt sagt, er loftet bedækket med et landskab af byen Enge. Kirken, præstegården, alléen, der fører til præstegården, møllen på Langbjerg o. s. v. Alt sammen således, at det kan genkendes den dag idag. Fra præstegården kommer præsten og hans hustru spadserende, i haven, hvor der arbejdes, står den sidstnævnte endnu en gang, her med en vandkande i hånden. På marken omkring byen udføres landlige arbejder, der pløjes og sås. Men i nærheden af kirken, holdt i en lidt mørkere belysning, der skal forestille natten, går djævelen og sår klinte iblandt hveden.

Men endnu interessantere er det nordlige pulpiturs bemaling. Dets 32 felter er forsynede med allegoriske billeder. Man må tænke sig det således, at idéen til de enkelte billeder er givet af sognepræsten og efter hans anvisning udført af maleren, som hed H. M. Sønnichsen. Præst i Enge var dengang Carsten Carstensen, ligeledes stammende fra Tønder. Han er død fire år senere. Jeg vil anføre et par af de interessanteste felter.

Indskrift:

*Ich gaffe nicht nach eillem Wesen,
Die Sonne hab' ich auserlesen.*

Billedet dertil: En solsikke, der vender sig mod solen, som sender sine fulde stråler ned i dens bæger.

Så er der henvist til Malakias 4,2. (Men for eder, som frygter mit navn, skal retfærdigheds sol opgå med lægedom under sine vinger).

Et andet.

Inskriptionen: Kun rusten skiller os ad.

Neden under er fremstillet en genstand, der skal være en magnet, hængende i et bånd. På et med et grønt klædes-tæppe behængt bord neden under ligger en rusten stålstang.

Dertil er der henvist til 2 Pet. 1,4, hvor det hedder: »I skal blive delagtige i den guddommelige natur, når I flyer verdens forkrænkelighed i lyster«. (Rusten).

Neden for er afbildet et æbletræ med ti gyldne frugter. Men træet står i et skarpt indhegnet og adskilt bed med god muldjord. Bibelsproget dertil er salme 26,4: »Jeg sidder ikke hos falske folk og kommer ikke hos underfundige«.

Den mest sindrige af allegorierne er måske følgende:

Overskrift: Ophøjet ved fald.

Neden under et springvand. En dreng, der rider på en delfin, blæser i to horn, der sender hver sin stråle i vejret.

Den bibelske tekst dertil er 1. Pet. 5,6. (Ydmyger eder under Guds vældige hånd, at han må i sin tid ophøje eder).

Interessante er disse fremstillinger også ved deres kultur-historiske betydning.

T. eks. et felt har til overskrift salmestrofen:

*Med hjælp og nåde os regerer,
og sandheds vej os alle lærer!*

Som illustration dertil fører en moder sin lille dreng til skole. Men her har man hin tids mere end primitive skolebygninger. Det er det bekendte uanselige lille hus med en dør i midten og et fag til hver side⁴⁾. Over dørens nederste

halvdel ser læreren med tophuc på hovedet ud efter den ankommende elev.

På et af felterne er fremstillet en kirkekoncert, til mottoet:

*Sing dem Herrn,
Nah und fern o. s. v.*

Trioen er sammensat af orgel, valdhorn og viola di gamba. Meget naivt lader maleren de spillende se ud mod beskueren, uanset, at de derved kommer til at vende ryggen til dirigenten, der står i baggrunden.

Kunstværk kan malerierne naturligvis ikke gøre krav på. Et af felterne illustrerer, at jordens frugtbarhed er Guds velsignelse. En hånd rækker en håndfuld modne aks ud fra skyerne. Men disse skyer har en fortvivlet lighed med en koloni af paddehatte, der vokser frem af en træstub, så håndfaste og skiveagtige skyder de sig frem. Jeg tror, man kunne sidde på disse sky-skiver, så suffisante ser de ud. — — Alligevel ville jeg, om det var min kirke, for alt ikke undvære disse naive fremstillinger med deres dybe, tankevægtige indhold.

Oppe i koret, i nærheden af opgangen til prækestolen, hænger det yngste af de fire præste-portrætter, der smykker kirken, billedet af pastor Johannes Andreas Iversen, der var præst her i Enge fra 1834 til 1840. 30 år gammel kom han til Enge, hvor han var præst i 6 år, han blev så forflyttet til Nykirke i Angel, hvor han er død i en ung alder. Hans virketid i Enge var kun kort som hans livstid i det hele, dog har hans virksomhed sat dybe spor også i Enge sogn, hvorfor man med rette har ophængt hans kønne billede i kirken.

Pastor Iversen var født på Svensbygård i Sørup sogn i Angel som søn af proprietæren Jacob Iversen. Denne havde købt Svensbygård 9 år før sin søns fødsel. Jacob Iversen —

faderen — var foregangsmand på landvæsenets område, han var i Angel den første, der begyndte at mergle jorderne. Han har i det hele fået det eftermæle, at han har været en af de mest fremragende blandt tænkende landmænd i denne del af vort land.

Hans søn, præsten, var også foregangsmand, men på det åndelige område. Som student var han blevet påvirket af den kendte Claus Harms i Kiel. Han var den første præst på stedet, der lorkyndte evangeliet med oplevelsens og erfaringens varme, og der opstod nu ved hans glødende forkyndelse en vækkelse i sognet. Til dem, der grebes af denne vækkelse, hørte også en bondefamilie i landsbyen Sande, hørende til Enge sogn. En datter af dette hus giftede sig med gårdmanden Paul Paulsen i Langenhorn og blev moder til den berømte filosof og pædagog professor Friedrich Paulsen i Berlin, der døde den 14. august 1908. —

Professor Paulsen giver i sine meget læseværdige erindringer »Aus meinem Leben« en såre tiltalende skildring af sine forældres, særlig af sin moders tro. Vi beklager, at den store lærde og dybe tænker med hensyn til sin videnskabelige tænkning ikke har stået på den åbenbarede religions grund, men vi glæder os ved den store sædelige alvor, der har præget hans livsopfattelse, og vi hører ligeledes med glæde, at han på sit sidste sygeleje særlig har opbygget sin sjæl ved læsning af Thomas A. Kempis' berømte fromme bog: »Kristi efterfølgelse«, men foranledningen til denne glæde skriver vi så på hans fromme moders og dermed også på pastor Iversens konto. Professor Paulsen fortæller i sin bog, hvorledes pastor Iversen havde fået stødet til sit trosliv som student i Kiel hos Claus Harms, denne den gamle kristentroes genopliver i hertugdømmerne. Paulsen betragter så Harms igen som et udslag af hin tids bortrykning og afstandtagen fra den gamle tørre rationalisme. Når han så kommer til den unge præst, der,

hjemvendt fra universitet, tænder ilden i sin landsby-menighed, siger han: »Således når ringene fra de verdens-historiske bevægelser ud til de fjerneste landsbyer og ind i de laveste hytter«⁵⁾. Mon den store lærde nogensinde har tænkt på, at vi med henblik til ham selv og hans endeligt kan sige omvendt: »Således når virkningerne af en simpel landsbypræsts ærlige og troesvarme forkyndelse af sandhedens ord med deres fine tråde helt op til spidserne blandt jordens fineste tænkere«?

Når Enge-sogn indtil vor tid har udmærket sig frem for de omkringliggende sogne ved en større kirkelighed, så føres dette endnu tilbage til pastor Iversens kortvarige men ihærdige arbejde i sognet, skønt dette hans arbejde nu ligger mere end 60 år tilbage.

Jeg er glad for, at jeg har kendt pastor Iversens eneste og ugifte datter, alt siden mine drenge-år. Hun elskede den herre, som hendes fader havde forkyndt, skønt hun næppe havde kendt sin fader, der var død, medens hun endnu var et lille barn, og hun er død i troen på denne sin frelser. Hun ligger begravet på Aabenraa kirkegård ved siden af den bekendte gamle forhenværende missionær og missionsmand pastor C. W. Grønning, i hvis hus hun er død. Efter hans hustrus død havde hun bestyret huset for ham, men døde før ham. På Grønnings grav står: »Jeg vil velsigne dig — og vær en velsignelse«. (1. Mos. 12,2.)

- 1) Som bekendt var i gamle dage alle kvindernes bænke uden rygstød, medens mændene stod i deres »stolestader«.
- 2) Godset Fresenhagen hører og har altid hørt til Læk sogn.
- 3) Ottsen: Der Kreis Tondern. Side 99.
- 4) Til den ene side var sædvanligvis skolestuen, på den anden side plejede byens hyrde at have sin bolig.
- 5) Fr. Paulsen: »Aus meinem Leben«. Side 14.

1920-40

Krig og grænselands-kamp

Af J. Kronika. (F)

Det var i tyverne.

Vi sad sammen i *Berlin* — en kreds af *grænselands-mennesker* fra øst og nord; nogle polakker og en slesviger; allesammen tyske statsborgere — men ingen i kredsen tysk folkeborger; så godt som alle mandlige deltagere i samværet havde været med ved den store krigs fronter.

Intet var vel mere naturligt og nærliggende, end at vi i *denne* kreds og på *dette* tidspunkt kom til at tale om det for alle de tilstedeværende så eksistentielle emne: »Krig og grænselands-kamp«.

Der blev en næsten åndeløs tavshed, da en polsk dame fortalte følgende oplevelse som bidrag til tanke-udvekslingen om dette skæbnefyldte emne:

— Mit hjem lå ved Weichsel-floden. Vi boede i det område, som man i dag kalder »den polske korridor«. Far ejede en fabrik. Han var, selv om vi i min barndom hørte til Prøjsen og Tyskland, af sin ganske sjæl polsksinde. Mor var fra Schweiz. Men hun var, hvad politik angår, fuldstændig enig med far. Vi talte polsk i vort hjem. Det tyske sprog talte vi kun i skolen og på legepladsen.

Jeg havde en eneste bror, *Stefan*; han var to år ældre end jeg.

Fra min barndom ejer jeg et væld af dejlige minder.

Men så kom jo den store krig. Far blev straks indkaldt. Han kom til Vestfronten og gjorde krigen med i fire år. Vi så ham i disse fire år kun nu og da, når han var hjemme på orlov.

I efteråret 1918 kom far hjem til os igen. For at *blive* hjemme. Den tyske militarisme var slået; Prøjsens magt var brudt. Og far talte atter og atter med os om den store og skønne fremtid, der nu ville komme for det befriede Polen. Når han ikke var optaget af arbejdet i fabrikken, beskæftigede han sig med de nye politiske anliggender, der havde kom

Polens genrejsning at bestille. Nyordningen af forholdene i *Pomorze* — sådan hed jo vor hjemstavn på polsk — gav ham meget at sysle med. Men hvor glædede far sig til genforeningen med et nyt og frit Polen!

En dag sagde han til Stefan — der i mellemtiden var blevet en stor dreng på 17 år —, at man på vor egen var i færd med at oprette et polsk ungdomskorps.

»Der må *du* være med, Stefan!«

»*Nej*«, lød min brors korte, men skæbnetsvangre svar.

Det førte til et voldsomt opgør.

Forgæves søgte mor at mægle og at mildne. Jeg glemmer aldrig, hvorledes hendes ængstelige blik skiftevis rettedes mod far og Stefan.

Hverken før eller senere har jeg oplevet, at far har været så ophidset og oprevet som den dag. Han var ligefrem ude af sig selv.

Men Stefan bøjede sig ikke.

»Jeg er ikke polak, jeg er tysker«, sagde han med en mærkelig blanding af ro og anspændthed i stemmen.

Havde mor ikke lagt sig imellem, så havde far vel slået drengen i gulvet. »Som søn af *dette* hjem og af *dette* land er og vedbliver du at være *polak* . . . Det er en fremmed skoles falske lærdom, der har bragt dig på vildspor . . . Jeg *befaler* . . . jeg *kræver*, at du skal gøre din pligt . . . Jeg tåler intet *forræderi* under *mit* tag . . .«

Endnu flere hårde ord fik Stefan at høre. Jeg sad der og følte hvert af dem som piskeslag —.

Næste morgen havde Stefan forladt hjemmet. I hans værelse fandt jeg et brev til mine forældre. Jeg læste det først nogle år senere.

Stefan skrev, at han var gået hjemmefra for *ikke* at blive *forræder*. Han skrev, at han ikke kunne og ikke ville fornægte sine *tyske* venner og sit *tyske* sindelag — dette måtte *ingen*, heller ikke far og mor, forlange af ham . . .

Den morgen græd far, da han rejste sig fra bordet.

Hele vort hjem var fra denne dag ligesom tillukket . . . Om Stefan taltes der aldrig . . . Det var, som om vi gik rundt i et hus med lutter sygeværrelser . . .

I foråret 1921 kom der et brev fra min farbror i Øvreslesien. Han var polsksyndet som far og alle vi andre. Farbror skrev, at

Han faldt på polsk side . . .

Stefan var blevet medlem af et tysk frikorps i Slesien, der førte krig mod de for Polens frihed kæmpende »Insurgenter«. Farbror havde aldrig fået noget at vide om bruddet mellem far og Stefan. Nu bad han i brevet til far om en forklaring vedrørende Stefan . . .

Far tog afsted til Øvreslesien. Der meldte han sig ved de polske Insurgent-tropper — — — Og den 21. maj 1921 faldt min far og min bror for *krigens våben* . . . *Begge fandt de døden i slaget ved Annaberg; far på polsk, Stefan på tysk side* — — —

Mor, der lige siden Stefans afrejse havde lidt usigeligt, mistede forstanden, da farbror sendte os det dobbelte dødsbudskab. I et ubevogtet øjeblik fandt hun nogle uger senere vejen ned til floden. Mor blev bragt i land som lig . . .

Der gik i grænselands-børnens kreds i Berlin en liden stund, inden samtalen atter kunne komme i gang. Dette drama om

»krig og grænselands-kamp« havde sat dybe tanker og stærke følelser i bevægelse . . .

Alle blev vi, uden yderligere debat, ikke mindst på baggrund af Stefan-tragedien, enige om dette:

Vi grænselands-mennesker siger NEJ til krigen. Vi vil blive ved med at bekæmpe krigsmentaliteten — hos os selv, som hos andre;

vi siger JA til grænselandets folkelige kamp. Vi vil fastholde viljen til at føre den folkelige grænselands-kamp med de rette, det vil sige med åndens og hjertets våben.

Vi er ikke tilbøjelige til at finde de mennesker elskværdige, som har været anledning til, at vi har opført os slet,

Alexander Kielland.

Jeg kan ikke fordrage at holde skole, men det er gået med dette arbejde, som det er gået med andet arbejde, pligten byder mig at gøre — jeg er blevet betaget af det.

David Livingstone.

En tidligere frihedsmand står ofte tilsidst for den yngre slægt som reaktionær og urimelig.

Troels Lund.

Gamle huse fortæller om Arnæs

Af Heinz Heimann.

Som rester af en lykkeligere fortid hilser gamle bindingsværkshuse gæsten, der besøger Arnæs ved Slien. De trykker sig tæt op ad hinanden med de små udbygninger og de blanke vinduesrækker.

Et af de ældste gavlhuse beboes af fiskeren Matthiesen. Det er Langegade 13, altså midt i byen. Tidligere tækket med halm, bygget af egetræ, er huset udelukkende tømmerhåndværk med flettede og lerpudsede vægge. 1935 skulle huset stilles under naturfredning og indrettes som museum, men desværre blev man ikke enige. I bolignødens tid måtte man indrette sig anderledes. Så forsvandt det åbne arnested, hvis røg på loftet banede sig vej i det fri gennem de her hængende skinker, pølser og flæskesider. De gamle alkover med deres skydedøre blev ligeledes revet bort, lige som de gamle broget malede panler. Fra stuedørene forsvandt kighullerne og de ovale galdevinduer, og lergulvet blev belagt med brædder. Et gammelt standur, som var blevet bragt som julegave fra Vestindien til Arnæs, gik til Kiel, hvor det blev offer for de fjendtlige flyverangreb. Nogle få gamle møbler og en sømandskiste er endnu vidner om gamle dage.

Tre generationer af samme navn boede allerede før den nu 75 år gamle fisker og handelsmand som velhavende skippere i huset. Det var mest to familier, som delte huset med hinanden. For første gang omtaltes de to familier Johan-Hinrich og Lorenz Matthiesen i 1751 i Arnæs. Dengang ejede familien to jagter med 10½ og 5½ læster og foretog ture til København, Nakskov og Norge. Det lader til, at de senere sejlede sammen på et skib. Der fortælles, at hen imod slutningen af det 18'de århundrede gik skibet til bunds med mand og mus i en storm. Husholder-sken, som førte hus for de to brødre, som begge var enkemænd, styrtede sig i Slien, hvor hun druknede, da efterretningen om det svære tab kom til Arnæs. Det sidste skib, som familien

Huse i Arnæs

ejede, var tremasterskonnerten »Fortuna«, som blev solgt i 1864. Den endnu levende Friedrich Matthiesen har med sin kone 10 børn, hvoraf fem bor i Arnæs, hans forældre havde 15 børn.

I nummer 67 kan man beundre det eneste i Arnæs eksisterende åbne ildsted i den oprindelige form, der er endnu de gamle alkover med de faste skydedøre, hvor den sidste skibsdreng sov, som sejlede på den skonnert, som tilhørte den daværende husejer Christian Christensen. På den anden side af det åbne ildsted prydes væggen af gamle tallerkener, som for mere end et århundrede siden blev bragt hjem fra en verdensrejse. Efterkommere af den ca. 1800 fra Jylland indvandrede skipperfamilie Christensen vogter nu i tredje generation fortidens skatte i forældrenes hus.

Som hos den i begyndelsen beskrevne familie Matthiesen, greb også usædvanlige begivenheder ind i Christian Christensens familieliv. Den nuværende ejerindes bedsteforældre ville i midten af forrige århundrede besøge deres datter, som boede i Kolberg. I en storm blev skibet dog drevet ud af kurs mod det høje nord og kæntrade på Aarhuskanten. Den 18-årige søn,

Christian, som kunne redde sig på skibets mast og binde sig fast der, måtte, uden at kunne hjælpe, se på, hvordan den voldsomme sø først tog skibsdrengen, derefter faderen og til sidst moderen med sig i dybet. Alle tre skyllede senere i land og fandt det sidste hvilested på Aarhus kirkegård. Efter tolv timers forløb blev Christian fundet i bevidstløs tilstand og ført til Aarhus sygehus, hvor han kom til sig selv igen. I den samme nat, i hvilken skonnerten »Aurora« gik til bunds ved Aarhus, hørte Christian Christensens yndlingsdatter, Laura, i Arnæs sit navn råbt tre gange, stod op og gik til husdøren, hvor hun troede at se sine forældre, som om de var steget op af havet, men de forsvandt, da Laura udstødte et skrig. Snart derefter udvandrede Laura til Amerika og er forsvundet indtil den dag i dag.

Hendes broder, Christian, så for anden gang døden i øjnene, da lynet slog ned i skibet »Maria«s mast på farten fra Slesvig til Arnæs og bedøvede ham. Men også denne gang kom han sig. Han blev 87 år gammel. På Arnæs kirkegård vajer sørgepil sine grene ned over hans grav.

Tiden synes at være gået sporløst hen over de gamle bindingsværkshuse, og vi vil håbe, at de vil stå endnu i lang tid som vor lille bys pryd og som vidne om leveskik i gamle tider.

De unge i ndhentes af døden, men de gamle går den i møde, deri ligger hele forskellen.

Francis Bacon.

De dumme skyr de kloge — blot fordi de er kloge.

Pehr Henrik Ling.

Et juleridt

Af Cai M. Woel

Juleaftens eftermiddag det Herrens år 1658 kom en drift svenske ryttere gennem Rudeskoven fra Hørsholm, drivende to bondekøretøjer foran sig med regelmæssige råb. Bønderne dyttede sig i sædet, hver gang der blev råbt og tjattede lidt på øgene med de afbarkede vidiepinde, de brugte som pisk, men synderlig hurtigere kom de ikke afsted. Rytterne så trætte og medtagne ud. De to forreste havde svøbt de store kapper tæt om sig og trukket hattene godt ned i panden, snefoget stod dem stridt ind i ansigtet, kun når korporalen drejede hesten ud af troppen og red hen på siden af vognene for at gi' de agende en opsang, smilte de og så vidende på hinanden.

Da de nåede Rudersdals Kro, drejede de hestene ind i rejsestalden og gik ind i krostuen, hvor det vrimlede af kongelig Majestæts tapre soldater, der allerede længe havde beflittet sig på at fejre helgen som det sømmede sig for folk, der kom fra Europas berømteste slagmarker. De to indtrædende blev hilst med råb og sang, men så glemte man dem igen. Langsomt gik de gennem stuen og så sig om efter et sted at sidde, men alle pladser var besatte. Da værten i det samme viste sig, førte han dem med mange huk ind i stuen ved siden af, som åbenbart var reserveret de fornemmere gæster. I eftermiddagens dunkelhed kunde de dårligt skimte, hvad det var for folk, der sad ved bordene, men da de hade hængt kappe og hat og aftalt serveringen med værten, så den ene af mændene sig hastigt om med

rædde øjne, mens den anden roligt lod blikket glide rundt i rummet. Borte i hjørnebænken, bag et stort bord, sad flere svenske officerer. De talte højt om deres bedrifter, støjede og lo, hamrede med ølkrusene i bordskiven og befandt sig åbenbart vel. Kun en høj, skaldet ældre mand sad stilfærdigt og passede sig selv, hans vagtsomme øjne havde hvilt et øjeblik på de to sidst ankomne, så havde han atter set mod loftet og ladet tankerne vandre. Hvor var han sidste juleaften? Jo, han huskede det, bypræsidentens frue i Thorn — nu sad han i en forfalden kro mellem ræbende øldrikkere . . .

Værten kom med mad til de to mænd. De spiste grådigt, samlede hele deres opmærksomhed om maden, nippede ind imellem til øllet i krusene, spiste med stor appetit og uden ord mellem sig. Da de endelig slikkede træskeerne og lagde dem, følte de sig døsig, mættelsen og stuevarmen lagde sig over deres bevidsthed, de begyndte at nikke, men så tog den ene sig sammen, bankede med kruset og betalte. Da de slog kapperne om sig, rejste den skaldede officer sig fra bordet og gik hen til dem. På syngende Upplandsmål spurgte han, om de skulle videre denne hellige dag, hvor kongelig Majestæts armé jo tog livet lettere end vanligt, med forlov, hvor de ellers kom fra og hørte til? Øjnene smilte, men bag smilet lå vagtsomheden.

— Grev Pontus de la Gardie's regiment fra Frederiksborg, hr. kaptajn, svarede den højeste af mændene, og hans mål stod ikke tilbage i sang og klang for den andens, selv om dialekten måske ikke var den samme, — vi har ligget spredt i småbyer som salvegarde til for en uge siden. I går fik vi ordre til at følge en ægt til lejren ved Brønshøj, vi har to døsig bønder at jage frem, det bruger sin mand ud!

Den høje vagtmester strøg mundskægget forsigtigt og smilte for første gang. Hans ledsager gik mod døren:

. — Jeg gi'r folkene besked! mumlede han og forsvandt.

— Hvor mange folk har I med? spurgte officeren.

— Tyve. Bønderne er tilforladeligt skærmet! —

— I har intet set til snaphanerne, de skal husere slemt i denne tid? Forleden måtte et helt kompagni overgive sig i Karlebo præstegård, alle trække af tøjlet og aflevere deres våben. Bagefter blev de stillet op langs lademuren, ti mand ad gangen, og skudt — over firti mand mistede kongelig Majestæt ved den lejlighed — det skal være en hoben Skåninge, der føres af en modig mand ved navn Svend Povlsen, har I hørt om ham?

— Hvem kender ikke hans navn i disse tider! Men vi har redet med fred, og nu er vi vel over det værste. —

— Til hvem skal I aflevere provianten? —

— Kongelig Majestæts kvartermester, oberstløjtnant Arensdorff. Vi har ikke blot kornfede gæs og nybagt brød fra Frederiksborgs slotskøkken, kongens egen livkoks berømte kommensbrød, kender I det, hr. kaptajn? —

— Nej, er det særlig durabelt? —

— Nydelse, ren nydelse, blot med en smule smør på. Men vi har også andre gode ting med i vor fragt, som sikkert vil glæde kgl. Majestæt særdeles: Kirkeskat og acciseafgifter for et helt år har vi gravet op af herredsdommerens urtehave, en ganske pæn sum på næsten otte hundrede rigsdaler! —

— Guds død! hvem har haft det eminente held at fiske dem op af mulden? —

— Jeg uværdige, herre, men det skyldes hverken snu-
hed eller kløgt, kun det blinde tilfælde, der just førte mig forbi en stund ved nattetid, hvorved jeg så lyset krybe langs ad jorden, og da jeg fulgte det, traf jeg hr. Jens med læderposen fuld af gode dalere! —

— Synderligt, synderligt! Kaptajnen smilte, vi burde tømme en kande på kongelig Majestæts velgående, siden I

ridet i så lykkeligt et ærinde, hvor har I skyttet rigdommen hen? —

— Her! svarede vagtmesteren og drog en diger skindpose ud fra brystet, føl, det er klingende mønt, dyrebare sager i disse slunkne tider — øllet må vi gemme til en bedre lejlighed, jeg ville grumme gerne nå frem inden mørket lægger sig alt for tæt om os. Julefred, hr. kaptajn! —

— Julefred, vagtmester, pris og nådighed følg dig! —

Vagtmesteren hilste og gik. Kaptajnen blev siddende tavs et øjeblik, så gik han tilbage til bordet, hvor officererne larmede og drak. Han lagde sig tilbage i stolen og smilte, drejede tankefuldt sit spidse overskæg og hørte ikke deres snak. Hans tanker var atter på langfart.

Knap en time efter stormede tre ryttere ind over gårdspladsen og rev døren til krostuen op. Under råb og banden tumlede de ind, med de flade slirer slog de sig ørenlyd til: — Om nogen hade set et hold snaphaner komme forbi her? Snaphaner! De øldunstende hjerner væmmedes ved ordet. Hvor ofte havde man ikke i de sidste uger hørt om snaphanernes bedrifter, mens kongelig Majestæts folk intet havde at opvise i den retning. Næsten hver dag hændte det, at fetaljesendinger blev opbragt, små rytterafdelinger forsvandt. Indbrud og ran i depoter og regimentskvartererne, snigmord — det grænsede næsten til trolddom og hekseri. og så skulle disse snaphaner ikke tælle hundrede mand, det var jo latterligt! Ikke desto mindre blev Svend Povlsens navn mere og mere frygtet.

En historie, de tre ryttere efterhånden fik stammet af sig, var heller ikke egnet til at skabe julestemning. Fra selveste regimentskontoret på Frederiksborg slot havde snaphanerne røvet otte hundrede rigsdaler, som Hillerød by havde indbetalt dagen i forvejen som en rate af brandskatten. Pengene havde nøjagtigt dvælet i kongelig Majestæts kasse i et halvt døgn, nu var de borte.

Kaptajnen vågnede op af sine drømmerier, da han hørte beløbet nævne: — Otte hundrede rigsdaler! det var jo netop den sum, vagtmesteren havde nævnt før! Kaptajnen gik ind i krostuen: — Hvordan kunne det ske? Ved man, hvem der har stjålet pengene? —

—Nej, næh, man véd intet med sikkerhed, herre, man véd kun —

— Hvordan gik det til, fortæl det hele fra begyndelsen!

Et krus øl blev skubbet hen til soldaten, en korporal fra det östergötlandske husarregiment, han smilte, tog en dyb slurk, strøg sig med håndbagen over skægget og fortalte med mange ord historien, hvis væsentligste indhold var dette: De otte hundrede daler havde været ventet længe. Kongelig Majestæt havde regnet med dem allerede for fjorten dage siden, men det trak ud med leveringen. Tiderne var hårde, det var lettere at finde en loppe i alkovehalmen end en daler på kistebunden. Kongelig Majestæt havde givet strænge ordrer om, at så snart pengene var der, skulle de hastigt bringes til ham. Generalfoureren havde straks indberettet pengenes indbetaling til Grev de la Gardie, og da der næste morgen syv slet kom to mænd med grevens fuldmagt til at få pengene overantvordiget og viderebragt til kongens ophold i Brønshøj, gav foureren naturligvis posen fra sig uden at ane noget galt. De to mænd var i svenske uniformer, foureren huskede ikke, hvordan de så ud, alle soldater ligner jo hinanden, havde han hævdet under forhøret. Der var nemlig sket det, at der klokken ti slet var kommet to andre svenske soldater med fuldmagt fra Grev de la Gardie om udbetaling af de i går indbetalte otte hundrede rigsdaler! Foureren fik et chok og alarmerede vagten. Stor opstandelse, hastigt forhør, de to sidste mænd viste sig at være de rigtige, mens ingen kendte noget til de to første. Det mærkeligste var imidlertid den dobbelte fuldmagt. Greven havde skrevet den om aftenen.

Den havde ligget på hans bord sammen med andre papirer, der lå den også, da han ved titiden gav den til vagtmesteren. Nogen måtte altså have været i hans rum og kopieret den. Det var gjort med stor kunstfærdighed.

— Men hvorfor kommer I denne vej? spurgte kaptajnen, har I spor af de falske sendebud? —

Det viste sig at være en helt anden historie. To fetaljevogne var blevet overfaldet af snaphanerne, den svenske eskorte slået ned, men da vagten nogle timer senere opdagede overfaldet, var der endnu liv i en af soldaterne. Han havde fortalt, at snaphanerne optrådte i svenske uniformer, de havde tvunget bønderne til at vende køretøjerne, og da de var kommet et stykke bort, blev de indhentet af to ryttere i store kapper, som kom i strakt firspring fra Hillerød. Man mente nu, det var de samme, som havde hentet de otte hundrede daler.

— Det mener jeg med! sagde kaptajnen. Jeg har ovenikøbet talt med dem derinde for godt en time siden. De fik mad, mens hestene bedede. Der er bare det — kaptajnen tav og så tænksum ud — de havde jo også sagt, de skulle bringe kongelig Majestæt penge og fetalje — ja, naturligvis! Han kunde ikke forlange, de skulle sige andet. Kaptajnen smilte af sin egen dumhed.

— De er tyve i eskorten og to mand til; de er hårde halse, hver mand slås for to-tre, hvor mange er vi her? Vi må ned alle, vi må prøve at standse dem. —

Det tog en rum tid, inden folkene kom i sadlen. Nogle hang lidt forstumlede på de prustende dyr, der ikke var glade for at komme af stalden. Mørket seg ind fra himmelranden. Sneen føg kraftigt — snart oprandt det hellige måltids stund, hvor hver husstand samledes om grødfadet og takkede Gud for liv og miskundhed. Selv om tiderne var onde og landet i svar våde, bad man Gud om hjælp, bøje- de tungt hovederne, korsede sig og stak skeen i grødfadet.

Ved de få bol langs vejene, hvor mennesker endnu holdt til i disse ufredstider, dyttede man sammen, når hovtrampen slog gennem snelaget, man sad stumme og lyttede, og først når lyden døde, levede man op igen. Selv ikke helgen havde de respekt for. Gud nåde dem!

— — —

Hvad blev der af vagtmesteren og hans folk? Da han kom ud i rejsestalden efter sin samtale med kaptajnen, trak han sin ledsager til side og hviskede: — Han anede uråd! — Hurtigt fik de mændene i sadlen og bønderne sat i gang, men knapt var de kommet midt ned på den store bakke, før vagtmesteren holdt hesten an og talte til folkene:

— I drejer af her og kører norden om søen, videre ad Lyngby til, ind mod Brønshøj, men ikke ad Kongevejen, det er for farligt. I kan måske nå frem til Lars Feddersens gårdsted i Emdrup. Der bli'r I så i nat. Tidligt må I være oppe. Ved sekstiden skal I slippe gennem lejren under påskud af at skulle frein til de forreste stillinger. Kommer I først så langt, går resten af sig selv. Lavrids og jeg har givet vagten besked, I skal nok slippe ind, Tue Mogensen fører jer! —

Tue drejede hesten ud af troppen: — Skal ske alt, Svend. — Bare nu, du værner dig og ikke sætter liv og helse til. Ku' tænkes, svensken er mere vagtsom i denne hellige nat end ellers. Ingen véd det! —

— Vi slipper nok igennem, Tue. Hos Lars Feddersen vil I få nadver, når I nævner mit navn og kongens, og så Guds hjælp, folk! —

Svend Povlsen og Lavrids Hemmingsen fra Sjolte gav hestene sporen og forsvandt i snetykningen.

— — —

Da kaptajn Tretton med sine godt tredive mænd nåede toppen af Geels bakke, holdt han sin hest an. Korporalen fra Frederiksborg red frem til ham. De holdt begge og stir-

rede ind i sneknoget, der blev tættere og tættere: — Hvis de er kommet denne vej, måtte vi ha' indhentet dem, sagde kaptajnen, bønder plejer ikke at fare vilds med øgene.

— Folk i deres ærinde følger næppe Kongevejen! mumlede korporalen, det er håbløst, hr. kaptajn, vi rider pancipere mig tåberidt, lad os slutte med det, finde Rudersdal kro og få en hyggelig aften sammen. —

Kaptajnen nikkede: — Trist, du ikke kom en lille stund før, så havde du fundet dem i mine arme, men nu skulle det ikke være så! —

Hovedvagtens korporalskab ved Østerport ville nødtigt rejse sig fra bordet, da vagten råbte sit Wer da! til de to ryttere, der pludselig kom ud af mørket frem i lygtens søvnige lys. Den tjenstgørende korporal hørte med studs mine på Svend Povlsens forklaring, mellemanden fik dog ordre til at lukke porten op, men da de to ryttere kom ind i vagen, og man så de svenske uniformer under kapperne, greb alle mand musketterne og holdt lunterne til ilden.

Svend Povlsen smilte. Han stak hånden ind på brystet og tog den tunge skindpose frem, satte den på bordet, viklede båndet op og bredte de mange blanke dalere ud på bordet: — Julehilsen til kongelig Majestæt — den gik svenskekongens næse forbi. Om I nu ville give os en mand med at vise vej til borgmester Hans Nansen, så skal vi ikke forstyrre julefreden mere? —

Det fik de. I skridtgang gik hestene gennem den mørke by, gennem gyder og smøger, over torve og pladser. Kun få steder var der lys bag ruderne. Folk søgte sammen i denne tid. Tavlemændene havde gået om i kirkerne, men ofrene havde været små og få. Byen var i nød. Fødevarer steg hver dag, ingen kunde betale disse ågerpriser. Mørket lå over byen og uden om den, og derude lurede en overlegen fjende på en gunstig lejlighed. Hvem véd, om ikke netop

den hellige julenat var udset til generalstormen. Svenskerne kunne man vente sig alt af!

Ved porten i borgmester Nansens gård måtte rytterne vente en god stund, før en søvnig karl kom og tog mod hestene. Helt let at få borgmesteren i tale var det ikke; først da Svend Povlsen nævnte, at de kom med penge til kongelig Majestæt, lykkedes det. Da døren til familiens rolige stue endelig åbnede sig for de to mænd, og borgmesteren venligt gik dem i møde, standsede han pludselig og så dem strengt an: — Svenske soldater! råbte han og tog sig til hjertet, men Svend Povlsen beroligede ham hurtigt. I korte træk fortalte han borgmesteren om pengene til Karl Gustaf, som nu kunne lægges på hans nådes bord som en kærkommen julegave. Hans Nansen stod med skindposen i hånden og smilte: — I har fortjent jer julenadver, kom og sid til bords og lad mig så få hele historien, at jeg kan formelde kongelig Majestæt den i morgen. Han glæder sig så meget over slige oplevelser! —

Svend Povlsen og Lavrids Hemmingsen gik ind ved borgmesterens gode bord, hvis retter var få og tarvelige, såsom tiden nødte til det, men de spiste dette julemåltid med særlig glæde. Da bøndernes fetaljevogne nåede frem, gemte Svend en fed gås til borgmesterinden som en tak for gæstfri modtagelse.

Lad hovedet blive klogt, men hold hjertet ungt og rede til spøg og spas.

David Livingstone.

F. Rødding

By-Stin ^N

Af A. J. M. 151

Det er nu allerede længe siden, By-Stin døde. Hun var født den 1. november 1830 i Rødding og døde den 20. oktober 1908.

Når jeg tænker tilbage på min barndom og forestiller mig byen med dens gadeliv, sådan som det udfoldede sig den gang, ja så hører By-Stin med i billedet. Ustandselig vandrende frem og tilbage, sådan ser jeg hende for mig med sin mælkespand, en kurv eller hvad det kunne være hun havde i hænderne. Hun hørte hverken med hensyn til forstand eller skønhed med til byens forgrundsfigurer, men hun var bedre kendt end nogen anden, og hun var tjenstvillig og hjælpsom, når nogen trængte til en håndsrækning.

Sine uendelige små fornødenheder bjergede hun ved at besørges ærinder for folk. By-Stin fik gerne et måltid mad eller noget spiseligt med sig hjem, undertiden gav det et aflagt beklædningsstykke eller en eller anden lille brugsgenstand. Selv om en sådan ofte kun bestod af en søndret tallerken, kaffekop eller kande, så modtog hun gaven med et: »Mange tusind tak» og tog den med hjem i sin lille stue, hvor den omhyggeligt opbevaredes.

By-Stin hørte hjemme i Fattighuset, hvor hun havde et lille rum, og her blev der efterhåndene så fyldt af de mange rare gaver, hun fik, så den eneste frie plads derinde var en smal gang hen til sengen og hen til en stol. Sådan slæbte hun alt muligt gammel ragelse til huse, og år efter år opholdes dyngen.

Helt almindelig var hun som sagt ikke. Når hun fik et nyt, d. v. s. brugt klædningsstykke til sin »garderobe«, så tog hun det på ovenpå de andre kjoler, hun bar, — selv om det blev til 7 lag. Den nyeste kjole hang altid yderst, når hun glad og kry viste stadsen frem på sine rend gennem byen. 7 par strømper bar hun på sine fødder, og strømperne var jo den gang ikke det bare flor, så hun havde al møje med at få fødderne i klodserne.

Også de tyske embedsmænd kunne bruge Stin; lidt tysk fik

hun sig lært, og når hun stillede hos gendarmens kone med et: »god morgen, madam, skal a butter smør hentet«, så forstod de hinanden.

Byen havde den gang ingen mælkevogn. Hvad vi skulle bruge af mælk, smør eller ost blev hentet i Højskolens mejeribygning. Her havde Stin sin daglige gang, og vi ser hende på billedet komme med sin spand på armen, særlig til bager Tyksen, hentede hun megen mælk.

Da vi i 1899 fik småbanen til byen, ville Tyksen berede hende den glæde at tage hende med på en tur til Gram. Sikkert er, at hun heller ikke betroede sig til andre. Hun mødte i stiveste puds, og inden hun gik op i toget, satte hun sine klodser udenfor. Men Tyksen forstod situationen, han fik lempet klodserne ind i toget, inden de kørte, og ved ankomsten til Gram stod de minsandten på perronen lige nedenfor trinbrættet. Den tur blev en mærkelig oplevelse for Stin. Hun glemte den aldrig.

Når der i gamle dage var marked i byen, var der altid en karussel, hvis personale hun besørgede ærinder for. Til gengæld fik hun så lov til at køre gratis med hele dagen, og hun sad der også trolig stiv og strunk og i fineste stads med sit lykkeligste smil fra det begyndte til det sluttede.

Sådan var omtrent By-Stin i liv og færden, men alt går til sin tid; hun blev gammel og svag og måtte have hjælp. Og det første der skete var, at der blev foretaget en grundig rengøring

hos hende. En mand blev sat til at skovle ud af alle de gamle potteskår, hun i Årenes løb havde samlet, og som næsten helt fyldte hendes lille stue. Nu blev alt det gamle stads, som hun selv var så rørende glad for, skånselsløst smidt ud af vinduet. Det hjalp ikke, at By-Stin jamrede og skreg: »Å, lille mand, lad mig dog beholde mine sager«. En lille pæn tepotte reddede vi dog, og den har jeg her i mit hjem.

Imidlertid fik Stin nyt bræddegulv i sin stue, en helt ny seng, samt tapet på væggene; hun havde nu et lille pænt og godt værelse, og en kone til at passe sig, fru Hünkemeier, hed hun. Stin gik til gode folk i byen, der gav hende middagsmad på omgang, men hele denne udmærkede forandring passede hende ikke.

Det gik hurtig mod enden, og hun blev indlagt på Gram sygehus. Her døde hun.

Gamle Hartmann, der den gang var fattigforstander, sendte en seddel rundt i byen og indbød alle, der ville følge Stin til hendes sidste hvilested, til at møde, og der mødte en stor skare. Hun hviler nu på den gamle kirkegård.

Hun var et eksempel på den store nøjsomhed fattigfolk den gang udviste. Tørv fik hun af kommunen, brænde fra Hans M. Beck, og lys brugte hun ikke noget af. Hun gik i seng med hønsene.

Hvor ofte bliver ikke den enes dårskab den andens held! Thi ingen hjælp bringer os hurtigere frem end næstens fejltagelser.

Francis Bacon.

Intet er sikrere end døden, intet er mere usikkert end dødens time.

Valdemar, hertug af Jylland.

(1/10) ?

Da gendarmen skød nytår ind

Af P. J. Petersen

Nu er de døde, de fleste, der omfattedes af denne fortælling — eller fortællinger — så jeg kan godt fortælle, hvad de udrettede. De var gode, danske mænd, der i vor landsdels præjsertid ved deres færd var en opmuntring, fordi de ejede et ukueligt lune og en kærlighed til Danmark, der ikke lod sig knække af tysk overmod. Jeg kunne godt nævne dem ved deres rette navne, men da det ikke har nogen indflydelse på handlingsforløbet, og da der sikkert endnu findes mennesker, der ved at læse disse fortællinger vil nikke genkendende og mindes begivenhederne med en stille glæde, kan jeg godt ændre navnene. De, der husker episoderne, vil nikke genkendende og tænke med en følelse af glæde og stolthed på de to hovedpersoner, og de, der ikke har oplevet den tid, vil ikke alene more sig over, hvad de her læser, men også få et indblik i en tid, der kun ligger omkring et halvt hundrede år tilbage i tiden.

— — —

Inde på den sønderjydske højderyg lå landsbyen Gammeltoft. Den var ret stor, havde både mejeri, kirke, skole, flere købmænd og håndværkere. Selv jordemoderen manglede ikke, hvilket følte som en stor betryggelse. Det var jo rart at have hende i nærheden, ikke mindst om vinteren, når sneen fæg og skabte vanskeligheder i påkommende tilfælde.

Smukt lå byen ved sin brede å, der var kranset af brede enge, og hvor den store vandmølle, hvis historie gik langt tilbage i tiden, fik sin forsyning af vand, så den kunne formale bøndernes korn til både grutning, gryn og mel.

Og her havde møller Schmidt sit store, hyggelige hjem. En stout mand var han og kernedansk, og hans lune og snarrådighed gik der rygter om i vide kredse. En af hans nærmeste venner var maler Bigum, der ikke var mindre dansk og humørfuld end mølleren.

Men i byen boede også en tysk gendarm, efter egen mening byens betydeligste mand. Når han tidligt på formiddagen red hen ad byens brolagte hovedgade, strunk i sadlen, med sit mørke overskæg vikset op i kejser Wilhelms stil, med sin venstre behandskede hånd i siden, mens den højre holdt tøjlen, skødesløst og dog med en vis militær anstand, følte han sig højt hævet over alt det jordbundne rak, som han var sat til at holde justits over. Kun præsten og til nød degnen, der begge lige som han var tyske embedsmænd, hilste han med stram, militærisk hilsen, degnen endda kun med sin sølvbeslagne ridepisk op til kasketten, og de to var da også de eneste, som han og hans kone havde omgang med.

Gendarm Pihl, som han hed, var født i Østprøjsen og havde nu været gendarm i Gammeltoft i et par år. Han talte derfor et meget mangelfuldt dansk — og det kun, når nødvendigheden bød ham at betjene sig af dette i hans øren skrækkelige sprog. Derimod havde han allerede lært at forstå det, når nogen henvendte sig til ham på dansk, men han svarede ufravigeligt på tysk, og så måtte den anden part selv om at finde meningen i det.

Det var en dag i midten af november måned. Maler Bigum stod nede ved møllebroen, som førte over åen, og malede rækværket, der bestod af en række store, firkantede sten, der var forbundet med jernrør. Han havde netop fået stenene malet hvide og var nu i færd med at give rørene rød mønje. Netop som han var færdig med den ene side, kom møller Schmidt ud fra møllen og gik hen for at få en sludder med ham. »Nå, maler, du er nok ikke bange for Pihlen. Hvad tror du, han siger til de to farver, som står så kønt til hinanden?« sagde han.

Maler Bigum tørrede sig med sit mangefarvede ærme over panden.

»Tja,« svarede han, han vil sagtens brøle: »Sind Sie verrückt, Mann!«

»Ja, du kommer så pinnede til at bøsse op med en tier, maler, men skidt med det. Jeg betaler det halve, hvis du kan lave det sådan, at broen holder de to farver i en uge. Så får tyskerne da noget at glo på, og navnlig kunne jeg godt unde, at kredsinspektøren fik dem at se. Han har nemlig bebudet sin fornemme ankomst i næste uge«. Maler Bigum måtte atter til at tørre sin pande. Så bredte der sig et forslagent smil under hans store overskæg. Han tog hatten af og gned sig med sine mangefarvede fingre over sin skaldede isse, mens han kluklo. »Ved du hvad, møller! Så lader vi dem så pinde sidde i en uge og deler bøden. Vil de så have en sort inden den tid, må de sende en anden. De kan jo sende Pihlen hen med tjærekosten. Han har i alt fald flere gange gjort sort til hvidt. Nu kan han måske få lov at gøre rødt til sort«.

I det samme hørtes hovslag, som nærmede sig.

»Nåda,« sagde mølleren, »når man taler om den slemme, kommer han gerne farende. Nu skal du bare se, maler, men du skal holde dig alvorlig«.

Og just i samme øjeblik nærmede gendarm Pihl sig i skarpt trav. Som sædvanlig så han meget majestætisk ud. Ridepiskan var stukket i de sortsquinnende lakstøvler. Netop som han var nær ved de to mænd, råbte mølleren, idet han truede over mod sin have, der lå på den anden side af åen: »Pil! Pil! kan du nære dig, din langbenede- skabede hvalp! Du skal få af piskan, din langørede kanin!«

Spruttende af raseri holdt gendarm Phil sin hest an ud for mølleren. Han svingede sin pisk i luften og skreg på tysk: »Vil De møde i morgen kl. 10 i retten, hr. møller Schmidt! Jeg skal lære Dem, hvad det koster at fornærme en prøjsisk embedsmand. Og De, hr. maler Bigum, stiller ligeså i morgen kl.

10. Den bro dér skal komme til at koste Dem en seddel, kan De tro, og samtidig skal De få lov at bevidne, at hr. møller Schmidt har optrådt så krænkende over for mig!»

Så svingede han hesten rundt og red bort til politikontoret, der lå i Sølund, en halv snes kilometer vest for Gammeltoft.

»Sig mig,« udbrød Bigum forbavset, »det er da ikke på denne tid af året, man plejer at få solstik. Hvordan i alverden kunne det dog falde dig ind at drille ham sådan. Nu kommer vi så pinde til at bøsse ordentligt begge to!« ..

»Lad du bare mig om det, maler. Du kan køre med mig i morgen. Når vi kører herfra ved 9 tiden, kan vi nok nå frem til tiden. Men kom du nu med ind og få en kaffepunch at gå hjem på.«

Maler Bigum samlede sine sager sammen og lidt efter sad de i gemytlig passiar inde i møllerens stue, hvor maleren blev indviet i møllerens plan, mens kaffepunchen sendte en liflig duft ud i stuen, og latteren i sprudlende hik kremtede mod loftet.

2.

Næste formiddag trådte de to syndere ind ad døren til politikontoret i Sølund. Gendarm Pihl var allerede ankommet og stod barsk og stram henne ved vinduet. Så på slaget 10 kom dommeren, der havde ord for at være både jovial og dog skarp-sindig. Han var af den grund vellidt også i danske kredse, hvor man gang på gang havde haft lejlighed til at opdage, at for ham gjaldt det først og fremmest om at dømme strengt efter retfærdighedens princip frem for efter, hvad der behagede tyskerne.

»Guten Tag, meine Herren,« sagde han, da an trådte ind ad døren.

»Goddag, hr. dommer,« svarede møller Schmidt.

Dommeren forsvandt ind i dommerlokalet, og Pihl pegede ar-
rigt op på et skilt, som hang på væggen, og hvorpå der stod:

»Hier wird Deutsch gesprochen!«

»Hm,« brummede mølleren og så arrigt på gendarmen.

Et øjeblik efter åbnedes døren ind til dommerkontoret, og de to mænd blev sammen med gendarm Pihl kaldt ind til afhøring.

»Å, vil De lukke kakkelovnslågen i, her bliver for varmt,« sagde dommeren til skriveren, der var barnefødt der på egnen. Han skyndte sig at efterkomme dommerens anmodning, men hvordan han nu har båret sig ad, er ikke godt at vide; ialt fald brændte han sig eftertrykkeligt, og uvilkårligt benyttede han sig af sit hjemlands sprog og udbrød: »Av, den forbandede kakkelovn!«

»Nå,« sagde mølleren, »jeg troede ikke, man måtte tale dansk her«. Og så bredte der sig et smil over hans ansigt.

Det var, som om dommeren tøede op ved dette udbrud. Han forsøgte at dæmpe det smil, der var ved at bane sig vej frem om hans mund, og skyndte sig at sige:

»Nå, hr. Schmidt, hvor kan De dog falde på at fornærme en embedsmand i funktion? Ved De ikke, at det er meget strafbart?«

»Jo, hr. dommer, men jeg er mig rigtignok ikke heller bevidst, at jeg har fornærmet nogen embedsmand,« svarede mølleren.

»Da har gendarm Pihl indgivet anmeldelse mod Dem, fordi De har kaldt ham en skabet hvalp og en langøret kanin. Ja, de har endogså lovet ham en omgang af Deres pisk. Det er jo en meget alvorlig historie, kan De nok forstå, og det er mig ganske ufatteligt, at De har kunnet gøre det,« sagde dommeren og så alvorligt på mølleren.

Denne satte et yderst forbavset ansigt op og svarede: »Har gendarmen beskyldt mig for alt det?«

Dommeren nikkede.

Og nu trådte gendarmen frem og udbrød med alle tegn på ophidselse: »Vil De måske benægte, at De i går nede ved broen kaldte mig sådan. Det kan i alt fald hr. maler Bigum bevidne. De husker vel nok, hr. Bigum, at jeg kaldte Dem til vidne på, at hr. Møller Schmidt kaldte mig ved de udtryk!«

»Nej, holdt nu lidt,« svarede mølleren indigneret. »Inden De beskylder mig for noget sådant, må man vel kunne forlange, at De gør forsøg på at bruge Deres øjne og øren godt. Hvis De havde gjort det, så ville De have lagt mærke til, at min ny jagthund, som endnu kun er en hvalp, løb efter nogle høns nede i haven. Det var den, jeg råbte efter. At De så kom lige i samme øjeblik, kan jeg da ikke gøre for. Jeg havde så sandelig ikke sendt bud efter Dem!«

»Ja, men De råbte jo Pihl hele to gange!« udbrød dommeren, »så må De da have ment gendarm Pihl!«

»Nej, aldeles ikke,« svarede mølleren afgjort. »Men jeg har altså fornylig fået denne jagthund, som altså endnu kun er en langøret hvalp. Men den er meget hurtig, og derfor har jeg kaldt den Pil. Er det ikke rigtig, maler?«

Maler Bigum nikkede bekræftende.

»Og netop fordi den er så hurtig« fortsatte mølleren, »har jeg kaldt den ved det danske navn Pil, for at betegne, at den kan løbe lige så hurtig som en pil, der suser fra strengen. Men på dansk staves dens navn P-i-l, og så vidt jeg ved, staves gendarmens navn P i h l. Er det ikke rigtigt, hr. gendarm?«

Denne nikkede.

»Nå, ja men så må De da kunne forstå, at det ikke var Dem, jeg råbte efter, da jeg råbte langørede hvalp, og hvad ved jeg, men det var min hund. Men De havde jo så travlt med at skælde mig ud og så vende rask omkring for at komme af sted og melde mig, så De slet ikke lagde mærke til hunden. Men det må da være Deres fejl og ikke min!!« afsluttede mølleren og så hvast på gendarmen.

Dommeren havde imens rejst sig og var gået hen til vinduet, som han kiggede ud af. Han stod derfor sådan, at de øvrige ikke kunne se det smil, der bredte sig om hans mund, men som var forsvundet, da han atter vendte sig om.

»Ja ja, hr. Schmidt,« sagde han derpå. »Jeg kan nok gennemskue dette. Men ingen kan forbyde Dem at give Deres hund,

hvilket navn De ønsker at give den. Dog vil jeg henstille til Dem, at De giver den et andet navn, som da den jo endnu er en hvalp, vil kunne rette sig efter, og jeg regner med, at De efterkommer denne venskabelige henstilling«.

Mølleren smilede og svarede: »Ja, hr. dommer, så må jeg jo prøve at finde et andet navn, som ikke kan fornærme gendarmen, og som De rigtigt bemærker, er hvalpen jo ikke ældre, end at den kan lære at rette sig efter det ny navn«.

»Tak, hr. Schmidt,« svarede dommeren. »Så er deres sag ude af verden. Men så er der Dem, hr. maler Bigum. De er blevet anmeldt af gendarm Pihl for at have malet broen, der fører over åen i Gammeltoft, med røde og hvide farver. Det er oven i købet en offentlig vej, hvad der gør sagen alvorligere for Dem, da De jo godt ved, at disse farver ikke kan tolereres på offentlige steder«.

»Ja, hr. dommer,« svarede maleren. »Men måske jeg må have lov at anføre, hvorfor jeg har gjort det. Som fagmand må jeg her bemærke, at jeg har fået instruks om at male broen med hvide stenstøtter og sorte jernstænger? Men jeg må gøre Dem, hr. dommer opmærksom på, at dette arbejde ikke kan udføres forsvarligt, hvis man straks maler stængerne sorte«.

»Hvorfor dog ikke det?« udbrød dommeren.

»Fordi det vil bare medføre, at den sorte farve nogen tid efter skaller af, og så ruster stængerne,« svarede maleren. »Det er derfor nødvendigt at male stængerne røde først med rød mønje, som så skal sidde et stykke tid, indtil man kan overmale dem med sort maling«.

»Nå, og hvor længe skal det vare, før den sorte farve kan males over den røde?«

»Tja, vejret er jo ikke det gunstigste til dette arbejde, så jeg tør ikke love, at det kan gøres før om 10—14 dage,« svarede maleren og så meget fagmæssig ud.

»Hm,« brummede dommeren. »Ja, jeg har jo ikke ret megen forstand på det, men i betragtning af, at De er fagmand og har

fået overdraget arbejdet, må jeg bøje mig for Deres argument. Men så sørger De også for, at det sker så snart som muligt«.

»Ja, hr. dommer, jeg skal nok holde øje med, hvornår det kan ske,« svarede maler Bigum. »Men at male stængerne sorte nu, vil være spild af tid og penge«.

»Godt, så er den sag afgjort, og D'hrre kan forlade lokalet. Om fjorten dage vil jeg selv besigtige broen«.

»Så skal den nok være i orden,« svarede maler Bigum, hvor-
efter de to venner bukkede for dommeren og forlod kontoret.

Først da de kom om på kroen, fik de for alvor lattermusklerne i gang. De ville gerne have stået oppe på dommerkantoret bag en dør for at se og høre, hvorledes samtalen formede sig mellem dommeren og gendarm Pihl. De undte denne den overhaling, som de var sikre på ville blive ham til del, og da de lidt efter ankomsten havde fortalt de øvrige gæster, der alle var gode danske mænd, hvad de havde oplevet, istemte de alle: »Dansken har sejer vundet, hurra, hurra, hurra!«

Et par timer efter, da de tilbørlige antal kaffepunche var drukket, forlod de to venner kroen og kørte hjemad mod Gammeltoft.

»Ved du hvad, maler«, sagde mølleren undervejs. »Jeg har nu lyst til at dreje gendarmen en knap, men jeg fortæller dig ikke, hvad den går ud på, før den er drejet!« Og så gav han sig til at le så hjerteligt spruttende, at maleren også kom til at le, for han vidste, at når mølleren ville dreje én en knap, så blev det en rigtig knap.

3.

Det var nytårsaften. Jorden lå sort og hårdknuget af frosten. Hist og her hørtes skarpe knald af »kinesere« eller dumpe drøn af kanonslag. Det var ganske vist forbudt at affyre fyrværkeri på denne aften. Just derfor var det så morsomt at knalde løs, når gendarm Pihl var kommet så langt af vejen, at der ikke var forbundet alt for stor risiko hermed.

Hver nytårsaften gik gendarm Pihl sin regelmæssige runde i Gammeltoft, og den sidste tur foregik ved midnatstid nede ved møllen, hvor han plejede at gøre omkring ved møllegårdens store lade for så at gå hjem i seng. Denne afslutning var så velkendt, og på denne viden havde møller Schmidt lagt sin plan, der skulle bringe gendarmen i forlegenhed. For det første havde mølleren, da han var ude i Haderslev sammen med sin familie for at gøre juleindkøb, i en kiosk købt et nummer af den tyske avis »Schleswigsche Grenzpost«. Han passede godt på, at ingen af hans bekendte så, at han købte den, både af hensyn til hemmelighedsholdelsen af sin plan, dels også fordi det ikke kunne forenes med et godt dansk sindelag. Et par dage efter lukkede han sig inde på sit kontor, hvor han af den tyske avis og en god portion krudt samt en lunte lavede et mægtigt kanonslag, som han gemte i sit skrivebord.

Julen gik som sædvanlig med familiesammenkomster og vennebesøg. Maler Bigum søgte flere gange at fritte mølleren om hans plan, men denne rystede på hovedet. »Vent, maler,« sagde han blot.

Nytårsaften gik gendarm Pihl sin vanlige rute. Bag gardinet i sit kontor stod møller Schmidt og så gendarmen gå forbi. Øjeblikket til at handle var kommet. Han var kun iført sit nattøj samt en slåbrok, og så snart han så, at gendarmen var kommet om hjørnet ved laden, listede han sig ud af hoveddøren med kanonslaget, som han hurtigt fik sat en tændstik til, hvorefter han for ind i entreen og lukkede døren på klem. Et øjeblik efter lød et mægtigt brag, der fik ruderne til at klirre. Mølleren stod anspændt lyttende, og i samme øjeblik han hørte at gendarmen var nået hen til gerningsstedet, for han ud af døren og sprang ind på gendarmen, som han greb i nakken og gav sig til at ruske eftertrykkeligt, idet han råbte:

»Nå, det er dig, din laban, som forstyrrer vor nattero. Det var godt, jeg fik fingre i dig. I morgen skal jeg melde dig til gendarmen, kan du stole på. Ved sådan en natteravn ikke, at

det er strengt forbudt at affyre sådan noget skidt, så man bliver vækket i sin søde søvn. Det er der hård straf for!« Og så ruskede han igen den arme gendarm, der omsider fik hakket et forsvar frem.

»Men hr. Schmidt! Hr. Schmidt!! De må sandelig undskyldte! Det var sandelig ikke mig, der gjorde det. Det var det så sandelig ikke!« Gendarmen var helt forfjamsket.

»Hvad i alverden!« udbrød mølleren, som lod meget forbavset. »Er det Dem, hr. gendarm, der render her om natten og holder lovlydige borgere vågen. Kom bare ikke med undskyldninger. Hvem skulle det ellers være, må jeg spørge?«

»Ja men, hr. Schmidt,« svarede gendarm Pihl og så helt desorienteret ud. »Jeg forsikrer Dem, det var ikke mig. Jeg hørte knaldet, og så skyndte jeg mig her hen.«

»Nå, det tror De, De kan bilde mig ind,« sagde mølleren og bukkede sig ned og samlede et stykke af kanonslagets papir omslag op. »Hå,« fortsatte han og stak papiret hen i næsen på gendarmen. »Selv om det ikke er så lyst, at jeg kan læse bogstaverne, kan jeg da se, at det er den tyske avis, og enhver kan se, at det er en hjemmelavet bombe, og der er kun præsten, degnen og så dem, der holder den avis, og De vil vel ikke have mig til at tro, at det er en af disse to, der har været ude for at skyde nytår ind. Nej, nej, min gode gendarm, kom ikke med sådan noget sludder. Nu vil jeg dog i overmorgen prøve at spørge på dommerkontoret, om en gendarm er fritaget for at lyde de love, som vi andre skal lyde. Det kan De lige stole på. De forlanger, at vi skal være lovlydige, og De er skrap nok i at passe på os. Men så vil jeg også nok mene, at vi kan forlange, at De også er lydige mod lovene. Det vil jeg i alt fald spørge dommeren om.«

»Jamen hr. Schmidt, hr. Schmidt! Jeg forsikrer Dem for, at jeg er ganske uskyldig. Jeg aner ikke mere end De, hvem der er gerningsmanden. Det er meget ubehageligt for mig, at en person har kunnet liste sig bagefter mig og lave en sådan skarnstreg, thi det er jo en skandale, at noget sådan har kunnet ske.

Men jeg forsikrer Dem, at jeg er ganske uskyldig, og jeg beklager meget, at De er blevet vækket på en så afskyelig måde, og jeg beder Dem meget undskylde mig og ikke gøre mere ud af det«.

»Nå ja ja da,« svarede mølleren, der indvendig var et eneste bredt grin, »så lader vi nåde gå for ret, min gode gendarm. Men lov så også mig ikke at fare til Sølund, hver gang en af os måske kan have skinnen imod sig. De kan jo selv se, hvor uskyldig man let kan komme ud i en eller anden suppedas, og det er da så væmmeligt hver gang at skulle farte til Sølund for at gøre rede for noget, som måske er ganske naturligt. Men nu får De godnat og glædeligt nytår. Det er lovlig koldt at stå her i denne mundering, så jeg vil trække mig tilbage til min gode seng, inden den bliver al for afkølet. Auf Wiedersehen, hr. gendarm!«

»Auf Wiedersehen und danke gleichfalls, hr. Schmidt!« svarede gendarm Pihl og trykkede møllerens hånd til afsked. Til alt held for mølleren kunne gendarmen ikke se det smil, der lejrede sig om møllerens mund, da han atter kravlede i seng. Det var så bredt, at det næsten nåede fra det ene øre til det andet, og lidt efter genlød soveværelset af en sprudlende latter, da hans kone havde hørt om, hvordan det hele var spændt af.

Men fra den tid var der tre mænd, som gendarmen hilste høfligt på, nemlig præsten, degnen — og mølleren.

Det er ikke lænkehundens sag at kende forskel på husets venner og dets fjender, den giver hals i flæng, men den bider ikke længer, end lænken rækker.

Hørup.

De sår som livet slår humoristen er ikke dødelige og lader ikke smilet dø på hans læber. Han kæmper videre for at bevare sit personlige selv, idet han fastholder overbevisningen om livets sammenhæng og værdi trods alle mislyde i det enkelte.

H. Fuglsang-Damgård.

(54)

Oline

Af Søren Vibe. (F) A².

Gamle Dres skuttede sig, mens han lå og krøb sammen i halmen ved siden af den sortbrogede ko. Gammel — nå ja — bare 67, slet ingen alder, men naturligvis — når man har en kone på 35, som man altså magelig kunne være far til.

Dres var allerede grå ved tindingerne, da Amanda kom til ham, efter at hans kone fra et barnløst ægteskab var gået heden. Hun var en gæv pige, Amanda, og en køn pige. De unge karle glemte sig rent, når de så hende gå i marken med runde bare arme og mælkehud i halsudskæringen.

Var det da sært, om også Dres kunne blive svag og komme hende for nær. Hun gik jo i hans hus, hun dugede hans bord — i kones sted. Han var blevet både forskrækket og glad, da hun betroede ham, at han kunne vente at blive far, og at de hellere måtte se at blive gift. Ja, sådan var hun, Amanda, hun gik lige på — ingen omveje.

Så var de gået i hi i ægteskabet, og en nat kom Oline ind i deres tilværelse. Med et voldsomt vræl kom hun, som gjorde hun indsigelse, fordi hun ikke var kommen til verden i et slot. Ja for udseendets skyld kunne hun såmænd godt have været en prinsesse, det havde Dres ofte tænkt, når han så hende komme løbende ud i marken med de lyse silkefletninger hoppende som skader i en stubmark. Da havde han tænkt, at sådan et lille væsen ikke burde gå i tunge træsko. Nej, fine støvler af det blødeste hvide skind skulle have beskyttet de små fødder. Og så gik han der og klædte hende på i tankerne — fra inderst til yderst — mens ploven trak sin furc. Når den hvide måge løftede sig fra ageren, så han Oline stå snehvid på kirkegulvet og bekræfte sin dåbspagt, og en hel sværm af måger blev hendes brude-slør, der flagrede i vinden, mens hun ved sin brudgoms arm skred hen over kirkegården til den ventende vogn.

Naturligvis vidste han godt, at Oline ikke ville få hvid kjole til sin konfirmation, det var endnu forbeholdt de finere — gårdmandsbørn og sådan — og Oline var — Gud bedre det — ikke noget grevbarn, hun var tværtimod efterhånden reduceret til daglejerbarn.

Dres havde ellers haft et lille godt og pænt sted med seks køer og to små heste, da Amanda kom til ham, men hun havde været en dyr kone, Amanda. Nu sad de i et lille hus med én eneste ko, og når han skulle pløje sin smule mark, måtte han gå til gårdmanden om heste og betale dyrt derfor i arbejde, når rigmanden skulle have høstet, og så måtte han endda krybe og takke til.

Men alt det glemte Dres, når han så Oline — som regel lidt på afstand. Han var som en sky tilbeder over for sit barn, det var ligesom sådan en sær nåde, at hun var i hans hus, og Amanda sørgede for, at kløften ikke blev fjernet. »Min Oline«, hed det gerne, og så fulgte der et lille stolt kast med nakken.

Sandt at sige var Oline også mest sin mors datter, men han havde dog vel sin andel i hende, eller — havde han ikke? Første gang, tanken slog ned, var det som ild og is ned ad ryggen, og tvivlen blev til en orm, der gnavede og gnavede. Hans første ægteskab var jo barnløst (hvad han på mandfolkevis gav konen skyld for), og der var ingen kommen efter Oline. Siden stjal han sig ofte til at udspejle barnet, om han blot kunne finde et lille træk af sit eget billede.

Dog — alt kunne glemmes i hede nætter, thi Amanda var ung, og hendes krop god at kende. Om dagen gik de derimod ved siden af hinanden — som heste i et spand.

Sådan var fjorten år gået, mens hans ryg blev krummet som hans sind, og i dag var det Olines store dag, og hun havde stået i kirken, skær og skøn som Jomfru Marie selv.

Det havde altid været en stiltiende aftale, at Amandas sorte brudekjole skulle syes om til Oline, men en dag havde han overrasket konen, der stod og klippede i et stort stykke silketøj så hvidt og blankt, at det blændede hans øjne. »Ja,« stødte hun frem, »min Oline skal stå nummer ét på kirkegulvet, og hun skal ikke stå der som et tiggerbarn, Dres, så sandt som jeg er hendes mor.«

Så var Dres bare gået sin vej i tavshed grundende over, hvor Amanda vel havde fået alle de penge fra. Nå, måske havde hun uden videre taget på borg, så han fik lov at undgælde derfor gennem langt og surt slid. Men det kunne også tænkes, at Amanda var gået til sine brødre, der sad godt i det som gårdmænd oppe i landet, og det var det allerværste, for så var han, Dres, da først sat udenfor.

Og sådan havde han netop følt det i dag, følt det til marven af sin sjæl — følt det, mens han sad i kirken i sit gamle pletrængede tøj med Amanda tronende i moderstolt-hed og sort silke — endnu en kjole på borg eller — og han havde intet vidst og ikke turdet spørge.

Dog, hans blik sansede kun Oline, der stod med det udslagne hår som en gylden flod ned over silkens hvidhed, og hun tyktes ham en engel fra himlen — et højere væsen — en sæd, han ikke havde sået.

Og nu derinde ved bordet, hvor Amandas familie havde bredt sig i sæderne, skålet og talt for Amanda og hendes datter, mens han, Dres, havde siddet og følt sit jeg skrumpet ind til slet ingenting.

Da var tvivlen på ny kommen heftig over ham, og han var flygtet ud til den sortbrogede, det eneste levende væsen, han virkelig ejede, og som ikke så ned på ham.

Det gjorde godt at lytte til koens sindige gumlen. Det var, som den lyd langsomt førte ham tilbage til hans oprindelige selv. Den sølsomme ro og harmoni, der var over dyrets bevægelser, forplantede sig til hans legeme og vuggede ham ind i en døs, der lå på grænsen af det oversanselige.

Han befandt sig med ét på en smuk bred vej, der imidlertid blev smallere efterhånden som han nåede frem. Samtidig var det, som hans skridt blev tungere, og han havde nøje med at slæbe sig afsted, men frem måtte han. Til sidst var vejen kun en ganske smal fodsti, der begrænsedes af en dyb kløft ved hver side. Han måtte hele tiden stirre ned på sine fødder for ikke at træde forkert, og nu begyndte det at svimle for ham. Hans hoved blev som et tungt pendul, der svingede fra kløft til kløft, og knæene var som gelé. Han følte sig besat af en ond magt og mente at skelne omridset af en jættestor trold derude, hvor stien endte.

Han ville vende om og fly, men kunne ikke. Nu steg der et hvirvlende sug fra dybet op mod ham og nu — — —

»Far, hvad gør du her, og hvorfor skreg du sådan?«

Dres tumlede overende — håret var et kaos af sved og halmstumper, øjnene helt vilde. Oline trak sig uvilkårlig lidt tilbage, mens angst og gråd stod i mund og øjne. »Far«, hviskede hun igen med fjorten års opdæmmede kærlighed, og hendes stemme fik en klang som en fjern musik, og musikken løste op for noget hos gamle Dres. I et lynglimt fik han vished — Oline var hans barn.

RIDE-RANKE —

En gammel sønderjydsk ride-ranke vise, formentlig fra Bjerndrup-Uge egnen:

*Æ herremand rier te kirk
i sammet å i silk;
han pimper lidt og traver:
himpe te pimp, himpe te pimp,
så rier han.*

Derefter kommer den gamle landmand:

*humpe te skump, humpe te skump,
så rier han.*

MINDEORD

Ved afslutning

L. P. Christensen, Flensborg

Den 5. maj 1960 gik redaktør L. P. Christensen til Jens Jessens brigade, pludseligt, om ikke uventet.

Dagen var forudset som en højtidsstund med glad stemning og opløftende fest i vente, idet Dansk Skoleforening, Flensborg, for hvilken L. P. Christensen var en opofrende og levende interesseret formand, var oprettet netop denne dag 40 år tidligere. Nu blev den en oplevelse med sorg og glæde i sælsomt følge, en mærkedag som nok kun færre før.

L. P. Christensen var Jens Jessens elev i dette ords rigeste betydning, altså ikke dette med at lære i 4 kontraktbundne år for så som svend at tjene sig frem til engang at blive selvstændig mester, ikke det. Mester og lærling blev i Jens Jessens tid i Flensborg Avis's redaktørstol et møde mellem en markant personlighed og unge vor-dende sønderjyske penneførere, der blev et livsindhold og et livssyn, blev for at tegne det ind i et historisk-poetisk billede en ubrødelig pagt mellem ridder og væbner. Her taler jeg ikke om L. P. Christensen alene, men om alle dem, der fostredes under Jens Jessens førerskab og mesterkald.

At L. P. Christensen fik længere tid end nogen anden beskåret ved Flensborg Avis — 62 år i alt — og sluttede som bladets chefredaktør, gjorde ham aldrig til andet end Jessens lærling. Dette var ham nok, var hans stille stolthed og hans svorne pligt. Tjene blev hans adelskab. Chefredaktør var han; men navnet syntes han ikke om, »dyrkede« det aldrig. Embedsfor-

fængelighed skyede han. Selv under naziregimet, da oberchef-redaktør ville have været endnu bedre, blev han, uberørt af ydre virkemidlers effekt, manden, der gik ind under disse dages tunge ansvar på fuldlødig dansk manér: Ikke synes, men *være*.

Det hører vel med til en nekrolog at have et vist mål af data med. For L. P. Christensens vedkommende behøves ikke mange: Født den 10. marts 1882 i Rinkenæs, ansat ved Flensborg Avis 1898, medredaktør 1906, chefredaktør 1940, byrådsmedlem i Flensborg 1924—1934 (byrådets ophævelse), rådmand 1945—1955, vicebypræsident 1955, æresrådmand 1955 til sin død, medlem af Dansk Skoleforenings styrelse 1921—1935, næstformand 1935—1951, formand 1951 til sin død.

Sådan ser L. P. Christensens livsdag ud målt i år og tal, når status gøres op. Smukt og ærefuldt altsammen, følger man vel uvilkårligt til. Ja. vist så.

Men den tid, der *blev* L. P. Christensens livsløb, registreres nu ikke *kun* i dage og år. Tiden kommer, ingen ved hvorfra, og tiden går, ingen ved hvorhen. Men mands dåd lever, lever, når han er gået herfra, lever, når han er glemt, lever fordi dåd er tids overmand. Og dåd *var* L. P. Christensens virke.

Dagen efter L. P. Christensen død fandt man i hans skrivebordsskuffe et brev til undertegnede, skrevet St. Hans-dag 1959, få måneder efter den lettere hjerneblødning, han uventet var blevet hjemsøgt af. Farvel til livet er grundtonen i dette brev, farvel med en understregning på hjertets regnebræt af dette spørgsmål: Har jeg røgtet det pund, der blev mig betroet, så jeg kan drage herfra med tak i sind til Gud og mennesker?

Her er L. P. Christensen kommet os i forkøbet. Denne rede-lige søn af Sønderjyllands jord fik takken sagt, da der endnu var tid dertil, mens vi, du og jeg, må nøjes med at gøre det post festum, takke ham for liv og virke, for dag og dåd i Danmarks navn.

Bernhard Hansen.

P. A. Callø, Haderslev

Callø har engang skrevet, at hvis det kunne siges om ham, at han havde levet sit liv i en idéns tjeneste, så ville han ikke kunne ønske sig noget bedre skudsmål. Mon ikke han kan få det skudsmål i sin hjemstavn? Han viede Sønderjylland sine kræfter. I

dets tjeneste var det helt fra ganske ung hans mål at komme, og han kom det. Han hørte sammen med Nordslesvig, og han fristedes ikke bort derfra. Der var meget i hans personlighed, der heller næppe ville have kunnet trives andetsteds.

Han har ved flere lejligheder kaldt sig selv romantiker, hvad der sikkert vil virke overraskende i alt fald for dem, der ikke kendte ham nøjere. Han har fortalt, at han engang spurgte dr. Marius Kristensen, hvad begrebet romantik betød, og fik det svar, at det nærmest var et livssyn, som ser det store

afspejlet i det små, som himlen spejler sig i en dråbe vand. »I denne forstand er jeg romantiker«. Som han er det, mener han, at mange af dem, der var med i den nationale kamp i den tyske tid, også er det, idet de er tilbøjelige til at se enhver opgave på en større baggrund. Og baggrunden er landets tarv, Danmarks interesse.

Callø er født 1882 på en lille gård i Erlev i et hjem, som navnlig prægedes af moderen, Anna Callø, stifteren af den nord-slesvigske kvindeforening. Hun havde som ung været lærerinde ved frk. Taubers skole, og hun underviste sine egne og naboernes børn i dansk og historie, alt imens de gik i Gl. Haderslev skole. Men denne hjemmeundervisning forargede en af lærerne, som på enhver måde lod det gå ud over sønnen fra det slemme hjem. Det blev anledning til, at Callø kom i latinskole, hvor han var glad for at gå, indtil han og Kr. Refslund Thomsen, mens de gik i øverste klasse, i 1902 blev bortvist fra skolen, fordi de på en udflugt havde nægtet at råbe hurra for Bismarck. Callø har selv fortalt denne affære og om sin skolegang i det hele i den tale, han holdt på Haderslev Kathedralskole den 10. februar 1960, og som nu er trykt i Haderslev-Samfundets Aarsskrift (1959).

Begge de udviste rejste til København og tog dansk studentereksamen der. Fire år efter var Callø cand. polit. Det var ret tilfældigt, det blev nationaløkonomien, der blev hans fag — i den første tid i København skrev han sig »stud. theol.«. Det eneste,

der stod fast for ham, var, at han ville dygtiggøre sig for at kunne udføre et nationalt arbejde i Sønderjylland. Studiets art var noget underordnet. Efter et kort studieophold i Berlin og Jena vendte han tilbage til hjemstavnen og havde nu til 1914 stilling som forretningsfører for Sparekassen for Frøs og Kalvs-lund Herreder i Rødding, alt imens han samtidig var en flittig medarbejder ved »Hejmdal«, hvor hans selvstændige, undertiden lidt respektløse artikler allerede da gjorde hans navn kendt i landsdelen.

Han var H. P. Hanssens meningsfælle. Det vil være forkert at sige, at han var hans discipel. Han har selv sagt, at i hans ungdom betød H. V. Clausen og H. P. Hanssen meget for ham. Han beundrede dem begge, men det var ikke denne beundring, der fik ham til at acceptere deres anskuelser. Sine meninger nåede han til ad sin egen vej. »Der er her snarere tale om et valgslægtskab end om påvirkning«, er hans egne ord om dette forhold.

Tyskerne, der også havde lært hans hvasse pen at kende, fængslede ham ved krigsudbrudet i 1914, og efter løsladelsen blev han soldat og var med, til krigen sluttede. Han kom uskadt hjem, fordi han havde fået en »trykpost« på et militærkontor — af de 10, der var i hans korporalskab, da de kom til fronten, faldt de 5, og 3 blev hårdt såret. Han vidste, hvad krig var.

Da han kom hjem, blev han straks taget i arbejde, og allerede i 1919 blev han direktør for den nystiftede Sønderjyllands Kreditforening. Igennem 40 begivenhedsrige år kom han på denne post og i sidevirksomheder (i lånekasse, akkordudvalg, real-kreditkommission o. l.) til at øve en overordentlig betydningsfuld gerning i sin landsdels tjeneste. Han måtte opleve megen miskendelse, der en tid i 30'erne gjorde ham til skydeskive for »bevægelsernes« hårde kritik. Det kulminerede med en demonstration, hvor en tusindtallig skare af ophidsede bønder larmede og truede foran hans bolig på Aastrupvej. Det var om denne begivenhed Kylling fra Frørup digtede:

Dejlige Aastrupvej, aldrig jeg glemmer dig,
siden vi hos Callø var til gilde,
Callø var fløjtegal, fru'en på første sal
sad og frygted døden blandt de vilde.

Det ændredes dog snart. Der kom et samarbejde i gang mellem ham og P. Nielsen, Refsø, og inden længe forstod man i

L. S., at de nødstedte sønderjyske bønder havde ikke en meningsfælle, men en trofast og forstående ven i den forfulgte kreditforeningsdirektør, og Callø skulle opleve i de sidste 20 år af sit liv, at have en fra alle sider agtet og anerkendt stilling. Jeg tager næppe fejl, når jeg siger, at han blandt kreditforeningsdirektørerne havde noget af en særstilling både ved at være mere med i marken — ved sine »besigtigelsesture« — end almindeligt er, og ved det nære forhold, hvori han stod til befolkningen.

Han glemte aldrig, at det også i et pengeinstitut drejer sig om mennesker og menneskeskæbner, og det var denne forbeholdne, tilsyneladende så kølige mands glæde at hjælpe mennesker med råd og med dåd.

Callø hørte ikke til dem, der ynder at gå i flok. Han tilhørte ikke noget politisk parti, selv om politiske spørgsmål optog ham, og han lejlighedsvis kastede sig ind i debatten. Man vil således huske, at han ivrigt støttede Christmas Møllers opstilling i Sønderjylland ved valget i 1947. Men han er et eksempel på, at enkeltmands ord dog stadig har vægt selv i organisationernes og partidelingernes tid.

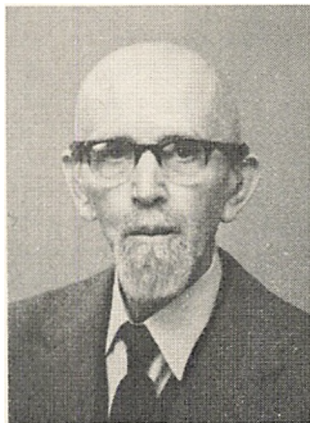
Han var noget af en livskunstner. Han koncentrerede sig om bestemte ting og skar andet væk. Tidligt »manøvrerede han sig ud af selskabeligheden«. Han gik ikke i teater, og det kunne ikke falde ham ind at sætte sine ben i et biografteater. Det gav ham tid til at læse og skrive. Han læste meget, mest historie, og han skrev især om sønderjysk økonomi og politik. Når han satte pen til papiret, stillede han store krav både til indhold og til form. Hans største skriftlige arbejder er festskriftet »Sønderjyllands Kreditforening gennem 25 Aar« og afsnittet »Rigsdagen og de sønderjyske Landsdele« i det store værk »Den danske Rigsdag 1849—1949«. Man skal nok, når man stifter bekendtskab med hans skriftlige produktion blive mindet om, at denne hurtige og impulsive mand tillige var en sejt og udholdende arbejder.

Han bevarede sin ungdommelige friskhed til det sidste. Hertil bidrog utvivlsomt et lykkeligt hjemliv, men også, hvad han selv har bemærket i anledning af sin gamle ven og medarbejder J. H. Schmidt, om hvem det samme kunne siges, at der er en mærkelig foryngende kraft i dette at leve i en idés tjeneste.

Hans Lund.

Marten Refslund Poulsen, Bovlund

Marten Refslund Poulsen blev født i Bovlund den 27. oktober 1874 som søn af frimenighedspræst L. B. Poulsen. Kredsen i Bovlund har altid været meget levende og stærk åndelig og religiøs vågen. Hans fader var ligesom sønnen en stærk personlighed; han havde været frivillig med i 1864. Refslund Poulsen var meget tidlig klar over, at hans plads var her i Nordslesvig som deltager i kampen for den danske nationalitet og mod de tyske overgreb. Efter at være bleven landbrugs-kandidat med udmærkelse blev han konsulent for landbruget og mejerierne her i landsdelen samt redaktør af Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende. Jeg tror nok, han var for grundig til at være konsulent. Jeg kan huske et foredrag i Rødding om planteavl, det var grundlæggende og meget oplysende.

1902 købte han en gård i Stenderup i Øster Lindet sogn. Han drev et fortrinligt landbrug og sled selv som et bæst. En af hans gamle karle har fortalt mig, at når han havde læsset kålrabi en hel dag, var han så træet, at han dinglede når han gik hjem om aftenen. Den gang læssede vi roerne med hænderne og det var et hårdt arbejde. 1906 solgte han gården efter at have solgt nogle fjernt liggende marker fra. Derefter købte han Skovgård ved Aabenraa, en stor og meget smukt beliggende gård, men med noget grimt stiv lerjord, der er meget vanskelig at have med at gøre. Han var en tid formand for den stedlige landboforening, men solgte gården 1912. Den har siden den tid haft dårligt ry, og man siger, at når han ikke engang kunne magte den, så må der være noget galt.

1914 købte han den store gård i Bovlund, som Bunde Martensen i sin tid havde. Den har Refslund Poulsens søn nu. 1909 blev han sammen med I. H. Schmidt direktør for den nyoprettede Nordslesvigsk Kreditforening, der var startet som mod-

vægt mod tyskernes opkøb af dansk jord. Som direktør der, senere som medlem af jordfordelingskommissionen og i bestyrelsen af Lånekassen, har hans indflydelse under jordkampen været af umådelig stor betydning. Han var absolut en af de bedste kendere af vore jordbunds- og landbrugsforhold; når dertil kommer hans begavelse og hans kombinationsevne, kan hans indflydelse på vore forhold i god retning slet ikke måles.

Hans virksomhed som skribent har været meget omfattende. Der har vist ikke været et spørgsmål af betydning i de sidste halvtreds år, som han ikke i artikler, dagblade og tidsskrifter har taget standpunkt til. Hans fremstillingsevne var klar og forståelig og dertil tit krydret med megen lune.

Dertil kommer først og sidst hans tre bøger. Minder, der kom i 1949, Erindringer I, Opgangstider i Nordslesvig, 1955, og Erindringer II, Genforeningen, 1957. Skønt hans indsats i den praktiske nationalitetskamp, særlig jordkampen, som nævnt har været af såre stor betydning, er der for mig ikke to meninger om, at det er hans bøger, der vil få størst betydning. Når de sidste 60 til 80 års historie skal skrives, vil de bøger være et kildemateriale, som ingen kan komme uden om. De giver et billede af vor landsdels befolkning, som er realistisk, men fortalt med megen lune. Han har en gang selv sagt, at han aldrig har fået så megen »Ris og Ros« som for de bøger. Når han skrev, lagde han ikke fingrene imellem. Mads Gram har en gang sagt om ham, at han var noget af et pindsvin; han stak til alle sider. På en måde er det rigtig, han leflede ikke for folk, men skrev sin mening uden hensyn. Det kunne nok vække uvilje hos dem, det gik ud over. Men hans fordeling af lys og skygge er alligevel det i hans bøger, man sætter pris på.

Hans Schmidt.

Rød.

Hans Madsen, Rødding

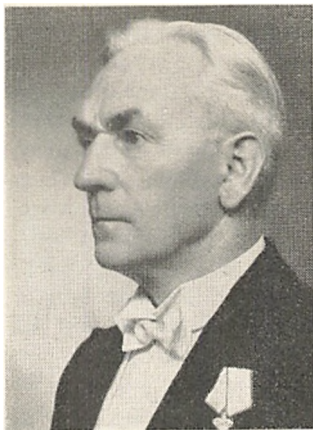
Det var et sorgens budskab for medlemmerne af Aurillacforeningen, da vi fik meddelelsen om, at foreningens formand, redaktør Hans Madsen, var død på genforeningsdagen den 15. juni på Sct. Lukasstiftelsen i København.

Hans Madsen var en af Danmarks gode sønner.

Han var født i Roost den 20. november 1889. Efter konfirmationen arbejdede han ved landbruget, dels hjemme, dels i forskellige pladser. Vinteren 1903-04 besøgte han Hejls efterskole og deltog i et delingsførerkursus på Ryslinge Højskole efteråret 1909. Den følgende vinter var han på Ollerup højskole og 1913-14 elev på Høng landbrugsskole.

Sin værnepligt aftjente han fra 1911-13 ved I. R. 14 i Bromberg. Han var med i den første verdenskrig straks fra begyndelsen, deltog i kampene ved Tirmont, ved Mons og i Marneslaget den 6. september 1914. Her blev han såret i brystet af en shrapnelkugle og faldt i fransk fangenskab den 7. september. Efter mange omskiftelser kom han i maj 1915 sammen med en snes sønderjyder til den af professor Verrier oprettede lejr for sønderjydske krigsfanger i Aurillac. 1919 vendte han hjem til Danmark. Efter hjemkomsten fortsatte han ved landbruget og var hos sin fader, der sommeren 1919 købte en gård i Rurup. Efter et ophold på Askov højskole gik han i 1924 over til journalistikken og blev medarbejder ved »Modersmaalet-Dannevirke» i Haderslev, hvis lokalredaktion i Toftlund han overtog og havde til 1930, da han fik overdraget bladets lokalredaktion i Rødding, hvor han havde sin gerning indtil sin død.

Hans Madsens navn står skrevet i Aurillac-kammeraternes hjerter. Han var — som jeg udtalte det ved hans begravelse — en israelit, i hvem der ikke var svig. Vi, hans kammerater, der fulgte ham i de tunge og mørke dage i krig og fangenskab, har erfaret det. Trofasthed og redelighed var kendingsmærker hos ham overfor os, overfor hans hjem og i forhold også til vort fælles hjem — Sønderjylland. Herfra gik hans verden; her havde han hjemme, og han skænkede denne sin hjemstavn hele sit forbilledligt samvittighedsfulde og dygtige virke og sin varme kærlighed. Og herfra havde han igennem Danmark modtaget de åndelige værdier, der bærer i tunge og mørke dage, optændt som han var i usvigelig trofasthed til at bære hver glans, hver plet, som falder på Danmarks navn. Frankrig havde en stor

plads i hans hjerte; for ham var og blev Frankrig »la grande nation«, og han glemte aldrig professor Verrier.

Hans Madsen hvilede trygt i sin barnetro. Han vidste, at med et fadervor i pagt skal vi aldrig gyse. Denne tro bar ham under alle livets forhold, i skyttegravene, i fangenskabet, i sygdom og død.

Kammeraterne var i hans tanker til det sidste. Jeg ved det fra mit besøg ved hans sygeleje, hvor jeg stod sammen med hans hustru og datter.

Vi har mistet meget med ham. Hans Madsen var med til at skabe den ånd, der holder Aurillacerne sammen endnu i dag. Hans kammerater takker ham for hans ledelse af foreningen gennem de mange år.

Han var en kammerat, hvis minde vi aldrig glemmer. Så længe der endnu er Aurillacer, vil hans navn blive nævnt af dem med taknemmelighed og kærlighed.

En kammerat jeg havde.

En bedre findes ej...

H. Fuglsang-Damgaard.

Jens M. Knudsen, Marstrup

Det er ligesom verden bliver mindre og fattigere, hver gang én af de gamle nationale kæmper går bort.

Tiden er jo også bleven en anden hvor vi nu skal til at tænke mere europæisk, og det er ligesom vi i dag har så svært ved at synge: »For de gamle som faldt, er der ny overalt, de vil møde hver gang der bliver kaldt?«

Forhenværende sognefoged, ridder af Dannebrog J. M. Knudsen skylder vi unge en stor tak, fordi han fulgte kaldet. Opvokset i et godt dansk hjem, på den gamle slægtsgård, hvor dansk ånd og tone var sat i højsædet og udstyret med rige, alsidige evner, kom han hurtig til at gøre en stor indsats for danskheden i den nationale kamp- og vækkelsestid i grænselandet under fremmedherredømmet.

I et langt og indholdsrigt liv, født

den 2. september 1867, til sin død den 8. februar 1960 var han en kendt skikkelse, også ud over vor landsdels grænse. Han var således meget aktiv med i valgkampen i 2. zone som taler og på hjemmefronten medlem af Skamlingsbankeselskabet, de danske Forsvarsbrødre, og i en meget lang årrække formand for Haderslev ants ringriderforening, og tillidsmand for Sprogforeningen. Navnlig bør den indsats mindes, han øvede i jordkampens dage i årene efter genforeningen. Var der fare for, at en gård ville gå over på tyske hænder, var Jens Knudsen på vagt, og var der ikke en dansk køber ved hånden, hændte det, at han for egen regning købte gården.

Endvidere var han foruden mange andre tillidshverv formand for Marstrup andelsmejeri, kirkeældste, sognefoged, og under fremmedherredømmet var han medlem af provstisynoden.

Nu hviler han i den jord, hvis gode søn han var, elsket og savnet af os alle som havde den lykke at lære ham at kende. Ære være J. M. Knudsens minde.

Lorens E. Jessen.

Aksel Lund, Sdr. Sejerslev

Den 18. januar 1960 døde formanden for Husmandsbrugskommissionen for Tønder amt, gårdejer Aksel Lund, Sdr. Sejerslev, efter få dages sygeleje på Tønder sygehus — kun 58 år gammel.

Aksel Lund blev født i Sdr. Sejerslev den 4. februar 1902, og med undtagelse af skoleophold i Skibelund, Rødding og Vejby landbrugsskole ved Aarhus samt en sommer i Finland, levede han hele sit liv på vesteregnen. Her havde han rod og herfra gik hans verden. Han elskede denne sin sønderjydske hjemstavn — landet med de store vidder og det store udsyn — med en egen stærk og glad kærlighed. Her øvede han sin gerning først og fremmest på »Nygaard«, som han byggede i 1928, og hvor han sammen med sin hustru Kathrine Lund, f. Nissen fra Hjerpsted dannede et godt dansk

hjem for sønnen, Gunnar Lund, der nu driver »Nygård« videre.

Aksel Lund havde forstand på jord, han vidste hvad en »Fenne« var værd — derfor kunne Kreditforeningen og Handelsbanken bruge ham, og her som i alle andre forhold gjorde han sit arbejde samvittighedsfuldt — men jorden var for Aksel noget langt mere værdifuldt end bare et handelsobjekt, den var for ham næsten noget helligt, og den skulle bevares for Danmark.

Og Aksel Lund holdt af mennesker, han holdt af at hjælpe alle dem, han kunne. Derfor var det et lykkeligt valg, da landbrugsministeren i 1946 betroede ham det krævende og betydningsfulde arbejde som formand for husmandsbrugskommissionen i Tønder amt — i grænseamtet — lykkeligt for Aksel Lund fordi han kom til at holde af dette brydsomme arbejde og gik op i det med liv og sjæl, og lykkeligt for Tønder amt og for Danmark, fordi han på en så god og forstående måde røgtede et vanskeligt arbejde i en vanskelig egn. Her var han på sin rette plads, for Aksel kunne snakke med *alle* uanset social stilling eller nationalt sindelag.

Aksel Lund var ikke en mand »af de store ord«, og han holdt ikke mange taler, men her, i udstykningsagens tjeneste og til gavn for ungdommen i sin hjemstavn udførte han trofast sit »genforeningsarbejde«, og han glædedes, når det gik de unge folk godt, og når Dannebrog blev hejst ved de nye ejendomme. Men arbejdet kunne næsten være overvældende, til tider talte han om at holde op, og for hans helbreds skyld havde det nok været det klogeste. Han gjorde det ikke — han »styrtede i selen«.

Den, der skriver dette, har fået et stærkt indtryk af hvor afholdt han var blandt de unge mennesker, han var med til at hjælpe i gang. »Vi vil savne ham«, siger de, »han havde altid tid til at snakke med os om vore problemer«.

Aksel Lund blev ikke gammel, men han »levede med«, og med sit glade sind »lyste han op i tågen«. Han gjorde sit arbejde i den tid, der blev ham beskåret — for sit hjem, sin hjemstavn og for Danmark.

Hans minde vil blive holdt i ære af alle dem der kendte ham og holdt af ham.

V. L.

Lorens Filskov, Møgeltønder

Købmand Lorens Filskov, Møgeltønder, der døde d. 1. febr. 1959, var en sagnomspunden skikkelse, og med iver spandt han altid selv med på sagnet. Han var indtil 1936 indehaver af det over hele Vestslesvig kendte Filskov'ske købmandshus, grundlagt af faderen i 1867. Lorens Filskov var en meget foretagsom købmand og dertil en initiativrig lokalpolitiker; han var medopretter af forsamlingshuset, ligesom det for en stor del skyldtes ham, at Møgeltønder allerede i 1910, tre år efter at han havde overtaget forretningen, fik et elektricitetsværk. Kort efter genforeningen modtog han ridderkorset.

Det er dog ikke for denne sin fortjenstfulde virksomhed, Lorens Filskov længe vil blive husket i Sønderjylland, men derfor, at han utvivlsomt var landsdelens største humorist, en ægte uglspil-natur,

der stående over for prøjserne undertiden antog skikkelse af en underfundig spilopmager. Da han dertil var et svært fint hoved, havde myndighederne ofte vanskeligt ved at komme efter ham, selv når han satte dem store papnæser på. Sådanne mennesker med sans for og lyst til narrestreger forekommer vel overalt i Danmark, men de særlige forhold under nationalitetskampen i Sønderjylland gjorde ligesom løjernes format større, fordi baggrunden var alvorsfuld.

Med bogen: »Lunets Sønner«, der udkom 1937 og siden gentagne gange er optrykt, blev Lorens Filskov en landskendt figur. Det kan umuligt være sandt alt, hvad Filskov lader denne bogs forfatter berette om sin færden i fred og i krig, men desmere er bogen et bevis for hovedpersonens strålende humoristiske fantasi. Over en kerne af virkelighed har han siden »spundet en ende«, som har moret ikke blot ham selv, men tusinder af læsere. Nogle af historierne er forlængst blevet klassiske.

Lorens Filskov var et mangfoldigt begavet menneske, bl. a. en stor fuglekender. Ofte trak han sig tilbage til sit private anlæg ved Bønderby for at studere dyrelivet, især fuglenes. Når han kom til København, gæstede han undertiden Johs. V. Jensen, der havde den samme interesse.

Trods den legemlige svaghed, hvorpå Filskov med så megen energi og opfindsomhed provokerede som prøjsisk kanoner under den første verdenskrig, blev han dog 82 år gammel. Han var altså humorist til det sidste.

Sv. T.

Lorens

Andreas Peter Meng, Østerbymark.

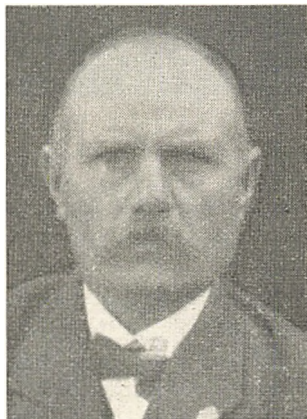
Den 24. 2. 1960 døde fhv. gårdejer Andreas P. Meng, Østerbymark, Medelby sogn. Han var født i Terkelsbøl og opvokset ved landbruget. Han kom på Ry højskole hos Helge Hostrup og mindedes altid sit højskoleophold med glæde. Senere blev Andreas Meng gift med Ida Mangelsen og overtog hendes barndomshjem på Østerbymark. Svigermoderen, Marie Mangelsen, som i mange år var aftægtskone på gården — hun blev 98 år — var en from og god kone, der havde en stor skat af sønderjyske folkeminder at fortælle for børnene i hjemmet. Det blev et godt dansk hjem, som Ida og Andreas Meng grundede. Der voksede en stor børneflok op, og ægteparret nåede både at holde guld- og diamantbryllup. Begge fester holdtes på Valsbøllhus.

Familien Meng var fra første færd nært forbundet med det danske arbejde på egnen og trofaste deltagere ved danske møder og gudstjenester både på Østerbymark hos Sine og Peter Lorenzen og i Valsbøllhus, så længe deres helbred tillod det.

Andreas Meng var en mand, man kunne stole på. Ved sin åbne færd og sit glade trohjertede sind vandt han sig mange venner.

Vi savner og ærer hans minde.

Gustav Lindstrøm.

Laurids Johannsen, Løgumkloster

Den 19. okt. 1959 døde gartner-Laurids Johannsen, Løgumkloster, på De gamles Hjem i Løgumkloster, hvor han levede de sidste tre år.

Hermed afsluttedes et langt livs virke i den danske sags tjeneste. Johannsen blev født den 29. april 1878 i lærerhjemmet i Bjolderup — det samme år, som § 5 blev slettet — og hans far var en af de dansksindede lærere, der måtte give afkald på sit embede på grund af sit danske sindelag.

Laurids Johannsen gik gartnervejen og giftede sig i nov. 1906 med Luise Reinholdt fra Oksgård, en søsterdatter af redaktør Jens Jessen. I det gode danske hjem i Løgumkloster faldt hans manddomsgerning. Han måtte gøre krigen 1914-18 med og lå meget af tiden ved marineinfanteriet i Belgien, men kom uskadt hjem. — I

Løgumkloster var han levende og ledende med i det danske arbejde. Glad ved sang og musik, levende interesseret i kirkelige og folkelige spørgsmål, var han en af dem, der var med til at præge samværet i de danske foreninger på en god og frisk måde.

Derfor var det naturligt, at han fik mange tillidshverv og blev medlem af forsamlingshusets bestyrelse fra dets rejsning i 1927, af menighedsrådet og skolekommissionen. I D.S.K. var han et virksomt medlem. I mange år var han formand for Danske Samfund i Løgumkloster, trofast medlem af Sprogforeningen og tillidsmand for Skoleforeningen.

En begavel og dygtig børneflokk voksede op i Johannsens hjem. Den ældste datter er sundhedsplejerske i Flensborg. Tre af de syv døtre blev sygeplejersker. Den eneste søn er bankogholder i Gram.

En stor sorg var det, da den yngste af døtrene under badning ved Rømmø mistede livet, da hun i stranden ud for Hvilehjem-

met i Havneby blev taget af strømmen. -- I 1953 døde hans hustru, og dette tab kom han aldrig over.

Laurids Johannsen fortjener at mindes som en af Løgumklosters gode danske borgere.

P. P. Thomsen.

Chr. Sibbesen, Gammelgab

Den 17. juni 1960 afgik fhv. gårdejer Chr. Sibbesen, Gammelgab, ved døden i en alder af 80 år. Han blev født den 22. august 1880 og overtog efter at have uddannet sig som landmand gården i Gammelgab, som han drev på mønstergyldig måde. I 1909 indgik han ægteskab med Clausine Tychsen, Dynt, og hun blev ham gennem et langt liv en trofast hjælp og støtte, idet hun helt delte sin mands interesse for det folkelige og kulturelle arbejde. I udlændighedsårene hørte familien til de trofaste støtter, og personligt ydede Sibbesen en betydelig indsats indenfor idrætten og gymnastikken i de unge år. Med de gode evner, han var i besiddelse af, faldt det naturligt, at man efterhånden overdrog ham en række tillidshverv. Han var således en årrække formand for Skelde mejeri og sad et par perioder i sognerådet. Før 1920 var familien tilsluttet frimenigheden i Stenderup.

Chr. Sibbesen hørte til Broagerlands markante skikkelser. Han savnedes så at sige aldrig ved de nationale møder og sammenkomster, og ofte tog han ordet for at tilskynde til årvågenhed og virksom indsats for den danske sag. Der var næppe nogen, som med større varme og begejstring kunne synge de danske sange. Hans kraftfulde stemme klang ved møderne, og lige til det sidste fulgte han med i rækkerne.

Nogle år før sin død blev Sibbesen udnævnt til ridder af Dannebrog, en udmærkelse, som glædede ham meget og som han i høj grad havde fortjent.

Afdøde efterlader sig hustru, en datter og to sønner. Datteren er gift i Brobøl ved Blans, mens begge sønner er gårdejere på Broagerland, deraf den ene på fædrenejården i Gammelgab.

K. L.

Mathias Jepsen, Jejsing

Den 15. maj 1960 døde gårdejer Mathias Hansen Jepsen i Jejsing, dagen efter han var fyldt 77 år. Han blev født den 14. maj 1873 som søn af gårdejer Theodor Jepsen og hustru Elisabet, født Brink. Efter konfirmationen var han en vinter på Skibelund efterskole og lærte derefter landbrug hos forpagter Lauesgård på Hjerndrupgård. Efter faderens tidlige død som følge af en kørselsulykke overtog han den fædrenejård. I foråret 1914 holdt han bryllup med Mary Mathiesen fra Bylderup, men kort tid efter udbrød krigen, som Mathias Jepsen deltog i som underofficer ved artilleriet. Kort før krigens ophør blev han hjemsendt for at kunne lede gårdens drift.

Mathias Jepsen hørte til de stille og trofaste i landet. Han var ikke en mand af mange ord, men han var parat, hvor han kunne gøre en indsats i danskhedens tjeneste. Man så op til ham, og man holdt af denne stilfærdige mand med det gode smil. Han var en dygtig landmand og havde som mundheld, at man først og fremmest skulle passe sit arbejde. Men det afholdt ham ikke fra deltagelse i det offentlige tjeneste, hvor han fik tildelt adskillige tillidshverv. Straks efter genforeningen blev han indvalgt i sognerådet og var tilsidst dets formand. I en årrække var han medlem af Skoleforeningens bestyrelse og var indtil 1957 dens næstformand, ligesom han en årrække var med til at forberede efterårs møderne i Slogsherredhus.

Efter hustruens død var det som om der faldt en skygge over

ham, og det gik ned ad bakke med helbredet. Han vil blive mindet som en af sognets gode og hjælpsomme mænd, men ikke mindst for sin trofasthed mod sit land og mod den landsdel, af hvis jord han var rundet. Herom vidnede det store følge, der fulgte ham til graven.

M. K.

F. V. Boesen

Marie Boesen, Københoved

På en lille landejendom — kaldet »Blaabjæsk« — idyllisk beliggende i udkanten af Københoved skov med udsyn over Kongeådalens fødtes Marie Boesen d. 5. 1. 1870. Her voksede hun op i et hjem blandt mange søskende, hvor gammeldags flid, gudsfrygt og nødvendig nøjsomhed havde til huse.

I sin barndom og ungdom prægedes hun af hjemmets og egnens interesse for grundtvigsk folke- og menighedsliv, og Sønderjyllands nationalitetskamp greb hende meget stærkt. Dette fandt bl. a. udtryk i hendes artikel i bogen om Københoved bysamfund, hvor hun fortæller om afstemningen i Københoved den 10. 2. 1920 og slutter med følgende ord:

»Men hver gang jeg endnu på mine gamle dage i mindet lever om igjen min barndom og ungdom under det mægtige tyske kejserrige, hvor vi stred for at få lov til at leve på dansk og aldrig opgav håbet — imod al fornuft — da fyldes mit sind af tak for underet, der skete i 1920«.

Marie Boesen var et åndeligt levende menneske, som tænkte dybt og alvorligt over menneskelivet, men ofte sagde hun tingene lige ud uden omsvøb på en frisk og munter og livfuld måde. Hun var en velset og inspirerende gæst i omgangskredsen og en livlig fortæller især om svundne tider, og der blev lyttet, når hun ved festlige lejligheder og hjemlige møder tog ordet, ikke for at gøre sig bemærket, men der var noget i hende, der

brændte på, noget der måtte siges for hendes egen skyld, for vi andres og for livets skyld. Man mærkede, der bag ordene var ærefrygt og glæde over det. Hendes ord var ikke at ligne ved avner, men ved fuldvæglig kerne.

Ved hendes diamantbryllup brugte hun henvendt især til den unge slægt de ord, som lød fra gladiatorerne i det gamle Rom, når de skulle dø: »Vi som skal dø hilser jer, der skal leve«. Hun ville dermed udtrykke ønsket om at de unge, mens tid var, måtte se at få del i de rige muligheder livet rummer, ikke mindst de af åndelig art.

Marie Boesen havde sans for livets skønhedsværdier. Blomsterelskede hun fremfor alt, det kendtes på byens blomstersmykkede vejtrekanter og i hendes lille have i hjemmet i Københoved by, hvor hun og hendes mand, lærer Peder Boesen, havde levet sammen siden genforeningen indtil hun døde d. 14. 10. 1959.

Et langt liv fra vugge til grav var afsluttet, åndsfrisk og interesseret var hun til det sidste.

En sjælden skøn, solfyldt og stille efterårsdag — så stille at lysene ved den blomstersmykkede kiste i haven kunne brænde — blev hun jordfæstet i familiegravstedet på Skrave kirkegård.

Nu hviler Marie Boesens støv bag det gamle kirkedige, men lige udenfor står genforeningsstenen med sin indskrift forfattet af Marie Boesen og minder os om hendes danske sindelag, hendes livssyn og hendes taknemlighed for livet:

*For sol og glæde i lyse vår,
med hjemsfærd efter de onde år,
vor tak sig med lærken opsvinger,
Danmark
vor dag og vor dåd vi dig bringer!
1864—1920*

Alexander Smidt.

Pastor N. M. Larsen, Vesterland

Døden har i dette år haft en rig høst blandt landsmænd i Sydslesvig. Også det danske arbejde på vesterhavsøen Sild blev direkte ramt, idet øens danske præst den 27. juli pludselig døde på Tønder sygehus efter en normalt ufarlig operation. En hjertesvaghed, der gennem et par år havde gjort sig gældende, medførte døden.

Pastor N. M. Larsen, der var født på Frederiksberg i 1901, blev i 1931 kaldet til embedet i Rubjerg-Lyngby i Vendsyssel. Efter 22 års rigt virke i disse sogne forlod han i 1953 trygge forhold og en meget udstrakt vennekreds for at tage fat på et arbejde i grænselandet, han gjorde det uden tøven og uden hensyntagen til sin alder, til praktiske problemer og andet, vor sag blev hans liv, vanskeligheder talte ikke.

Og pastor Larsen sparede ikke sig selv. Til det yderste var han samvittighedsfuld i udførelsen af sit ofte krævende arbejde, tilsyneladende utrættelig og upåvirket af modgang og skuffelser. Han viste godhed og selvfor-glemmende hjælpsomhed i al sin færd, og hans nye vennekreds voksede hurtigt; man lærte at sætte pris på denne besindige og venlige mand, der ikke blot varetog det direkte kirkelige arbejde i Vesterland, Kejtum, Hørnum og List, men fuldstændigt levede med i alt, hvad der foregik inden for det danske og frisiske arbejde her på øen, alle nød godt af hans levende interesse og flittige medvirken.

Pastor Larsens alt for tidlige død var et smerteligt tab for os her på Sild. Gennem mange års arbejde fik vi meget at sige ham tak for, takken nåede vel aldrig rigtigt at blive formuleret, men i vort dybe savn vil vi ære mindet om pastor Larsen, den redelige og altid redebont hjælpende.

Th. S.

[L.M.]

Svend Lovmand, Slesvig

På en af sommerferiens første dage på vej til en velfortjent ferie omkom lærer Svend Lovmand ved en færdselsulykke ved Lundtoft station. Han stammede fra Vestjylland og blev 41 år gammel. Svend Lovmand blev ansat ved Ansgarskolen i Slesvig i august 1945, men kunne først gå i gang i Slesvig i januar 1946. Fra første færd var det hans og hans kones mening, at der skulle

gøres noget ud over en almindelig skolegerning. Det var ham, der fik idéen til en ungdomsaftenskole, som belørd meget i Slesvig i de første år efter krigen, og senere fik ægteparret gennemført, at der blev indrettet et ungdomshjem, som om sommeren virker som vandrehjem. Svend Lovmand var meget afholdt, ikke mindst af sine elever, som han underviste med stor dygtighed og en form for disciplin, der var så fri og kammeratlig, at den ville være gået i stykker for enhver anden.

Han var en ypperlig talsmand for Danmark i Sydslesvig.

Poul Kürstein.

Johannes Clausen, Husum

Den 17. juli 1960 døde Johannes Clausen i Husum. Tønder var hans hjemby. Her blev han født den 30. januar 1897, og her havde han oplevet sin ungdomstid. Efter at have stået i malerlære kom han med i krigen 1914-18 og tog så til Holsten, hvor han gik ind i pressens tjeneste. Journalistvirksomheden havde hans store interesse. Da den anden verdenskrig var overstået, kom Johs. Clausen igen til grænselandet og bosatte sig i Husum. Han gik på en meget aktiv måde ind i det danske arbejde og blev på det kommunal politiske

område en person, alle, også modstanderne måtte regne med.

Johs. Clausen vil blive mindet som den gode danske Sydslesviger, han var, og for hans stoute danske holdning.

Lars Schubert.

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: flv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skuu, Nygård, Ø. Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Fellberg Jørgensen, Tønder.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Redaktør Morten Kamphövener, Søareved 7, Aabenraa, telf. 2 28 40.

Sekretær: Fru Marguerite Hahnemann, Storegade 5, telf. 2 12 30, efter kl. 16 telf. 2 21 49.

SKOLEFORENINGEN

Formand: flv. højskoleforstander Hans Lund Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal

Sekretær: N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skrausgade 5, København K.

Formand: flv. præsident Holger Andersen.

Næstformænd: Dommer F. Juhl, landsdommer Fr. Thygesen, direktør K. Skat-Rjørdam.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Ø. Lindet.

Kasserer: Fru Karen Fink, Storegade 3, Aabenraa.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanjeallé 24 A, Sønderborg.

Formand: Prokurst Sv. A. Helleesen, Sønderborg, telf. (0 44) 2 30 41.

Næstformand: Assistent, frk. Astrid Due, Finsensvej 8 G., København F., telf. GO 89 38 y.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Formand: Viceskoleinspektør J. K. Kristensen, Østervraa.

Sekretær: Overlærer Arne Aabenhus, Solbakken 10, Graasten.

Kasserer: Ingeniør J. Agerskov, Birkealle 12, Kolding.

Landssekretariat: Box 5, Graasten, telf. 5 11 03.

UNGDOMSFORENINGERNE

Aabenraa aints hovedkreds:

Formand: Forstander Aage Rasmussen, Sundeved Ungdomsskole, Bovrup, telf. 8 03 11.

Kasserer: Forpagter Svend Aage Pedersen, Slyngsten, Felsted.
(18 foreninger — 1.950 medlemmer).

Haderslev østeramts hovedkreds:

Formand: Lærer A. B. Keek, Bjerning, Haderslev.

Kasserer: Gårdejer Aksel Tang, Hytkjærgård pr. Marstrup.
(21 foreninger — 2.714 medlemmer).

Røddingegnuens hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kjeld Christensen, Tornum pr. Lintrup.

Kasserer: Gårdejer Kresten Gram, Kolsnaplund pr. St. Nustrup.
(12 foreninger — 2.036 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kristian Sibbesen, Gammelgab Mark pr. Broager.

Kasserer: Gårdejer Ph. E. Sibbesen, Gammelgab pr. Broager.
(15 foreninger — 3.305 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds:

Formand: Mejerlbestyrer Carl Adolf Jessen, Øster Højst.

Kasserer: Lærerinde, fru Else Jensen, Ellehus skole, Jejsling.
(13 foreninger — 811 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del):

Formand: Lærer H. E. Andreasen, Vodder pr. Frifelt.

Kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk.
(8 foreninger — 950 medlemmer).

K. F. U. M. OG K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Lærer Lassen, Hoptrup Højskole.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Købmand Aage Poort, Gram.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst N. Bækgaard Thomsen, Rise pr. Rødekre.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Forstander G. Peters-Lehm, Rinckenæs Ungdomsskole.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa.

Sekretær og forretningsfører: Overassistent Gerh. Schmpøkel, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overassistent Gerh. Schmpøkel, Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnøjnant T. J. Sundvang, du Platzgade 1, Sønderborg.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde, frk. Agnete Nielsen, Højer.

Repræsentant for folkedans: Førstelærer H. Flint, Daler.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Seminarlektor Marius Riis, Haderslev.

Aabenraa amt: Lærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Sognepræst Erik Birklar, Nybøl.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

HADERSLEV VESTERAMTS GYMNASIKFORENING

Formand: Højskolelærer Anders Sørensen, Rødding.

Kasserer: Frk. Johanne Poulsen, Rødding.

Formand for håndboldudvalget: Gårdejer Kristian Salling, Kastbjerg, Lintrup.

Formand for idrætsudvalget: Peter Petersen, St. Klovtoft, Jels.

Formand for dommerklubben: Valdemar Jacobsen, Skodborg J.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, fuldmægtig Olav Christensen, Haderslev, kasserer, lærer Chr. Stenz, Aabenraa, sekretær.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske Årbøger: Adjunkt Knud Fanø, Tønder, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalg for skriferækken: Generalkonsul, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk månedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, lærer Chr. Stenz, Aabenraa, museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Gårdejer Ernst Christensen, Asserballe.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup.

Aabenraa amt: Overassistent Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

DE SØNDERJYDSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Rådhusstrøvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. 2 25 60. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10—20, lørdag dog 10—19. Om sommeren 10—19, lørdag dog 10—16.

Rugkøbel bibliotek, telf. 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 15—20, tirsdag, torsdag og lørdag 15—17. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 17—20.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. 2 25 66. Mandag og onsdag 13—19, tirsdag, torsdag og fredag 13—17, lørdag 13—15.

Augustenborg. Telf. 81. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.

Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. 7 34 54. Udlån og læsesal: mandag og torsdag 13,30—17, tirsdag og fredag 13,30—20, onsdag 19—20, lørdag 10—13.

Fra 1/5 til 31/8 kun åbent til kl. 19, onsdag altså lukket.

Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—10 og 19—20.

Christiansfeld. Telf. 6 14 46. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.

Gram. Telf. 2 12 54. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.

Graasten. Telf. 5 13 75. Sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18,30—20,30, samt onsdag eftermiddag 15—17.

Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 2 26 56. Udlån vinter: 10—19. Udlån sommer: 10—19, lørdag 10—14 (1. 5.—30. 9.). Læsesal vinter: 10—21. Læsesal sommer: 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.

Høtrup. Telf. 7 53 11. Mandag 19—21.

Højer, kommuneskolen. Mandag 15—16, tirsdag 19,30—20,30, fredag 19—21.

Løgumkloster. Udlån vinter: Mandag og torsdag 19—21, torsdag 15—17.

Udlån sommer 1. 4.—30. 9.: Mandag 19—21, torsdag 15—16. Læsesal vinter: 19—21, undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlånet.

Nordborg. Telf. 5 16 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.

Røddekro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.

Rødding. Telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30—21,30, fredag 15,30—18.

Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.

Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån 10—19, lørdag dog 10—14.

Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5.—31. 8.: 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket: 14—18, undtagen lørdag.

Tinglev. Vinter 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 19—21, tirsdag og fredag desuden 16—18. Sommer 1. 4.—30. 9.: Samme dage 19—20, tirsdag og fredag desuden 16—17. Juli lukket.

Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.

Tønder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5.—30. 9.: 10—19, lørdag dog 10—16.

Børnebiblioteket: 14—17, lørdag dog 14—16.

Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19—21.

SØNDERJYDSK LANDSARKIV, AABENRAA

Landsarkivar P. Kr. Iversen. Arkivarer H. Hellesen og H. H. Worsøe.

Åben 9—12 og 13—16. Telf. 2 27 04.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig

SYDSLESVIGSK FORENING (SSF)

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Mørviggade 155 a, Flensborg, telf. 51 71.

189 distrikter og afdelinger med ialt 31.320 medlemmer.

8 amter med hver 1 sekretariat og 1 sekretær:

Flensborg by:

Formand: Lærer Claudius Christiansen, Skovgade 41, Flensborg, telf. 44 25.

Sekretariat: Nikolajgade 10, Flensborg, telf. 47 66.

Sekretær: Hans Wolff.

Flensborg amt:

Formand: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark, telf. Barderup 130.

Sekretariat: Toosbüygade 4, Flensborg, telf. 58 27.

Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Lærer Jørgen Heuschel, Bøl, telf. Sønderbrarup 687.

Sekretariat: Lolfod 69, Slesvig, telf. 20 88.

Sekretær: Magnus Bichel.

Egernførde amt:

Formand: Direktør Iver Callø, Langebrogade 10, Egernførde, telf. 28 25.

Sekretariat: H. C. Andersenvej, Egernførde, telf. 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Rensborg nørrenamt:

Formand: Johs. Petersen, Rosevej 2, Bydelsdorf, telf. 34 17.

Sekretariat: Portgade 4, Rensborg, telf. 33 76.

Sekretær: Peter Häbel.

Ejdersted:

Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.

Sekretariat: Yurlan-Ovens-Gade 17, Tønning, telf. 412.

Sekretær: Hans Heinrich Rage.

Husum amt:

Formand: Ingwer Lorenzen, Østergade 43, Bredsted.

Sekretariat: Klaus-Groths-Gade, Husum, telf. 2527.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Sydtønder amt:

Formand: Lærer Ernst Meyer, Medelby, telf. 183.

Sekretariat: Østerallé 55, Nibøl, telf. 328.

Sekretær: Willy Fries.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING (SSV)

Formand: Lærer Karl Otto Meyer, Skovlund, telf. 471.

Opnåede ved kommunevalget i 1959 33.460 stemmer, har for tiden 2 landdagsmænd, 13 byrådsmedlemmer i Flensborg (over for 27 tyske), 23 medlemmer i de sydslesvigske kredsdege og 206 i de sydslesvigske komm.råd.

SSV's Landssekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 31 53.

Landssekretær: Hermann Bornholdt.

Sekretær Karl Heinz Hagenau.

FORBUNDING FOR NATIONALE FRASHE

(Frilserforening)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.

Sekretariat: »Villa Sønnichsens«, Lindholm, telf. Nibøl 435.

Sekretær: Alfred Boysen.

* * * *

CHRISTIANSLYST

(Ungdomshjem). — Nottfeld pr. Sønderbrarup, telf. Sønderbrarup 229.

Ungdomskonsulent la Cour Madsen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK I SYDSLESVIG

Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54. Overbibliotekar: Torben Glahn.

Biblioteker i Slesvig (med filial i Kappel) og Husum (med filialer i Frederiksstad og Tønning). 1 filial i Harreslev og 3 i Flensborg. Derudover 77 udlånssteder i hele Sydslesvig (bogbilsvirksomhed).

12 bibliotekarer (deraf 1 i Slesvig og 1 i Husum).

Bogbestand ialt 124.387 (74.194 til voksne og 50.193 til børn).

1959/60 udlånt 209.019 bøger (93.116 til voksne og 115.903 til børn).

DANSK GENERALSEKRETARIAT

Nørregade 76, Flensborg, telf. 78 21 . 78 22.

Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen.

Kontorchef Lars Heinrich Schubert.

Fuldmægtig Helene Dørffler.

DANSK LÆRERFORENING

Formand: Adjunkt Chr. Thorup Nielsen, Nørreallé 1, Flensborg, telf. 26 80.

DANSK PIGESPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærerinde, frøken Grethe Blerring, Riddergade 27, Flensborg, telf. 27 76.

8 troppe og 4 flokke.

DANSKSINDEDE SYDSLESVIGSKE KRIGSDELTAGERE

Formand: Johs. Ankersen, Toosbügade 31, Flensborg, telf. 50 86.

DANSK SKOLEFORENING

Formand: Bibliotekar Fr. Mommsen, Nørregade 59, Flensborg, telf. over 80 11.
Skoledirektør Bernhard Hansen.

Kontor: Riddergade 27, Flensborg, telf. 74 55.

81 skoler med 4 633 elever, 321 lærere.

34 børnehaver med 969 børn, 56 børnehavelærereinder. (Maj 1960).

1 gymnasium og 2 mellemskoler med tysk-anerkendte examina.

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærer Dirch Jørgensen, Hjort-Lorenzen-Skolen, Slesvig, telf. 34 93.
5 troppe.

DANSK UNGDOMS- OG VANDREHJEM
Neuwerkstrasse 6, Slesvig, telf. 35 37.

DE GAMLES VÆRN

Formand: Fru Valborg Glahn, Nørregade 59, Flensborg, telf. 45 18.

DEN DANSKE KIRKE I SYDSLESVIG

Dansk Kirkekontor, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 29 25.
Forretningsfører: Erik Malthiesen.
Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Wrangelgade 14, Flensborg.
25 præster, 101 prædikesteder.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFORENING

Formand: Fru Margrete Lorenzen, Valsbøl, telf. Skovlunde 401.
Konsulent: Agnes Myrup Andersen, Søndergade 48, Harreslev Mark,
telf. Flensborg 33 95.
64 lokalforeninger.

DE SYDSLESVIGSKE FOLKEDANSERE

Formand: Knud Sørensen, Mørvigsgade 155, Flensborg.

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFORENINGER

Formand: Fru Ellen Jensen, Frederiksdal 40, Flensborg, telf. 27 59.
Konsulent: (Vakant). — 20 lokalforeninger.

FLENSBORG AVIS

Storegade 83-85, Flensborg, telf. 78 55.
Chefredaktør Jacob Kronika. Direktør Rolf Lohfeldt.
Forretningsfører Helmut Juhl.

FORENINGEN AF SYDSLESVIGS STUDERENDE

Formand: Friedrich Goldberg, »Haus Welt-Club«, Hindenburgufer 77, Kiel.

FRIVILLIGT DRENGEFORBUND I SYDSLESVIG

Distriktsleder: Pastor Jørgen Estrup Jensen, Ostersielzug 5, Frederiksstad,
telf. 81 38.
11 kredse — 1 orkester i Flensborg.
Sommerlejr ved Tarp (»Trenc-hytten«).

FÆLLESLANDBOFÖRENINGEN I SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.
Landbrugskonsulent Aage Sørensen.

1. *Landboforeningen for Flensborg og Omegn*

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.
Konsulent: Aage Sørensen, Jaruplund Mark, telf. Flensborg 10 95.

2. *Landboforeningen for Sydangel*

Formand: Christen Hansen, Mølmark, telf. Sørup 258.
Konsulent: Christen Møller, Sønderbrarup, telf. 249.

3. *Landboforeningen for Gottorp Amt*
 Formand: Claus Buck, Christiansholm, Rensborg amt, telf. 20.
 Konsulent: Henning Jensen, Sligade 10, Slesvig, telf. 34 45.
4. *Landboforeningen for Husum og Omegn*
 Formand: Hermann Lorenzen, Kollund Mark, telf. Fjølde 223.
 Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
5. *Landboforeningen for Ejdersted*
 Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.
 Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
6. *Landboforeningen for Sydtønder Amt (gest)*
 Formand: Peter Andresen, Kalleshøve pr. Læk, telf. Læk 427.
 Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Hovedgade 2, Nibøl, telf. 627.
7. *Den nordfrisiske Landboforening (marsken)*
 Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.
 Konsulent: Dr. Math. Schmidt-Tychsen, »Bahrenhof« pr. Nibøl, telf. 470.

HANDVÆRKEKETS FÆLLESREPRÆSENTATION FOR SYDSLESVIG

Formand: Ingenlør Helmut Welbel, Rude 10, Flensborg, telf. 76 44.
 Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 29 49.
 Sekretær Hellmut Tiedemann.
 5 lokale håndværkerforeninger.

JARUPLUND HØJSKOLE

Forstander: Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, telf. Barderup 182.

KFUM OG K I SYDSLESVIG

Kredsformand: Pastor Helge Heinsen, Klaus-Grothsgade, Husum, telf. 21 84.
 Kredssekretær Ole Steenvinkel, Am Lachsbad 8, Flensborg, telf. 43 36.
 Kredssekretær Agnes Tange, Berlinergade 47, Slesvig, telf. 34 27.
 8 foreninger og klubber.

KGL. DANSK KONSULAT

LADELUND UNGDOMSSKOLE »KIRKEVANG«

Ladelund pr. Læk, telf. Ladelund 146. — Forstander: Gustav Lindstrøm.

SLESVIGSK KREDITFORENING

Formand for tilsynsrådet: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark,
 telf. Barderup 130.
 Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.
 Forretningsfører Nils Hansen.

SÜDSCHLESWIGISCHE HEIMAT-ZEITUNG

(Südschleswigscher Verlag Der Schleswiger G. m. b. H.)
 Storegade 65, Flensborg, telf. 74 44.

Chefredaktør Carl Hagens. — Forlagsdirektør Peter Jans.

SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING

Formand: Lærer Harry Jensen, Slesvigsgade 4, Flensborg, telf. 54 73.

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFORENINGER

Formand: Lærerinde, frk. Anna Schrøder, Aventoft, telf. Nykirke 297.

Dansk Ungdomssekretariat: Mariegade 20, Flensborg, telf. 51 56.

Ungdomssekretær Franz Wingender.

94 enkeltforeninger og 9 ungdoms- og fritidshjem samt 15 »Ungdommens Dugllgstuer«.

SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Rektor Hans M. Fultrup, Paulinenallé 2, Lyksborg, telf. 547.

11 korforeninger.

SYDSLESVIGSK ERHVERVSFOND

Formand for tilsynsrådet: Malermester A. Albertsen, Lyksborggade 129, Flensborg, telf. 47 42.

Kontor: Nørregade 76, Flensborg, telf. 78 29.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

SYDSLESVIGSK SUNDHEDSTJENESTE

Formand for sundhedsrådet og arbejdsudvalget: Landdagsmand Samuel

Münchow, Rude 34, Flensborg, telf. 48 90.

Kontor: Skovgade 45, Flensborg, telf. 31 18.

Forretningsfører: Otto Keuchel.

1 skolelæge med assisterende læge, 1 skoletandlæge, 1 tuberkulosecoverlæge med assisterende læge, 27 distrikts-, hjemme- og stationssygeplejersker og 6 sundhedsplejersker.

SØNDERJYSK ARBEJDERFORENING

Formand: Heinz Homann, Skovgade 9, Flensborg. — Sekretær Willy Lund.

6 lokalforeninger.

UNION-BANK A/S

Storegade 2, Flensborg, telf. 77 57.

Direktør Johan Wrang. — Direktør Christian Schütt.

Ønsker De at vide noget om dansk ungdomsarbejde i Sydslesvig — læs

»TREKLANGEN«

Kommer den 1. i hver måned.

Abonnementspris Dm. 4.00 om året.

Ekspedition: »Hjemmet«, Mariegade 20, Flensborg.

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

- Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rasmussen.
Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen og L. Lauridsen.
Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander P. H. Lauritsen.
Rødding Højskole, Rødding. Forstander Fog Pedersen.
Rønshoved Højskole, Rinkeæs. Forstander Hans Haarder.
Telf. Hokkerup 5 87 30.
Idrætshøjskolen i Sønderborg. Forstander A. Søgaaard Jørgensen.
Telf. Sønderborg 2 18 48.

EFTERSKOLER

- Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander P. H. Lauritsen.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.
Rens Efterskole, St. Jyndeved. Forstander Arne Eg Larsen.
Rinkeæs Ungdomsskole. Forstander G. Peters-Lehm.
Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderoth.
Højer Ungdomsskole. Skolen for unge piger, vinter og sommer.
Forstander Carla Schibler.
Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.

HUSHOLDNINGSSKOLER

- Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstander Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstander Olga Reppien og
Ebba Drewes.

Solofabrikken ^{A/S}

Sønderborg . Telefon * 2 21 23

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer)

I. Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Sct. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Gårdejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldersløb, Brovst.

Administrationschef: T. H. Kaare.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Einar Simonsen, Fløvtgård pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Husmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Leder af det tekniske kontor i Tønder: Civiling. Th. Claudi Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Gårdejer E. Simonsen, Fløvtgård pr. Øsby.

Medlemmer: Gårdejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup, og husmand Johs. Petersen, Halk.

Dommer: Sigud Andresen, Haderslev.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Fhv. folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup, og husmand Jørgen Jørgensen, Nørre Hjarup pr. Hovslund.

Dommer: H. Fogh, Tønder.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG, ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Gårdejer Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himmarnk, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen, Spandet pr. Arnum.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSÆLSKAB Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Kammerherre, hofjægermester Edw. Tesdorff, Gjørsløv pr. St. Hedinge.

Kontorchef: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Direktør Fr. Heick, Hedeselskabet, Viborg, og gårdejer And. Hørlück, Skodborg.

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, Tjele pr. Ørum
(Sønderlyng)

Direktør: Fr. Helck, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdelingschef C. V. Schledermann Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Bestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Bestyrer J. P. Knudsen.

Distriktskontor i Aabenraa: Bestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdelingschef F. Ebert, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingenlør A. Fredborg.

Filialkontor i Tønder: Afdelingsingenlør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingschef B. Steenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider Kr. Fromsejer, Skærbæk.

LANDBRUGSRAADET

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Gårdejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.

Direktør: N. Kjærgaard.

LANDBOFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Gårdejer Anders Andersen og forstander Johs. Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, gårdejer Aksel Petersen, Rørkær pr. Jejsing, og gårdejer Chr. Speggers, Mjang, gårdejer Paul la Cour Møller, Bispegården, Ketting, Als.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Gårdejer, folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby, Grenaa.

I bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, og Axel Petersen, Rørkær, Tønder. Sekretærer: J. K. Haugaard og Anders R. Holm.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, Vester Sottrup.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Jørgen Frank, Lysmose, Nordborg, Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup, og B. Vinge Madsen, Vojens.

1. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Sekretær: Gårdejer Knud Knudsen, Jels.

Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Niels Lassen; i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns og Kolding Herredes Landboforening maskinkonsulent Henry Ubbesen, bygningskonsulent Aage Beldringe, Kolding.

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Sekretær: Gårdejer E. Doesen, Stubbom, Fjelstrup.

Konsulenter: Fr. P. Nielsen, Ladegård pr. Haderslev, og P. R. Madsen, Haderslev, Andreas Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), C. Hansen, Haderslev (regnskab), husholdning: frk. Ingrid Petersen,*) Virkelyst 1, Haderslev, telf. 2 15 69. (2135 medlemmer).

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Tofllund.

Sekretær: J. Have, Tofllund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), K. Harms (regnskab), J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekre.

Konsulenter: C. Poulsen, Rødekre, (planteavl), E. Larsen, Rødekre, (fodring), P. Mølgaard, Aabenraa, (regnskab). (900 medlemmer).

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl og ungdomsarb.), Erik Larsen, Rødekre (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. (400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Sekretær: Gårdejer Viggo Alexandersen, Vanggård, V. Soltrup.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Sottrup (planteavl), Winther (planteavl og ungdomsarbejde), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (425 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Jacob Jørgensen, Brandsbøl.

Sekretær: Gårdejer Frederik Jacobsen, Nørrelykke, Nordborg.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Sottrup (planteavl), Peder Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), H. Frederiksen, Nordborg (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (230 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgård pr. Over Tandslet.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Vehl, Tandsveel, Over Tandslet.

Konsulenter: Chr. Nielsen, Vester Sottrup (planteavl), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekre (husholdning). (650 medlemmer).

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels N. Lund, Vester Gammelby pr. Højer.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørregaard, Bredebro (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), frk. Aase Gudiksen, Tønder (husholdning).
(700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Hans Schack, Ravsted.

Konsulenter: Laust Aalling, Bylderup Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug).
(400 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Nis Evarsdén, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Hans Jepsen, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug).
(320 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Gårdejer P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Sekretær: Gårdejer Johs. Hamann, Haved, Rejsby.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug).
(419 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN F. NORDSCHLESWIG

Formand: Gårdejer Chr. Diedrichsen, Haderslev.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulenter: M. N. Bruhn, Aabenraa (planteavl), Hans K. Agerley, Haderslev (planteavl), E. Wittmann, Aabenraa (bogsøring), H. U. Petersen, Tønder (borsøring), J. Henningsen, Aabenraa (bogsøring).
(1480 medlemmer i 8 foreninger).

HUSHOLDNINGSFORENINGER

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSSUDVALG

Formand: Fru Henny Birk, Arrild.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Marie Kortbeck, Anslét pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev.

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Martha Hansen, Agerskov mejeri, Agerskov.

Konsulent: Jørglue Frank-Jensen, Aabenraa.

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjyske Husholdningsforeninger.

LØGUMKLOSTER OG OMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ruth Antonius, Landeby pr. Løgumkloster. (210 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Jensen, Daler.

Konsulent: Frk. Gudiksen, Tønder. (800 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER I AABENRAA OG SØNDERBORG AMTER

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Aabenraa, Tækkerløkken 6, telf. 2 13 41.

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Rud Bentholt, »Grønvang« pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Aase Gudiksen, Leosallé 42, Tønder, telf. Tønder 2 25 77.
(565 medlemmer).

HUSMANDSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Rådhuspladsen 14 I, København V.

Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.

I bestyrelsen bl. n.: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Anders Schmidt afløstes 1. 4. 1958 af husmand Johs. Pedersen, Røglind, No.

Sekretariatets chef: Kaare Milthers, København.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Johs. Bjergsgade 5, Aarhus, telf. 2 34 99.

Formand: E. Vestbo, Brosbøl pr. Tarm.

I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

DE SAMV. SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand J. P. Jensen, Agerskov.

Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Lalsen, Bjerningrød pr.
Haderslev.

Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarbejde), fru M. Dahl Nielsen, Simmerstedvej 117,
Haderslev (husholdning). (ca. 700 medlemmer).

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jakob Thomsen, Nolde, Bylderup Bov.

Sekretær: Martin Christensen, Overby Vestermark, Døstrup.

Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), Alfred Pedersen, Hjørdkær (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarb. og planteavl), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning).
(1245 medlemmer).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.
Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.
Konsulenter: H. P. Fogtmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toftlund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (1200 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Johs. Petersen, Halk, Hejsager.
Sekretær: Svend A. Petersen, Havremark pr. Haderslev.
Konsulenter: Andr. Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), A. Laisen, Bjerningrød pr. Haderslev (landbrugskonsulent). (1277 medlemmer i 18 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.
Konsulenter: Erik Knudsen, Broager (planteavl), Elgild Christensen, Vester Soltrup (husdyrbrug og driftsleder i Indkøbsforeningen). (1429 medlemmer i 24 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENING OG KREDSFORENINGEN SØNDERJYDEN

Formand: Husmand, sognerådsformand Broder Brodersen, Rufas, Avnbøl.
Telf. 109.
Konsulenter: Peter Nielsen, Kirkehørup, telf. 74, (husdyrbrug). Erik Knudsen, Broager, telf. 258, (planteavl). Didde Danielsen, Tandslet, telf. 4 77 10, (husholdning). (24 foreninger. 1700 medlemmer).

KVÆGAVLSFORENINGER

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsminde, Simmersted.
Konsulenter: Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens.
11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstlig sædoverføring = 45.000 køer.
87 kontrolforeninger, omfattende 4.200 besætninger med ialt 50.000 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE FOR AVLEN AF RØDT DANSK MALKEKVÆG

Sønderborg-kreds

Formand: Gårdejer Jakob Møller, Vester Soltrup.
Konsulent: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Soltrup.
Fællesledelsen omfatter 37 kontrolforeninger med ca. 20.000 køer, og 1 kvægavlsforening med ca. 3000 medlemmer og godt 33.000 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.
Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.
183 medlemmer. 3.500 køer.

HESTEAVLSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers.

Næstformand: Gårdejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Konsulent: Chr. Hansen, Aarhus.

STAMBOGSFØRING

STAMBOGSFØRINGEN FOR HESTE AF JYDSK RACE

Udvalgets formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup, Randers.

Stambogsfører: Landskonsulent Chr. Hansen, Aarhus.

FJERKRÆAVL

FÆLLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjydske landbo-, husmands- og fjerkræavlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Kliplev.

Konsulent: Alfred Pedersen, Nybøl pr. Hjordkær.

SLAGTERIER

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 bl-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Ladelund pr. Brørup.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

SLAGTERIER I NORDSLESVIG

ANDELSLAGTERIER

Aabenraa:

Formand: Gårdejer J. P. Møller, Rødekro.

Direktør: Fr. Johansen.

A/S Bylderup Bov og Omegns Eksportslagteri.

Direktør: Enderlein.

Graasten:

Formand: Joh. Philipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen.

Rødding:

Formand: Gårdejer R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.

Direktør: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

A/S Skærbæk og Omegns Eksportslagteri, Skærbæk.

Formand: Gårdejer Svend Aage Hansen, Ballum.

Direktør: Jacob Scherrebeck, Skærbæk.

Sønderborg:

Formand: Gårdejer Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov pr. Kirkehørup.

Direktør: O. F. Bagge.

Tønder Andelsslagteri.

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vøjens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallesen, Tørning pr. Hammelev.

Direktør: Th. Mossing Jensen.

A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev.

Direktør: A. Blum Hansen.

D. L. K.

Aabenraa afdeling:

Formand: Gårdejer Jes Jessen, Rugbjerg pr. Hovslund.

Salgsleder: Gårdejer V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjørdkær.

Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Jakob Fromm, Grarupgård pr. Haderslev.

Salgsleder: Gårdejer Jens Lund, Gabøl.

Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Johs. Petersen, Vestermark, Abild.

Salgsledere: Jørgen Petersen, Døstrup, Nikolai Detlefsen, Højer,

Lorenz Johansen, Bredevad.

Bogholderi: V. Christlansen, Strucksallø, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Gårdejer Chr. Nissen, Vester Sottrup.

Salgsleder: Direktør O. Bagge, andelsslageriet.

Bogholderi: Sønderborg Andelsslageri.

MEJERIFORENINGER

DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Direktør: T. Mathlassen.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Sekretær og kasserer: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa.

(102 mejerier).

SØNDERJYDSK SMØREKSPORTFORENING, VOJENS

Formand: Gårdejer Jacob Jacobsen, Skærbæk.

Direktør: Sophus Thomsen, Haderslev. (42 mejerier).

SØNDERJYDSKE LANDMÆNDTS ANDELS SMØREKSPORTFORENING,

SØNDERBORG

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

Direktør: S. Røygård Petersen, Sønderborg. (43 mejerier).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.

Formand: Mejeribestyrer L. Laursen, Moselund pr. Randers.

Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskreds: Formand: Mejeribestyrer K. Frosch, Rødekro.

Haderslev amtskreds: Formand: Mejeribestyrer O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Korsholm Petersen, Ketting.

Tønder amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgård,

III. Handelsorganisationerne

GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Grosserer Chr. Saugman, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Konsul Hans Muus, Odense.

Kammermedlem: Direktør Hans Petersen, A/S Netzlers Efterfl., Sønderborg.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 a, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus.

HANDELSSTANDSFØRENINGERNE I SØNDERJYLLAND

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev: Formand: Fabrikant M. Schumann.

Aabenraa: Formand: Direktør Tage Fink.

Graasten: Formand: Købmand Alfred Johansen.

Sønderborg: Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder: Formand: Boghandler J. N. Jepsen.

Toftlund: Formand: P. A. Lautrup.

HANDELS- OG HANDVÆRKERFØRENING

Toftlund: Formand: P. A. Lautrup.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFØRENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsførelinger, formand:

Købmand Chr. Degn, Sønderborg.

Haderslev og omegn:

Formand: Johs. Mathiesen, Storegade 71, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsføreling:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand Poul Thomsen, Krusaa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Georg J. Jessen, Trappen, Graasten.

Tønder Amts Købmandsføreling:

Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerføreling:

Formand: Købmand Werner Petersen, Vestergade 24, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerføreling:

Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsføreling:

Formand: Købmand H. Slevertsen, Ketting.

BRUGSFØRENINGERNE

Fællesførelingen for Danmarks Brugsførelinger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. oec. P. Nyboe Andersen, København.

Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laur. Nielsen, Buskmose, Rinkenæs.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: E. Skovmand, Sønderborg.

Ialt 1903 brugsførelinger. Heraf i Sønderjylland 70 førelinger.

IV. Håndværk og industri

HANDVÆRKSRADET

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Oldermænd, skræddermester Poul Persson, K., DM. p.p., København.

I bestyrelsen: Snekermester N. Højbjerg-Larsen, R., Aabenraa, tømrermester Chr. Jensen, Bolderslev.

HANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snekermester N. Højberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester N. Holni.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Murermester Johs. Hansen. Telf. 2 23 68.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Aut. gas- og vandmester Knud Bendixen, Ringgade 205, Sønderborg.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanisørmeester Rasmussen, Tønder. Telf. 2 14 53.

Håndværkerskolen i Sønderborg. Telf. 0 44—2 32 44.

V. Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: S. Marcussen, M. Thuesen, H. Bayer.

Repræsentantskabet: Formand: gårdejer J. Ravn, Simmersted, næstformand:

murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer H. M. Boesen, Søndernæs, gårdejer Hans Lyck, Varnæs, fhv. laundagsmand Nis Nissen, Aabenraa, gårdejer Claus Clausen, Havnbjerg, gårdejer I. H. Østergaard, Gabøl, gårdejer Asmus A. Lyck, Vibøge, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, gårdejer N. Petersen, Ørskær, sognerådsformand Morten Holm, Hølk, gårdejer Laue Frederiksen, Sillerupgård, købmand A. Hundevadt, Haderslev, gårdejer Haakon Friis, Brændstrup, gårdejer P. Helsel, Kassøgård, købmand Chr. Muusmann, Bylderup, borgmester Erik Jessen, Aabenraa.

VEST- OG SØNDERJYDSK KREDITFORENING

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundersen.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer E. Puggaard, Puggård pr. Gredstedbro.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Gårdejer Fedder Mathiesen, Randerup pr. Ballum, gårdejer Poul H. Outzen, Ellum pr. Løgunkloster, og gårdejer Peter N. Petersen, Oxlungård pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER KREDITFORENING, HERNING

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, O. Nielsen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Blehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Timmermann, Gram, for Haderslev amt.

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING, AARHUS

Direktion: Arkitekt, m. a. a. Ejnar Poulsen, exam. jur. J. Juul-Nielsen og cand. jur. Svend Dal.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, direktør

J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør

H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

JYDSK HYPOTEKFORENING

Kontor: Aarhus

Direktion: Direktør, landsretssagfører Smedegaard Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, landsretssagfører Holg. Nielsen, Marlaget.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF MINDRE EJENDOMME PAA LANDET I JYLLAND

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Husmand Jørgen Petersen,

Blans pr. Avnbøl, Evald Lorenzen, Skærbæk.

LANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Bestyrelsen:

Administrative udvalg: Generaldirektør Knud Korst, K. I., Dbm., (formand),
kontorchef i finansministeriet L. Frederiksen, R. af D.

Øvrige bestyrelse:

For Haderslev amt:

Sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding, og medlem af ligningsrådet
Andreas Friis, Vonsbæk.

For Tønder amt:

Fhv. folketingsmand Alfred Kristensen, Bylderup Bov, og skyldråds-
formand Chr. Hansen, Visby, Jylland.

For Sønderborg og Aabenraa amter hhv.:

Amtsrådsmedlem Anders Schmidt, R. af D., Faurholm, og fhv. folketings-
mand P. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Til rådighed for det administrative udvalg: Direktør Olrik Jensen.

Sekretær for udvalget: Ekspeditionssekretær H. Dyrskjøt, finansministeriet.

Administration: Finansministeriets 1. statsaktivkontor, Slotsholmsgade 10,
København K.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Gårdejer Hans Andersen, Kongsbjerg.

Næstformand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Sekretær: Gårdejer Kr. Phillipsen, Lundtoftbjerg.

Forretningsfører: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Egern, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (på øerne dog fredet fra 1. marts til 31. juli), ræv, sæler og væseler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Dåhjort og kronhjort	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Rå og sikahind	1. okt.—31. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve ..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages hele året:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås og kanadisk gås, der er totalfredet, samt grågås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmåger og skarver	1. aug.—30. april
Blisgås	1. aug.—31. dec.
Regnsponer	1. aug.—31. dec.
Svømmecænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rødtrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Måger (undtagen havmåger) og taf-feland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, spurvehøg og musvåge (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.
Fasanhaner	1. okt.—31. dec.
Fasanhøner	21. okt.—31. nov.
Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. sept. til 31. jan., rødhoovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. sept. til 31. jan. og taffeland, der kun må jages fra 1. august til 31. jan.)	1. sept.—28. febr

Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevåge, kjoever, lappedykkere, lommer, alm. mus- våge, skalleslugere, stormfugle, sjag- ger, solsort og andre drosler	18. sept—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, kanadisk gås, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhoved and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppelhøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj—1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

Iøvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

UNDTAGELSER

Øen Als:

- Råbukke fra 15. maj—15. juli.
- Råvildt fra 1. november til 31. december.
- Harer fra 1. november til 18. december.
- Fasanhaner fra 1. november til 31. december.
- Fasanløner fra 15. december til 31. december.

SÆRFREDNINGER

for de sønderjydske landsdele undtagen Als

- Harer må jages fra 15/10 til 18/12 i årene 1959, 1960, 1961.
- Fasanhaner må jages fra 15/10 til 31/12 i årene 1959, 1960, 1961.
- Fasanløner er totalfredet i årene 1959, 1960, 1961.

Ribe amt:

Fasanløner fredes i årene 1959 og 1960.

Ringkøbing amt:

Fasanløner fredes i året 1959.
Fasanhaner fredes fra 1/10 til og med 14/10 i året 1959.

Rømø:

Råvildt fredes i året 1959.

Vejle amt:

Fasanløner fredes i året 1959.

De sønderjydske landsdele:

Harer må først skydes fra 15. okt. til 18. dec.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

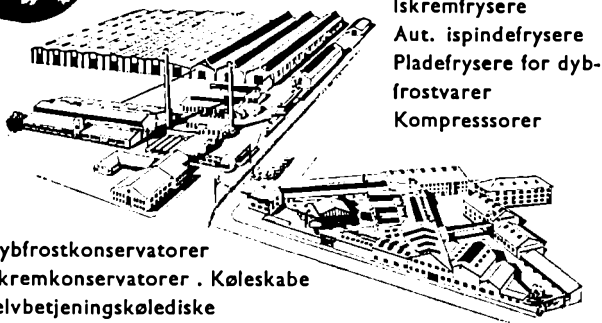
Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts
Søørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cm	1. maj—31. maj
Al	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinnens spids (totallængde).

Al	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm
Bækørred	250	mm

Mere end 50 års erfaring i
KØLETEKNIK —
— bag hver detalje ...

Iskremfrysere
 Aut. ispindefrysere
 Pladefrysere for dybfrostvarer
 Kompressorer

Dybfrostkonservatorer
 Iskremkonservatorer . Køleskabe
 Selvbetjeningskølediske
 Hjemmefrysere m. m.

BRØDRENE GRAM A/S, VOJENS, TELF. (045) 4 14 21

DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK

GRAASTEN BANK

HADERSLEV BANK

FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED

TØNDER LANDMANDSBANK

GODE BANKFORBINDELSER

5

PORTO-TAKSTER

INDLANDET

Breve indtil 50 g	frankerede	30 øre
over 50—250 g	—	40 »
over 250—1 kg	—	80 »
Brevkort, enkelte	—	20 »
med betalt svar	—	40 »

Tryksager indtil 50 g	12 øre
over 50—250 g	20 »
over 250 g —1 kg	60 »
do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.		

Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 g	frankerede	12 øre
50—250 g	—	20 »
250—500 g	—	60 »

Brevpakker indtil en vægt af 1 kg koster 60 øre. 45×20×10 cm
Rulleform 45×15 cm. *Må ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal påtegnes »brevpakke«.*

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 50 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden den almindelige porto erlægges 30 øre. På konvolutten skal der stå: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.
Søndagsbreve udbringes *kun i postkontorenes bydistrikter* og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibreve, beløb indtil 1000 kr.	70 øre	(+ brevporto
Beløb 1000—2000 »	80 »	}
Beløb 2000—3000 »	90 »	
Beløb 3000—4000 »	100 »	
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.		

Pakker. Største vægt 50 kg, største mål som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- eller stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone- porto	Nærzone porto
indtil 1 kg	80 øre	70 øre
over 1—3 »	100 »	70 »
» 3—5 »	120 »	90 »
» 5—6 »	170 »	170 »
for hvert kg mere, yderligere	50 »	50 »

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. områder:
Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer —
— Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, når afsendelsesposthus og adresseposthus enten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland fås ved henvendelse på posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For **anbefaling** af pakker betales yderligere 50 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres.

Ilpakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger.	Beløb indtil 10 kr.	40 øre
	» 10—100 »	60 »
	» 100—300 »	70 »
	» 300—1000 »	80 »

Indbetalingskort (Giro)

30 »

Postoprævninger.	Beløb indtil 25 kr.	90 øre
og postindkasseringer.	» 25—100 »	100 »
	» 100—300 »	110 »
	» 300—1000 »	150 »
Kun giro	» 1000—2000 »	225 »

På **postgiroblanketter** indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.
Over 2000—10.000 kr. 60 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	100 øre	5 „

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

UDLANDET

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil 20 g	30 øre	60 øre	Største vægt 2 kg
250 g	40 „	pr. overskydende	
500 g	80 „	20 g 35 øre	
Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter <i>hele</i> vægten.			
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 „	70 „	
Tryksager, indtil 50 g	12 „	pr. 50 g 12 „	
„ „ 250 g	20 „		
„ „ 1000 g	60 „		3 kg (en enkelt bog dog 5 kg)

Særlig grænseporto**) til Tyskland (især Flensborg): Brevkort 20 øre og breve *indtil* 20 g: 30 øre.

Udlandspakketakster: Spørg postkontoret.

Banepakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Vægt:		Befordringsafstand	
	indtil 5 kg	125 øre
over 5 kg	„ 10 kg	200 øre
„ 10 kg	„ 15 kg	275 øre
„ 15 kg	„ 20 kg	350 øre
„ 20 kg	„ 25 kg	425 øre

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

**) Om grænseportoområdets udstrækning spørg postkontoret.

Drægtigheds - kalender

Flinder parring sted	kan fødslen ventes hos			Flinder parring sted	kan fødslen ventes hos		
	hoppe	ko	so		ko	får	so
1. 1.	2. 12.	7. 10.	23. 4.	1. 7.	7. 4.	30. 11.	23. 10.
5. 5.	6. 6.	11. 27.	27. 1.	5. 11.	11. 4. 12.	4. 12.	27. 10.
9. 9.	10. 15.	15. 1. 5.	1. 5.	9. 15.	15. 8.	8. 31.	31. 1.
13. 13.	14. 19.	19. 5.	5. 13.	18. 19.	19. 12.	12. 5. 11.	5. 11.
17. 17.	18. 23.	23. 9.	9. 17.	17. 23.	23. 16.	16. 9.	9. 17.
21. 21.	22. 27.	27. 13.	13. 21.	21. 27.	27. 20.	20. 13.	13. 21.
25. 25.	26. 31.	31. 17.	17. 25.	25. 1. 5.	1. 5. 24.	24. 17.	17. 25.
29. 29.	30. 4. 11.	4. 11. 21.	21. 29.	29. 5. 28.	5. 28. 21.	21. 29.	29. 30.
2. 2.	3. 1. 8.	1. 8. 24.	24. 2. 8.	2. 8. 8.	8. 1. 1. 24.	1. 1. 24. 28.	24. 28.
6. 6.	7. 12.	12. 28.	28. 6. 6.	6. 12.	12. 5. 28.	5. 28. 2. 12.	2. 12.
10. 10.	11. 10.	10. 2. 6.	2. 6. 10.	10. 10.	10. 9. 2. 12.	9. 2. 12. 10.	10. 11.
14. 14.	15. 20.	20. 6.	6. 14.	14. 20.	20. 13. 6.	13. 6. 14.	6. 14.
18. 18.	19. 24.	24. 10.	10. 18.	18. 24.	24. 17. 10.	17. 10. 18.	10. 18.
22. 22.	23. 28.	28. 14.	14. 22.	22. 28.	28. 21. 14.	21. 14. 22.	14. 22.
20. 20.	27. 2. 12.	2. 12. 18.	18. 20.	20. 2. 6.	2. 6. 25. 18.	25. 18. 20.	18. 20.
2. 3.	3. 2. 8.	2. 8. 24.	24. 2. 3.	3. 2. 8.	8. 2. 2. 25.	2. 2. 25. 29.	25. 29.
6. 6.	7. 12.	12. 28.	28. 6. 7.	6. 12.	12. 6. 29.	6. 29. 7. 13.	7. 13.
10. 10.	11. 16.	16. 2. 7.	2. 7. 10.	10. 16.	16. 10. 3.	10. 3. 11.	3. 11.
14. 14.	15. 20.	20. 6.	6. 14.	14. 20.	20. 14. 7.	14. 7. 15.	7. 15.
18. 18.	19. 24.	24. 10.	10. 18.	18. 24.	24. 18. 11.	18. 11. 19.	11. 19.
22. 22.	23. 28.	28. 14.	14. 22.	22. 28.	28. 22. 15.	22. 15. 23.	15. 23.
20. 20.	27. 2. 1.	2. 1. 18.	18. 20.	20. 2. 3.	2. 3. 28.	2. 3. 28. 19.	28. 19.
30. 30.	2. 3. 6.	2. 3. 22.	22. 30.	2. 3. 6.	6. 1. 3. 23.	1. 3. 23. 27.	23. 27.
3. 4.	5. 9.	9. 25.	25. 3. 4.	3. 4. 5.	5. 4. 27.	4. 27. 5. 28.	27. 28.
7. 7.	8. 13.	13. 29.	29. 7. 8.	7. 13.	13. 8. 31.	8. 31. 9. 1.	31. 1.
11. 11.	12. 17.	17. 3. 9.	3. 9. 11.	11. 17.	17. 10. 3.	10. 3. 11. 12.	3. 12.
15. 15.	16. 21.	21. 7.	7. 15.	15. 21.	21. 14. 7.	14. 7. 15. 16.	7. 16.
19. 19.	20. 25.	25. 11.	11. 19.	19. 25.	25. 18. 11.	18. 11. 19. 20.	11. 20.
23. 23.	24. 29.	29. 15.	15. 23.	23. 29.	29. 22. 15.	22. 15. 23. 24.	15. 24.
27. 27.	28. 3. 2.	3. 2. 19.	19. 27.	27. 28.	28. 24. 17.	24. 17. 25. 31.	24. 31.
1. 5.	2. 4. 7.	2. 4. 23.	23. 1. 5.	1. 5. 7.	7. 4. 8. 28.	4. 8. 28. 21.	4. 21.
5. 5.	6. 11.	11. 27.	27. 5. 6.	5. 11.	11. 1. 4. 24.	1. 4. 24. 6. 9.	1. 9.
9. 9.	10. 15.	15. 1. 9.	1. 9. 9.	9. 15.	15. 5. 28.	5. 28. 6. 13.	5. 13.
13. 13.	14. 19.	19. 5.	5. 13.	13. 19.	19. 9. 3. 3.	9. 3. 3. 10. 16.	9. 16.
17. 17.	18. 23.	23. 9.	9. 17.	17. 23.	23. 13. 7.	13. 7. 14. 20.	13. 20.
21. 21.	22. 27.	27. 13.	13. 21.	21. 27.	27. 17. 11.	17. 11. 18. 22.	17. 22.
25. 25.	26. 2. 3.	2. 3. 17.	17. 25.	25. 26.	26. 21. 15.	21. 15. 22. 28.	21. 28.
29. 29.	30. 6.	6. 21.	21. 29.	29. 30.	30. 2. 9. 19.	2. 9. 19. 20. 28.	2. 28.
2. 6.	3. 5. 9.	3. 5. 24.	24. 2. 6.	2. 6. 9.	9. 4. 12. 3. 5.	4. 12. 3. 5. 27.	4. 27.
6. 6.	7. 12.	12. 28.	28. 6. 7.	6. 12.	12. 7. 31.	7. 31. 8. 1.	7. 1.
10. 10.	11. 16.	16. 2. 10.	2. 10. 10.	10. 16.	16. 11. 4.	11. 4. 12. 18.	11. 18.
14. 14.	15. 20.	20. 6.	6. 14.	14. 20.	20. 15. 8.	15. 8. 16. 22.	15. 22.
18. 18.	19. 24.	24. 10.	10. 18.	18. 24.	24. 19. 12.	19. 12. 20. 26.	19. 26.
22. 22.	23. 28.	28. 14.	14. 22.	22. 28.	28. 24. 16.	24. 16. 29. 30.	24. 30.
20. 20.	27. 2. 4.	2. 4. 18.	18. 20.	20. 27.	27. 3. 10. 23.	3. 10. 23. 18.	3. 18.
30. 30.	31. 6.	6. 22.	22. 30.	30. 31.	31. 4. 10. 27.	4. 10. 27. 5. 18.	4. 18.

Beregningsskema: Hoppe 336 dage (÷ 1 måned + 1 dag)
 Ko 280 dage (÷ 3 måneder + 6 dage)
 Får 153 dage (+ 5 måneder)
 So 114 dage (+ 3 måneder, 3 uger og 1 dag)

1 måned = 30,5 dage.

HUGO MATTHIESSEN

Hærvejen

Hærvejen er den gamle tusindårige vej fra Viborg til Danevirke, også kendt som oksevejen. Forfatteren har fulgt den, som den sindigt og sejgt vinder frem gennem landskabet, snart tydelig og snart næsten udslettet. Ingen påviselig vej i Danmark er ældre end denne, der var i brug for over 1000 år siden. Den har været benyttet af hæren i krig og fred. Pilgrimme fra hele Norden har fulgt den på deres vej mod Rom og det hellige land, og i studedrifternes dage kom den til ære og glans igen.

Ottende udgave, 45 billeder og kort. Kr. 16.75, indb. 22.75.

»Han er i besiddelse af en særlig evne til at gøre miljø og mennesker levende og virkelige ... Som fører er han den bedste af alle«.

— Poul Hansen, *Berlingske Tidende*

GYLDENDAL

I samme udstyr: Hugo Matthiessens Limfjorden. Fortøninger og Strejfflys. 32 billeder og kort. 3. oplag. Kr. 19.75, indb. 25.75.

MARKEDSFORTEGNELSE 1961

Haderslev amt

Gram, 18. okt. marked med heste samt levekvæg.

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 14. febr., 18. juli og 12. dec. heste.

Hellevad, 3. maj og 11. okt. marked med levekvæg og heste.

Kliplev, 13. april og 14. sept. marked med heste samt levekvæg.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Skovby (Als), 22. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 8. maj og 4. okt. marked med heste samt levekvæg.

Løgumkloster, 21. marts, 20. juni samt 15. august heste.

Rømø, fåremarked, 19. aug. (afholdes hvert år 3. lørdag i aug.)

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.

Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Vejle amt

Brande, 7. marts, 4. april, 2. maj, 28. juli, 5. sept. og 10. nov. heste.

Egtved, 1. maj og 5. okt. heste.

Give, hver tirsdag marked med slagtekvæg.

Jelling, 26. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg, 2. febr., 6. og 27. april og 28. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 31. aug. heste.

Herning, 11. jan., 3. febr., 3. marts, 11. april, 2. maj, 30. juni, 15. juli, 25. aug., 6. okt., 3. nov. og 13. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for levekvæg og grisemarked, 13. jan., 10. febr., 17. marts, 21. april, 3. maj, 8. juni, 28. juli, 14. sept., 13. okt. og 17. nov. heste samt levekvæg.

Lemvig, hver torsdag marked for heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for levekvæg.
Ulfborg, 26. april, 30. aug. og 12. okt. heste og levekvæg.
Vinderup, 25. april og 4. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag marked for heste og slagtekvæg. 11. jan., 8. og 22. febr., 22. marts, 5. og 19. april, 17. maj, 14. juni, 12. juli, 2. og 16. aug., 6. og 20. sept., 4. og 18. okt., 1. og 15. nov., 6. og 27. dec. levekvæg.
Bække, 10. maj og 22. sept. heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, 9. marts, 27. april, 18. maj, 28. juni, 22. juli, 7. sept., 10. oktober og 18. november heste. Hver mandag marked for heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 26. august fåremarked.
Holsted, 2. jan., 13. april, 28. aug. og 8. nov. marked med heste og slagtekvæg.
Ribe, 10. marts, 21. april, 5. maj, 4. aug., 8. sept., 13. og 27. okt. og 10. nov. marked med heste og levekvæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.
Varde, 12. og 26. jan., 9. og 23. febr., 9. og 23. marts, 6., 13., 20. og 27. april, 4. og 18. maj, 8. juni, 13. juli, 3. og 17. aug., 7. og 21. sept., 5., 12., 19. og 26. okt., 2. og 16. nov., 7. og 21. dec. marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vejen, 19. april, 30. juni og 13. sept. heste.
Vorbasse, 1. april, 20. juli og 9. okt. heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig 1961

Husum amt

Bredsted, Kvægmarkeder afholdes den 22. og 29. april, 6., 13., 20. og 27. maj, 7., 14., 21. og 28. oktober, 4., 11., 18. og 25. nov. Hestemarkeder afholdes 11. marts, 9. juni, 16. sept. og 20. okt.
Fjorde, (heste og kreaturer) 18. april og 18. sept., (kreaturer) 2. maj.
Husum, (kvæg, magerkvæg og får) 4., 11., 18. og 25. jan., 1., 8., 15. og 22. febr., 1., 8., 15., 22. og 29. marts, 5., 12., 19. og 26. april, 3., 10., 17., 24. og 31. maj, 7. juni, 5., 12., 19. og 26. okt., 2., 9., 16., 23. og 30. nov., 6. og 13. dec., (slagtekvæg) 21. og 28. juni, 5., 12., 19. og 26. juli, 2., 9., 16., 23. og 30. aug., 6., 13., 20. og 27. sept., 4., 11., 18. og 25. okt., 1., 8., 15., 21. og 29. nov., (heste) 4. jan., 12. april, 7. juni og 9. nov. Om torsdagen afholdes der grisemarked.

Langhorn, (kreaturer og får) 29. april og 21. okt., (heste) 8. og 9. aug.
Svabsted, (kvæg) 20. september.

Flensborg amt

Eggebæk, kvæg- og hestemarkeder afholdes 2. og 8. maj samt 2. og 30. okt.
Flensborg, hver mandag formiddag afholdes der grisemarkeder (falder mandagen på en helligdag, afholdes markedet den efterfølgende hverdag).

Slesvig amt

Frederikssiad, (heste og føl) 25. juli, 12. sept., 3. okt. og 20. nov.
Krop, (kreaturer og heste) 21. april og 20. okt.
Satrup, (kvæg, heste og føl) 14. sept.
Slesvig, (heste og føl) 8. sept.
Sønderbrarup, (heste og føl) 31. juli.
Sønder Stabel, (kvæg, heste og føl) 20. april og 6. oktober.
Treja, (kvæg, heste og føl) 25. april og 21. okt.

Ejdersted amt

Tønning, (magerkvæg) 10., 17. og 24. april, 1., 8., 15., 29. maj, 5., 12. og 19. juni, (kvæg) 28. juni, 5., 12., 19. og 26. juli, 2., 9., 16., 23. og 30. aug., 6., 13., 20. og 27. sept., 4., 11., 18. og 25. okt., 1., 8. og 15. nov., (heste og kvæg) 14. og 15. maj samt 17. og 18. aug.

Rensborg amt

Rensborg, (kvæg og heste) 9. jan. og 27. marts samt 24. april, (magerkvæg) 8. maj og 6. nov., (magerkvæg og heste) 26. juni og 25. sept. samt 23. okt.

Sydtønder amt

Læk, (grise) 2., 9., 16., 23. og 30. jan., 6., 13., 20. og 27. febr., (grise og får) 6., 13., 20. og 27. marts, (heste) 6. marts, (grise og får) 4., 10., 17. og 24. april samt (heste) 24. april, (grise og får) 2., 8., 15. og 23. samt 29. maj, (heste) 8. og 23. maj, (grise og får) 5., 12., 19. og 26. juni, (grise) 3., 10., 17., 24. og 31. juli, (magerkvæg og grise) 7., 14., 21. og 28. aug. samt (heste) 7. og 28. aug., (magerkvæg og grise) 4., 11., 18. og 25. sept., samt (heste) 11. sept., (magerkvæg og grise) 2., 9., 16., 23. og 30. okt., samt (heste) 2. og 16. okt., (magerkvæg og grise) 6., 13., 20. og 27. nov. samt (heste) 6. nov., (grise) 4., 11., 18. og 27. dec.
Nibøl, (grise) 3., 10., 17., 24. og 31. jan., (grise) 7., 14., 21. og 28. febr., (grise) 7., 14., 21. og 28. marts, (grise) 4. april og

(grise og får samt magerkvæg) 11., 18. og 25. april, (grise, får og magerkvæg) 2., 9., 16., 23. og 30. maj, (grise og får) 6., 13., 20. og 27. juni samt (heste) 12. juni, (grise) 4. og 11. juni samt (grise og slagtekvæg) 18. og 25. juni, (grise og slagtekvæg) 1., 8., 15., 22. og 29. aug., (grise og slagtekvæg) 5., 12., 19. og 26. sept., (grise og slagtekvæg) 3., 10., 17., 24. og 31. okt. samt (heste) 17. okt., (grise, slagtekvæg, får og lam) 7., 14., 21. og 28. nov., (grise) 5., 12., 19. og 27. december.

Vyk/Føhr, 21. okt. heste, føl, kvæg, kalve, grise, små grise, får.

Krammarkeder i Sydslesvig 1961

Bredsted, 27. og 28. maj og 16. og 17. september.

Egernsførde, 19., 20. og 21. marts, 18., 19. og 20. juni, 24., 25. og 26. september.

Flensborg, 8., 9., 10. og 11. april og 16., 17., 18. og 19. sept.

Frederiksstad, 25. og 26. juli.

Garding, 15. og 16. juni.

Husum, 1., 2., 3. og 4. juni og 21., 22., 23. og 24. sept.

Kappel, 7. og 8. maj og 5. og 6. nov.

Langhorn, 8. og 9. august.

Læk, 14. og 15. maj og 8. og 9. okt.

Nibøl, 10., 11. og 12. juni.

Rensborg, 25., 26., 27. og 28. marts, 24., 25., 26. og 27. juni og 21., 22., 23. og 24. okt.

Satrup, 12., 13. og 14. sept.

Slesvig, 5., 6., 7. og 8. maj og 3. til 10. sept.

Svabsted, 20. september.

Sørup, 27., 28. og 29. maj.

Sønder Brurup, fra 29. juli til 1. august.

Sønder Stabel, 6. oktober.

Tønning, 14. og 15. maj og 17. og 18. august.

Fjolde, 18. april og 18. sept.

Vesterland, 23., 24., 25. og 26. sept.

Vyk/Før, 21., 22. og 23. oktober.

Netzler Efters.^{ca}/₅

P A P I R E N G R O S

Sønderborg . Telefon 2 3 6 7 7 .

En bog om det danske folk, om folkets liv og livsvilkår gennem tiderne.

Redigeret af Johan Hvidtfeldt, Ib Koch-Olsen og Axel Steensberg.

850 sider, rigt illustreret, hft. kr. 64,00, indb. m. skindryg og -hjørner kr. 96,00.

Det danske Forlag . Njalsgade 15
København S.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

Indførelsen af den nye bogstav-betegnelse på bilernes nummerplader har gjort det vanskeligere at finde ud af, hvor bilerne hører hjemme, men også muliggjort, at det er lettere at fastslå bilernes hjemsted og politikreds. De har også til formål at rationalisere motorkontorerens arbejde. Her følger en fortegnelse:

AA	Frbrg. Birk	HH	Store Hedinge
AB	Frbrg. Birk	HM	Præstø
AH	Kbhvns. amts nordre Birk	HR	Vordingborg
AJ		HU	Stege
AK		JA	Rønne
AR	Kbhvns. amts søndre Birk	KA,	KB, KC o.s.v.
AS			København
AT		LA	Nykøbing F.
AV	Roskilde	LE	Sakskøbing
AY	Køge	LK	Nysted
AZ	Haslev	LN	Rødby
BA	Helsingør	LR	Maribo
BB	Helsingør	LU	Nakskov
BE	Hørsholm	MA	Odense købst.
BL	Hillerød	MB	Odense købst.
BP	Helsingø	MH	Odense herred
BS	Frederikssund	MM	Kerteminde
BV	Frederiksværk	MP	Bogense
CA	Holbæk	MT	Assens
CE	Nykøbing Sj.	MX	Middelfart
CM	Kalundborg	NA	Haderslev
CR	Samsø	ND	Frøs
DA	Herning	NH	Aabenraa
DE	Holstebro	NL	Sønderborg
DL	Lemvig	NP	Lundtofte-Nybøl
DP	Ringkøbing	NT	Tønder
DS	Skjern	OA	Nyborg
EA	Slagelse	OH	Svendborg
ED	Høng	ON	Rudkøbing
EK	Skelskør	OR	Ærø
EN	Korsør	OT	Faaborg
ES	Ringsted	PA	Sæby
EX	Sorø	PD	Dronninglund
HA	Næstved	PH	Frederikshavn

PK	Skagen	VL	Randers
PN	Hjørring	VM	Randers
PS	Brønderslev	VR	Mariager
PV	Pandrup	VV	Hobro
RA	Horsens	XA	Aarhus
RB	Horsens	XB	Aarhus
RJ	Silkeborg	XH	Hasle
RR	Skanderborg	XJ	Hasle
SA	Thisted	XL	Hammel
SE	Hassing-Refs	XR	Hads-Ning
SK	Nykøbing M.	XU	Viby
TA	Skive	YA	Fredericia
TH	Viborg	YH	Kolding
TE	Viborg	YJ	Kolding
UA	Nibe	YP	Vejle
UC	Løgstør	YR	Vejle
UH	Aalborg	ZA	Varde
UJ	Aalborg	ZB	Varde
UP	Nørresundby	ZH	Esbjerg
VA	Grenaa	ZN	Ribe
VE	.Ebeltoft	ZR	Holsted

Der er mange af os...

AUTOMOBILHUSET

Telf. 2 34 64 — 2 34 65

AABENRAA

*den
rigtige
bankforbindelse*

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

AABENRAA, telefon (046) 2 15 00

Rødekro, telefon (046) 6 22 72

Varnæs, telefon (046) 8 03 22

HADERSLEV, telefon (045) 2 13 13

Jels, telefon 49

Vamdrup, telefon 310

Vojens, telefon (045) 4 12 56

RØDDING, telefon (048) 4 13 13

Askov pr. Vejen, telefon Vejen 716

Sdr. Hygum, telefon (048) 4 51 13

ANDELSBANKEN

INDHOLD

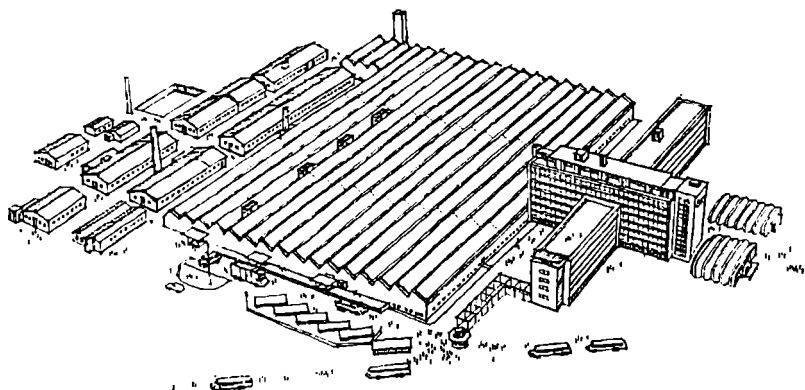
<i>Inge Margrethe</i> : Vi hø'en å e ga'e —	1
<i>Jens Lampe</i> : Friheden er en sikker havn	2
<i>Martin N. Hansen</i> : Jomfru Stinne	17
<i>C. Nørrelykke-Christensen</i> : Hos »Dansker-Johannes	20
<i>Heine Jensen</i> : Rødgyldent rav	28
<i>Martin N. Hansen</i> : Brevet	40
<i>H. V. Gregersen</i> : Løgn er også en videnskab	48
<i>August F. Schmidt</i> : Sangen om Knud Lavard	53
<i>Inger Margrethe</i> : E ledt biffelhistorie	59
<i>Christine Møller</i> : Birken	63
<i>Nic. C. Nielsen</i> : I kirken i Enge	65
<i>J. Kronika</i> : Krig og grænselands-kamp	73
<i>Heinz Heimann</i> : Gamle huse fortæller om Arnæs	77
<i>Cai M. Woel</i> : Et juleridt	80
<i>A. J. M.</i> : <i>By-Stin</i>	89
<i>P. J. Petersen</i> : Da gendarmen skød nytår ind	92
<i>Søren Vibe</i> : Oline	103

M i n d e o r d:

<i>Bernhard Hansen</i> : L. P. Christensen, Flensborg	107
<i>Hans Lund</i> : P. A. Callø, Haderslev	108
<i>Hans Schmidt</i> : Marten Refslund Poulsen, Bovlund	112
<i>H. Fuglsang-Damgaard</i> : Hans Madsen, Rødning	113
<i>Lorens E. Jessen</i> : Jens M. Knudsen, Marstrup	115
<i>V. L.</i> : Aksel Lund, Sdr. Sejerslev	116
<i>Sv. T.</i> : Lorens Filskov, Møgeltønder	118
<i>Gustav Lindstrøm</i> : Andreas Peter Meng, Østerbymark ..	119
<i>P. P. Thomsen</i> : Laurids Johannsen, Løgumkloster	120
<i>K. L.</i> : Chr. Sibbesen, Gammelgab	121
<i>M. K.</i> : Mathias Jepsen, Jejsing	122

<i>Alexander Smidt: Marie Boesen, Københoved</i>	123
<i>Th. S.: Pastor N. M. Larsen, Vesterland</i>	124
<i>Poul Kürstein: Svend Lovmand, Slesvig</i>	125
<i>Lars Schubert: Johannes Clausen, Husum</i>	126
Nationale foreninger og institutioner	127
Biblioteker	129
Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig	131
Undervisning	136
Erhvervs-institutioner og organisationer	137
Jagttabel	148
Portotakster	152
Drægtigheds-kalender	155
Markedsfortegnelse	157
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	162

Da folketingsvalget ikke havde fundet sted, da almanakken gik i trykken, har oplysninger om regering og folketing og over stemmetallene for Nordslesvig måttet udgå.

AUTOMATIK FOR køleanlæg

varmeanlæg

**vandforsynings- og
trykluftsanlæg**

startrelæer

**hånd- og
magnetbetjente
motorskabe**

Danfoss

**FABRIK FOR
AUTOMATISKE
KONTROLAPPARATER
NORDBORG**

LANDBRUGSMASKINER og REDSKABER

til heste og traktor leveres altid bedst og billigst fra .

Dansk Maskinoplæg A/S

Jørgen M. Hansen

Aabenraa . Telefon 2 20 44 . Nørreport

GENNEM 50 ÅR MASKINER TIL LANDBRUGET

C. BORREGAARD NIELSEN

Haderslevvej 8 . Aabenraa . Telefon 2 29 50 - 2 18 15
(over for Folkehjem)

MEJERIARTIKLER . TEKN. FORRETNING

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

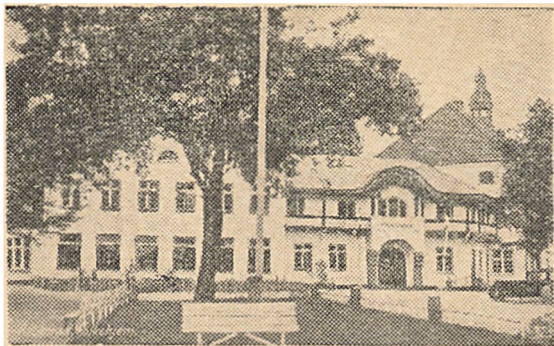
PETER N. ANDRESEN

Boghandel

AABENRAA

Telefon 2 20 69

HOTEL OG RESTAURANT *Folketjeme*

J. HINRICHSSEN . AABENRAA . TELEFON 2 28 48

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

*Aabenraa . Telefon 2 13 21**

Gælder det TRICOTAGE — så

Sønnichsens Varehus

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

Lad Deres kontormaskiner renses og repareres
på vort special-værksted.

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26

Magasin
Brødr. Andersen
AABENRAA

C. C. Rode

JUVELER og GULDSMED

Grundlagt 1855 . Indehaver Chr. Rode

Storegade 28 . Aabenraa . Telefon 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Alt i ISENKRAM og SPORT

Aabenraa . Telf. 2 32 21

Aabenraa Andels- Svineslagteri

Telefon 2 39 23

A/S Sønderjysk Frøforsyning

Frøavl og frøhandel

Klinkbjerg 1 Aabenraa Tlf. (046) 230 47

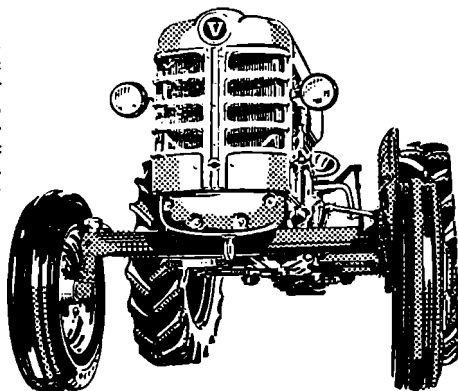
KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkår. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslåede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

De får flest fordele med . . .

VOLVO T 425 er svensk kvalitet - smidig, robust og slidstærk. Motoren er Amazon, 4-cyl., 32 hk, benzinmotor. Der er differentialspærring, meget kraftig hydraulik o.m.a. T 425 er ideel til mindre og mellemstore gaarde

VOLVO har et komplet traktorprogram i benzin eller diesel fra 32 hk-70 hk.

VOLVO T425

aut. Volvo forhandler

Repr. O. Kock . Tlf. (046) 23137

Haderslevvej 8 - AABENRAA

HUSK! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj,
skotøj og gummistøvler til damer og herrer
køber De BEDST og BILLIGST hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skure

Søndertorv . Telefon 2 23 56 . Aabenraa

Chr. Nissen
URE . OPTIK
REPARATION

Det store **udvalg**
til de små priser

Vestergade 29. . Telefon 2 35 20 . Aabenraa

ANTON NIELSEN

Udstyrsforretning

Søndergade 7 AABENRAA Telef. 22327

Eneste
special-hvidevare- og
udstyrsforretning
på pladsen

I 25 år vin og tobak

A. Weibeck

A A B E N R A A

Telf. 2 34 80

Landbrugsmaskiner

KØB DERES MASKINER, HVOR DE
KAN FA DERES RESERVEDELE —

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Ramsherred 1

A A B E N R A A

Telf. 2 30 73

Tapet og farve...

— køber man hos

Niels A. Nielsen & Søn

Ramsherred 10 . AABENRAA . Telefon 23128

Rosenwold
SØNDERGÅDE 6 TLF 10461 2216
AABENRAA

SADELMAGER

Søndergade 6 . Aabenraa . Telefon 22116

LÆDERVARER GENNEM 120 ÅR

LORENZ HANSEN JR.

Aabenraa

Telefon 22138

Det NYE fra

Hoffgaard
AABENRAA

J.P.Top's Eftf. A/S

Aabenraa

Telefon 2 13 63 . Grundlagt 1897

JERN OG STÅL

SMEDEARTIKLER

LANDDBRUGSREDSKABER

CENTRALVARME- OG

SANITETS - ARTIKLER

MODERNE BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . A a b e n r a a . Telf. 2 30 58

Moderne møbler

så gå til —

JENSEN & LARSEN

INDEHAVER N. HØYBERG-LARSEN

STOREGADE 5, AABENRAA

Th. Kaufmann:

»Gennem vinter og vår«

Fortællinger fra grænselandet — 2. bind foreligger nu.

HARALD BO BOJESEN

Boghandel - Aabenraa

J. Thorsmark

Indeh. BRDR. THORSMARK

Aabenraa

Telefon 2 26 23

GULD- og SØLVVARER

URE og OPTIK

BRILLER leveres

efter lægerecept

Jasmunds *Kiosker*

Nørreport

Telf. 2 28 12 . 2 22 44

Søndertorv

Telf. 2 28 88 . 2 28 09

A A B E N R A A

„Palo“

PLANTEMARGARINE

Forlang den hos
Deres købmand...

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 22469

Cimbria

TØMMERHANDEL - AKTIESELSKAB

Telefon 22000*

Aabenraa

Herre- og drengetøj...

Peter Jessen
AABENRAA
TELEFON 2 13 00

Lad

J. Skov's Møbler - v/Th. Iversen . Aabenraa

hjælpe Dem med at montere Deres hjem med

MØBLER, DE KAN LI'

FRA NYBRO NR. 10

FJERNSYN

RADIOAPPARATER

LYSEKRONER og

ELEKTRISKE ARTIKLER

Central-Mejeriet Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

Graasten

Carl C. Biehl

Graasten . Telefon 5 10 16 - 5 10 17

PAPIR EN GROS . BOGTRYKKERI

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE

N. C. BOCKS **B**OGHANDEL
yens ældste **B** Telefon 5 12 34

Folmer Børentzen Graasten
FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Wldall-Jessen

GRAASTEN . TELEFON 5 10 56

ALT I MANUFAKTUR

J. LAUSTEN

Isenkram . Glas . Porcelæn . Dukkevogne . Legtøj

Telefon 5 10 44 . Graasten

Graasten Boghandel

v/ Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1

Graasten

det er dog stadig
den bedste!

Andreas M. C. Holst's
Efterflg., Graasten

Sønderborg

Helmer & Jørgensen

Sønderborg . Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drengebeklædning

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg
Telefon 2 21 41 (fl. linier)

*DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDELSE*

Brødrene Eegholm

Sønderborg . Telefon 2 12 12

ELEKTRISKE ARTIKLER EN GROS

Rustfri stålarbejder efter specielle opgaver

Quitau

Sønderborg . Telefon 2 19 25

Alsisk

Frøavl A/S
Sønderborg

KONTOR - LAGER - RENSERI og TØRRERI

Frøsalg af de bedste stammer under Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol. — Pådelige avlere antages af mark- og roefrø. — Endvidere tegnes avl af rapsfrø m. m.

Henvendelse til kontoret, telefon 2 36 18,
eller til konsulent Fr. Slipsager, telefon Sønderborg 2 41 66.

Kjolesalonen „Jossi“

Sønderborg . Perlegade 12 . Telefon 2 20 11

SALONEN PÅ STRØGET, HVOR DAMERNE MØDES

J.H.KOCK A/S
Sønderborg

Grundlagt 1897 . Telefon 2 30 31 (fl. linier)

MANUFAKTUR

UDSTYR

TRIKOTAGE

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s
Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

Tøj til hele familien

... det betaler sig

Telefon 21945 . Sønderborg

Axel Helmer

Kongelig hofleverandør

Telefon • 23777

Isenkram . Glas . Porcelæn

HANS KNUDSEN

JERN- & STALFORRETNING A/S

Sønderborg

Telefon (044) 23041 (10 linjer)

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel . Sønderborg . Telefon 2 38 00
Bøger i stuen . Kunst på 1. sal

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

$\frac{A}{S}$ BROK & CO.

SØNDERBORG . TELEFON * 2 3 1 7 6

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Lorenz Andersen

ET STORMAGASIN I ISENKRAM

SØNDERBORG - NORDBORG

Spare- og Laanekassen for Ulkebøl Sogn

Sønderborg . Jernbanegade 25 . Telefon (0 44) 2 28 44

Haderslev Kul- & Koks-Kompagni ^{A/S}

**KULIMPORT
BRÆNDELSOLIE og PETROLEUM**

Telefon 2 20 12 (3 linier)

Kontor: Nørregade 27

SPAREKASSEN

FOR HADERSLEV BYES OMEGN

HJØRNET

GRAVENE — NØRREGADE

HADERSLEV

Hotel Norden

Store og små selskabslokaler

**NYD MADEN I SMUKKE OMGIVELSER
MODERNE VÆRELSE**

Telefon • 2 40 30

Møbler
Tæpper
Gardiner og
Sengeudstyr

A. C. Kiedel

Slotsgade . Haderslev

A/S Nicolai Outzen

Haderslev . Telefon 2 30 20

KUL . KOKS . BRIKETTER

**BRÆNDSOLSOLIER
PETROLEUM**

Holm & Molzen A-S

Haderslev . Telefon 2 37 01 (3 lin.)

Gå strøgtur hos

A/S M. C. Brincken & Søn

**DEN GAMLE FORRETNING
MED DE NYE VARER —**

SPEDITION KLOSTER

Haderslev

Haderslev Amts Sparekasse
Gravene 7 . Telefon 2 25 44

Indlån:
modtages til bedst mulig forrentning

Udlån:
hypoteker, håndpant, kaution, kassekreditter

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

TRÆLAST

Carl Nielsen's Boghandel

BOGBINDERI
Grundlagt 1705

Kontorartikler . Regne- og skrivemaskiner
Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 2 23 71

Haderslev . Telefon * 2 10 14

V. Fahrendorff & Søn

GULD . SØLV . URE . OPTIK

Nørregade 20 . Haderslev . Telefon 2 26 44

RESERVERET

SSV

J. Ø. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon (0 45) 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

DENHAM TWEED

fra

M. Schaumann's

Klædefabrik

v/M. & K. SCHAU MANN

Haderslev

ALPINA

PETER HENNINGSEN

Haderslev

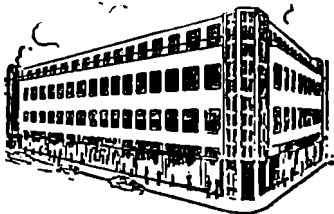
Telefon 22169

URE, GULD- og SØLVVARER

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon 22745

Når De vil
spare penge

bør De købe Deres MANUFAKTURVARER
TRIKOTAGE . KONFEKTION hos

A. Hundevadt - Haderslev

LANDSDELENS STORMAGASIN

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 . Telefon 2 11 22

UDFØRER ALLE SLAGS SPAREKASSEFORRETNINGER

Paul Christiansen & Søn $\frac{1}{2}$

BYGNINSARTIKLER . BETONVAREFABRIK

Haderslev . Telefon 2 35 70

Julius Nielsen - Vojens

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Trælasthandel

Telefon 4 13 15

Ole Jensen's bageri

anbefales

Gåskærgade . Haderslev . Telefon 2 26 70

Filial: HJORTEBROVEJ . Telefon 2 24 33

— Toftlund - Brandrup - Agerskov —

Eva Margarine

A. BERG . TOFTLUND . TELEFON 3 15 45

TUBORG-DEPOT

A. H. ULLERUP & SØN - Toftlund

Kolonialafdelingen: telefon 3 12 33 . Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: telefon 3 12 34 . Postgiro 8599

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund . Telefon 3 13 42

VELKLÆDT — så

Otto Frej

Toftlund . Telefon 3 12 58

Skræddermester . Herreekvipering

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

Indskud modtages til forrentning
Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) . Reservekapital ca. 250.000

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kreds-
formændene og ved henvendelse til D. Sørensen,
Toftlund . Telefon 3 13 43 (bedst mellem 9—12)
(Efter kl. 17 ved telefon 3 13 19)

Toftlund Trælasthandel

L A S S E N S C H M I D T

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Toftlund . Telefon 3 14 12

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (fl. linjer)

M. Skov

FJERSYN og RADIO

Telefon Toftlund 3 11 45

H. WOBESER

BLIKKENSLAGER- og INSTALLATIONSFORRETNING

Toftlund . Telefon 3 11 26

Byens og oplandets største
SPECIALFORRETNING i
KJOLER og KONFEKTION

P. A. Laurrup
Damernes Magasin
Toftlund - Telf. 31116j

Toftlund Korn- og Foderstofforretning $\frac{1}{2}$
Telefon 3 15 48

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup - Telefon 3 52 31

KOLONIAL
KORN- og
FODERSTOFFORRETNING

Tirslund Brugsforening

Telefon Bevtoft 4 42 30

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

CARL TRUELSEN

v / Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

Agerskov og Omegns Brugsforening

v / V. Madsen — bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: TELEFON 3 31 15

Peter Henriksen

Aut. forhandler
Toftlund . Telefon 3 11 22 (fl. linier)
DUCOLAKERERI

* **BEDRE KAFFE NÆPPE**
END DEN FRA

JEPPE

Telefon Toftlund 3 13 53

Mathias P. Høeg

v/Niels Høeg
Toftlund

*BUTIKSMONTERING FOR KOLONIAL
OG MANFAKTUR m. m.
BUTIKSINVENTAR
Telefon 3 11 11 . 3 11 12*

Godsk Hansen & Søn

Møbelforretning

Toftlund . Telefon 3 10 33

Chr. Jensen

v/SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon 3 13 37

P. OLESEN

Telefon 3 10 35 . Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (0 48) 4 11 49 . Telefon (0 48) 4 12 09

-maskiner . FARMALL traktorer

P. Lindberg

MASKINFORRETNING

Rødning . Telefon (0 48) 4 12 34 . 4 12 35

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (0 48) 4 13 36

Rødning og Omegns Brugsforening

Rødning . Telefon (0 48) 4 13 10

Rødning Korn- og Foderstofforretning ^{A/s}

Telefon 4 14 25 og 4 14 26

KORN . FODERSTOFFER . GØDNING . MARKFRØ . BRÆNDSEL

Renseri for såsæd . Afsvampningsanlæg . Hønse- og svinefoder

MØLLERI

Holst's Boghandel

Rødning . Telefon (0 48) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

MØBELHUSET

»Vesta«

RØDDING

v/V. Andersson

Rødding . Telefon (0 48) 4 14 42

Det moderne bolighus —

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

Skodborg

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1884

Skodborg . Telefon (0 48) 4 81 06

Garantikapital og reserver ca. 455.000 kr.

**Skodborg Korn- og
Foderstofforretning A/S**

Telefon (0 48) 4 81 04

KORN . FODERSTOFFER . KUNSTGØDNING

Gram

Gram Tæppefabrik A/S

Gram . Telefon (0 48) 2 14 28

Olaf Aastrup's Efterflg.

Julius Hansen

Gram . Telefon (0 48) 2 14 43

HERRET ØJ

GARDINER

SENGEUDSTYR

Alt i Ia. kvalitet

$\frac{A}{S}$ GRAM BANK

N. TIMMERMANN

Gram Savværk

Kontor : Telefon Gram * (0 48) 2 13 26

TRELAST . BYGNINGSARTIKLER . SAVVÆRKSEFFEKTER

KUL . KOKS . OLIE

Er De ikke medlem af

Sprogforeningen

— så indmeld Dem!

Dette sker ved et postkort,
der er adresseret til

SPROGFORENINGEN

Aabenraa

Medlemsbidraget er 2 kr. årligt

Tønder

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Telefon 2 21 22

ENHVER ART AF BANKFORRETNINGER UDFØRES

AKSEL MICHELSEN

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Telefon Tønder 2 11 11 *

Formbrændselsfabrik . O R A brændselsolier . Cementvarefabrik

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYKKERI . BOGBIND

Tønder Mejeri

v/ Chr. Petersen

ANBEFALER 1. KLASSES PRODUKTER

Johs. Paulsen Schmidt

Østergade 2 . Tønder . Telefon 2 13 49

Papirvarer . Kontorartikler . Fotoartikler . Regne-
og skrivemaskiner . Duplikeringsanstalt

Vor Bager

KONDITORI . CAFE . KONFEKTURE

Tønder . v/Chr. Buch

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 2 23 56 . 2 23 57

Johs. Thomsen's Eftf.

Indch. *Peter Christensen*

Telefon privat 2 14 51

Tønder

Telefon 2 14 50

Trælast . Bygningsartikler

Støbegods

Kul . Brændselolier

Altid gode, rene olier fra

egget elektrisk tankanlæg

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

BØGER . PAPIR . KUNST

anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

Tønder Kafferisteri A/S

Telefon 2 23 17 . Tønder . Telefon 2 23 18

Rømø

ALFRED SCHMIDT

Kongsmark . Telefon Rømø 552 10

Kolonial . Isenkram . Tekstilvarer

Kaffe i bedste kvaliteter . Fineste vine

Turistvarer

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

Telefon 4 35 18 •

Agentur i Bedsted Lø

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

ENHVER HUSMODERS ØNSKE er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

Telefon 4 36 47

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR . SENGEUDSTYR . TRIKOTAGE

DAME- og HERREKONFEKTION

CONRAD LANGWADT

Løgumkloster . Telefon 4 33 32

ARTHUR WIESE

ROM . LIKØR . VIN

STORT UDVALG . AFLAGREDE KVALITETER

Salg: Storegade 48 . Nørregaardender 19 . Telf. 39 03
Flensborg

Bast - Bambus - Peddigrør

Camping-artikler

Stort udvalg i fiskeredskaber

SEIT 1870
Seil SANDER
FLENSBURG · RUF 2252 NORDERHOFENDEN 7

I nærheden af ZOB

Sydslesvigs stemme

læs

» **S H Z** «

» SÜDSCHLESWIGSCHE HEIMATZEITUNG «

Flensborg Avis

GRÆNSELANDETS ÆLDSTE DAGBLAD
SIDEN 1869

UNION BANK

Aktieselskab

Flensborg

anbefaler sig med oprettelse af DM-konti, især for danske eksportører. Mange handelsfirmaer benytter sig allerede af denne mulighed.

Rejsevaluta købes og sælges.

Hotel Husum-Hus

Nystaden 95 . Husum . Telefon 26 12

DANSK KØKKEN . MODERNE VÆRELSE
SMÅ HYGGELIGE SELSKABSLOKALER

Christian Gelbel.

Dansk kørselstjeneste

Albert Neubauer

Junkerhulvej 17 . Flensborg . Telf. Flensborg 51 17

RUTEBILER I ALLE STØRRELSER TIL SELSKABSKØRSEL

Forlang tilbud

TYSKE LÆREBØGER o. s. v.
kan leveres til originalpriser af

Dansk Boghandel

Nørregade 74 . Flensborg . Telf. 57 09

mod betaling på dansk postgirokonto nr. 349 37.

På samme måde kan man sende gavekort på danske
bøger til venner i Sydslesvig eller lade
Dansk Boghandel levere bøgerne direkte til dem.

Et begreb
i
foto - kino - projektion

drecoll-thurner

Holm 10 - FLENSBORG - Telf. 2165

NOTATER:

— læs de gamle
sønderjyske blade

Hejmdal

**Dannevirke - Dybbøl-Posten
Tønder Amtstidende**

— den sønderjyske befolknings egne blade

Udgivet af Dannevirke-Hejmdal A/S

Hejmdal's

BOGTRYKKERI

Aabenraa - Tlf. (046) 23132

TRYKSAGER

af enhver art — store og små —
til ethvert formål

Masseoplag i rotationstryk

Klichéer - Matricer
Stereotypier - Stempler

Tilbud uden forbindende — Ring og tal med vor salgsafdeling

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON *5 12 11

UDSALG i

GRAASTEN

Telefon 5 16 55

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

